KOBAS ABĖ

ŽMOGUS-DĖŽĖ

20

SB-X500A

KOBAS ABĖ

ŽMOGUS-DĖŽĖ

ROMANAS

Iš japonų kalbos vertė
ROMUALDAS BAJARŪNAS

VILNIUS 1991

UDK 895.6-31
Ab-29

Abe Kobo HAKOOTOKO
Tokyo. Shinchosha. 1982

A $\frac{1703020100-042}{M852(08)-91}$ 114—91

ISBN 5-415-00693-1
ISBN 4-10-112116

© Kobo Abe, 1982

© Vertimas į lietuvių kalbą,
Romualdas Bajarūnas, 1991

(UENO PARKE SURENGTOS VALKATŲ GAUDYNĖS. ŠIRYT AUŠTANT POLICIJA SUĖMĖ 180 ASMENŲ)

Ankstų 23-iosios rytą, ruošdamasis artėjančiai žiemai, taip pat imdamasis būtinų atsargumo priemonių tiriant bylą Nr. 109 — „Žiaurios žmogžudystės pistoletu", Tokijo Daito rajono Ueno policijos skyrius Ueno parke, Ueno geležinkelio stoties požeminėse perėjose ir visose stoties apylinkėse surengė ten nakvojančių benamių gaudynes. Parko teritorijoje už Tokijo kultūros rūmų, požeminėse perėjose ir kitur suimta 180 asmenų, kurie buvo apkaltinti nusižengę teisėtvarkai (valkatavę, nepaisę draudžiančių užrašų) ir pažeidę elgesio viešose vietose taisykles (atlikę neleistinus gatvėse veiksmus). Visi areštuotieji nuvesti į policijos skyrių, ten kiekvienas nufotografuotas, paimti pirštų atspaudai, paskui, tarpininkaujant Daito rajono socialinio aprūpinimo biurui, 4 asmenys, pasisakę sergą, paguldyti į ligonines, o 9 apgyvendinti senelių namuose. Kiti pasirašė pasižadėjimą daugiau nevalkatauti ir buvo paleisti. Tačiau, atrodo, nepraėjus nė valandai beveik visi paleistieji grįžo į ankstesnes vietas.

(APIE SAVE)

Tai užrašai apie žmogų-dėžę.

Aš pradedu rašyti dėžėje. Gofruoto kartono dėžėje, kuri dengia mane nuo galvos iki šlaunų.

Taigi šiuo metu žmogus-dėžė aš pats. Žmogus-dėžė dėžėje pradeda rašyti apie žmogų-dėžę — štai kaip yra.

(KAIP PASIDARYTI DĖŽĘ)

Medžiagos:

Tuščia gofruoto kartono dėžė — 1.

Kvadratinė skiautė polietileno plėvelės (vidutinio skaidrumo) — 50x50 cm.

Lipni juosta (atspari vandeniui) — apie 8 metrai.

Viela — apie 2 metrai.

Lenktinis peilis (darbo įrankis).

(Be to, norint deramai atrodyti gatvėje, reikia dar trejeto atraižų padėvėto džiuto ir ilgaaulių guminių batų.)

Tinka bet kokia gofruoto kartono dėžė, kurios dugnas — 1x1 m, o aukštis — apie 1 m 30 cm. Praktiniu požiūriu pati geriausia standartinė įpakavimo dėžė paprastai vadinama „ketvirtaine". Pirmiausia todėl, kad visur naudojamą daiktą nesunku gauti. Antra, kadangi į standartines dėžes dažnai kraunami įvairių formų ar beformiai gaminiai (pavyzdžiui, lengvai besideformuojančios maisto prekės), jos daromos pakankamai patvarios. Trečias ir pats svarbiausias privalumas — tokią dėžę sunku atskirti nuo kitų. Iš tikrųjų beveik visi man žinomi žmonės-dėžės, lyg susitarę, naudoja kaip tik šias „ketvirtaines". Tai ir nenuostabu, nes kokios nors į akis krintančios detalės menkintų anonimiškumą, kurio trokšta dėžės savininkas.

Pastaraisiais metais gofruotas kartonas pradėtas gaminti dar patvaresnis, jis visada apdorojamas impregnuojančiu skysčiu — tad, sausuoju laikotarpiu renkantis dėžę, neverta itin kvaršinti sau galvos. Be to, paprastoje dėžėje lengviau kvėpuoti, ji nesunki ir patogi. Tačiau užsimaniusiam ilgesnį laiką, taip pat ir lietinguoju laikotarpiu, naudoti vieną dėžę, patarčiau imti „varliašonę". Kaip turbūt aišku iš pavadinimo, ji visa aptraukta polietileno plėvele ir nė kiek nebijo drėgmės. Kol nauja, tokia dėžė

blizga lyg įtrinta aliejumi, bet jos sienelės, matyt, kaupia elektros krūvį ir greitai pasidengia dulkių sluoksniu; pats gofruotas kartonas būna storesnis, todėl — linkęs riestis, ypač palei kraštus. Visa tai labai krinta į akis.

Ne taip svarbu, iš kurio galo imsiesi darbo, reikia tik iš pat pradžių apsispręsti, kur dėžės viršus, o kur apačia (pavyzdžiui, galima žiūrėti šonuose įspaustų firmos ženklų arba pasirinkti viršumi sveikesnį dėžės galą — kaip kam patinka) ir išpjauti dugną. Jeigu turi daug mantos, tai dugną verčiau tik įpjauti, įlenkti jo puses į vidų ir sutvirtinti viela bei lipnia juostele — bus geros lentynos pasidėjimui. Toliau ne pro šalį lipnia juostele apklijuoti išorinius gofruoto kartono sujungimus (trys siūlės viršuje ir viena iš šono).

Patarčiau ypač apdairiai išpjauti langelio kiaurymę. Pirmiausia reikia tiksliai apskaičiuoti, kurioje vietoje jis turi būti ir kokio dydžio. Kiekvienas turi pamatuoti pagal save, čia aš pateikiu savo matus, mano manymu, tinkamus daugumai. Viršutinė langelio briauna — 14 cm nuo dėžės viršaus, apatinė — 28 cm žemiau, langelio plotis — 42 cm. Pagal šiuos skaičius galima tą vietą nustatyti tiksliau. Kad dėžė pernelyg nesiūbuotų, tarp jos viršaus ir galvos reikia įtaisyti kokį plokščią daiktą (aš prisirišu storą žurnalą). Tada linija, esanti per 14 cm nuo viršaus, turėtų atsidurti maždaug ties antakiais. Gal kam atrodo, kad vieta langeliui parinkta per žemai, bet juk kasdieniniame gyvenime žiūrėti į viršų beveik netenka. Priešingai, visą laiką turi žiūrėti sau po kojomis,— akivaizdu, kad apatinis langelio kraštas kur kas svarbiau. Visu ūgiu išsitiesęs žmogus turi matyti bent jau pusantro metro kelio į priekį, kitaip bus sunku eiti. Dėl langelio pločio — čia jau kaip kam patinka. Svarbu tik, kad dėžė išliktų tvirta ir joje nepūstų skersvėjai. Juk ji be dugno, tad langelis, šiaip ar taip, turėtų būti nedidelis.

Tada jau galima įtaisyti matinės polietileno plėvelės užuolaidėlę. Tai irgi gana subtilus ir atsakingas darbas. Plėvelę prie viršutinės langelio briaunos — iš dėžės išorės — geriausia priklijuoti lipnia juostele, tik labai svarbu perpjauti ją išilgai. Ne kažin kokia gudrybė, bet praverčia kur kas daugiau, nei atrodo iš pradžių. Pjūvis turi padalinti užuolaidėlę perpus. Pritvirtinus viena pusė turi uždengti kokius du tris milimetrus kitos. Kol dėžė vertikalioje padėtyje, užuolaidėlės susiglaudusios, ir niekas negali žvilgtelėti į vidų. Bet vos truputį ją pakreipus, pro atsivėrusį plyšį blyksteli žmogaus-dėžės akys. Paprastas įtaisas, bet kad jis gerai veiktų, ypač svarbu parinkti tinkamą polietileno plėvelę. Ji

turėtų būti gana stora, bet kartu ir elastinga. Visai netinka prasta pigi plėvelė, kuri iškart sukietėja šaltyje. Apie ploną ir nestiprią — nėra ko ir kalbėti. Polietileno plėvelė turi būti minkšta ir pakankamai svari — kad galėtum be vargo kaitalioti užuolaidos plyšio didumą ir nevargintų veidan pučiąs vėjas. Juk šio plyšio plotis iš esmės yra žmogaus-dėžės akių išraiška. Nėra prasmės jo lyginti su kokia nors tvoroje pragręžta skylute — tai visai kas kita. Šiek tiek didinant ar mažinant dėžės pasvirimo kampą, nesunku labai aiškiai pademonstruoti savo požiūrį į kitą žmogų. Savaime suprantama, draugiškumo ar meilės šitaip neperteiksi. Tai bus greičiau įspėjantis, grasus žvilgsnis, rodantis, jog už užuolaidos tūno pikčiurna ir paniurėlis. Drąsiai galima teigti, kad šita gudrybė svarbiausia iš nedaugelio žmogaus-dėžės savigynos priemonių. Norėčiau sutikti žmogų, kuris šaltakraujiškai atremtų mano mestą pro plyšį žvilgsnį!

Jeigu nuolat maliesi žmonių minioje, ne pro šalį dėžės šonuose pribedžioti skylių. Galima stora vinimi ištisai suvarpyti apie 15 cm skersmens apskritimą, bet ne per tankiai, kad kartonas nesusilpnėtų. Šios skylės bus papildomi apžvalgos langeliai, be to, padės nustatyti, iš kur sklinda garsas. Badyti patartina iš vidaus, kad kartono šerpetos būtų iš išorės — dėžė atrodys ne tokia daili, užtat į jos vidų nepateks įstrižos lietaus čiurkšlės.

Sutvirtinus dėžę, likusią vielą reikia supjaustyti į 5, 10 ir 15 cm gabaliukus, jų galus užlenkti į priešingas puses — tai bus dėžės sieniniai kabliai. Neprotinga nešiotis daugiau mantos, bet, pavyzdžiui, tranzistorius, puodelis arbatai, termosas, kišeninis žibintuvėlis, rankšluostis, dėžutė smulkmenoms yra stačiai būtini — sunku išsiversti be tų daiktų, grumiantis su kasdienio gyvenimo sunkumais.

Apie guminius ilgaaulius batus vargu ar reikia daug aiškinti. Jeigu jie be skylių, puiku. Džiuto audeklu apsivyniok strėnas taip, kad jis pripildytų angą tarp kūno ir dėžės — dėžė tada tvirčiau laikysis tau ant galvos. Apsivyniojęs visom trim džiuto atraižom, iš priekio jas įkirpk, kad nekliudytų vaikščioti. Įkirpimas pravers ir prireikus nusišlapinti ar tenkinant kokį kitą gamtinį poreikį.

(KAS NUTIKO A.)

Pasidaryti dėžę — nėra taip sudėtinga. Kad ją įrengtum, pakanka kokios valandos. Bet kad užsidėtum ant savęs ir taptum žmogumi-dėže, reikia dar ir nemažai narsos. Šiaip ar taip, jei

kas nors įlenda į tokią, atrodytų, nekaltą popierinę dėžę ir su ja išeina į gatvę, tai gatvėje pasirodo jau ne žmogus ir ne dėžė, o naujas padaras, galima sakyti, vilkolakis. Taip, žmogus-dėžė — nuodinga būtybė, visur nešiojanti ir skleidžianti ją pagimdžiusią neapykantą. Tų pat nuodų turi ir klajojančio cirko iškaboje pavaizduoti vyras-lokys arba moteris-gyvatė, tik jų nuodų galią kiek susilpnina mokestis už bilietą. Žmogaus-dėžės nuodų taip paprastai neįveiksi.

Štai įrodymas — tu niekada nesi girdėjęs kalbant apie žmogų-dėžę. Žinoma, turiu galvoje ne tik save. Naivu būtų manyti, kad toks esu tik vienas. Statistinių duomenų, suprantama, nėra, bet pakanka požymių, iš kurių galima spręsti, jog įvairiuose šalies kampeliuose glaudžiasi nemažai žmonių-dėžių. Ir vis dėlto niekad negirdėjau, kad ta tema būtų kalbama. Atrodo, ir ateityje apie tai niekas neketina kalbėti.

Nors mato visi...

Gana apsimetinėti, dėtis naivuoliais, bent jau dabar! Tiesa, žmogų-dėžę nelengva pastebėti. Tai tarsi kokia po pėsčiųjų tiltu, už viešojo tualeto ar geležinkelio bėgių išversta šiukšlių krūva. Bet vienas dalykas yra būti sunkiai pastebimam, o kitas — būti nematomam. Žmogus-dėžė — ne tokia jau retenybė, ir neabejoju, jog kiekvienas turi daugybę progų jį pamatyti. Neabejoju, kad ir tu esi matęs. Bet puikiai suprantu ir tavo nenorą prisipažinti. Ne tu vienas stengiesi jo nepastebėti. Tikriausiai taip darai nesąmoningai, kažin kokio impulso pagautas stengiesi nusukti akis į šalį. Taip jau yra — jei žmogus vidury nakties užsideda tamsius akinius arba jeigu jis prisidengia veidą kauke, mes jį įtariame turint piktų kėslų ar bent jau manome, kad jis pats labai išsigandęs. Ką jau kalbėti apie žmogų, kuris visas pasislepia dėžėje,— jis visiems atrodo įtartinas ir beprasmiška būtų bandyti tai neigti.

Iš kurgi atsiranda tokių, kurie nieko nepaisydami trokšta tapti žmogumi-dėže? Kokie jų motyvai? Greičiausiai tai, ką aš pasakysiu, daug kam sukels abejonių, bet egzistuoja daugybė motyvų, visiškai nereikšmingų įvykių, galinčių paakinti žmogų tokiam žingsniui. Kartais tą motyvą tiesiog sunku įžvelgti — toks jis menkas. Štai, pavyzdžiui, kas atsitiko A.

Vieną dieną po A. langu įsikūrė žmogus-dėžė. Kad ir kaip A. suko į šoną akis, nepastebėti jo negalėjo. Kad ir kaip stengėsi jį ignoruoti, žmogus-dėžė nėjo iš galvos. Pirmiausia A. sutriko, paskui pasipiktino, kad kažkas neteisėtai įsibrovė į jo įprastą aplin-

ką, ir galiausiai pajuto įsibrovėliui neapykantą. Vis dėlto nusprendė dar palūkėti ir nieko nesigriebti. Gal viską sutvarkys kasdien šioj vietoj šlavinėjantis triukšmingas įkyruolis kiemsargis? Deja, diena ėjo po dienos, niekas nesikeitė — norinčių įsikišti neatsirado. Neapsikentęs pasiskundė namų valdytojui — veltui. Tikriausiai žmogus-dėžė buvo matyti tik pro jo langą, tad kitiems namo gyventojams tai mažiausiai rūpėjo. Jiems buvo kur kas patogiau apsimesti, kad nieko nepastebi.

Pagaliau A. nutarė kreiptis į policiją. Bet kai budintis pareigūnas, kiek paabejojęs, pasiūlė rašyti skundą dėl padarytos žalos, A. pirmąkart pajuto nerimą.

„Beje, juk galite jam tiesiai pasakyti, kad dingtų iš akių". Policininko jam pavymui mesta sarkastiška replika įkvėpė jį pasiryžti. Eidamas iš policijos skyriaus, A. užsuko pas vieną bičiulį ir pasiskolino pneumatinį šautuvą. Grįžęs namo, valandėlę luktelėjo, kad aprimtų širdies plakimas, surūkė cigaretę, tuomet drąsiai žengė prie lango ir įsmeigė žvilgsnį į žmogų-dėžę. Žinoma, tik atsitiktinai žmogus-dėžė tą pat akimirką pasisuko ir nukreipė į jį savo langelį. Juos skyrė vos kokie trys keturi metrai. Tarsi įspėjęs A. mintis, žmogus kiek pakreipė dėžę, langelį dengianti užuolaidėlė prasiskyrė, o plyšio tamsoje subolavo įdėmiai į A. stebeilijanti akis. Kraujas plūstelėjo A. į galvą. Stipriai stumtelėjęs rėmą, jis pravėrė langą. Įdėjo į šautuvą kulką ir ėmė taikytis.

Bet į kurią vietą šauti? Iš tokio menko nuotolio nesunku pataikyti kad ir į akį. Tačiau jeigu taip atsitiktų, kokios būtų pasekmės? Geriausia tiesiog duoti jam suprasti, kad nešdintųsi ir daugiau nesirodytų. Kažin kokia jo kūno padėtis dėžėje? Kol A. bandė įsivaizduoti susirangiusį žmogų, ant gaiduko uždėtas pirštas nutirpo ir ėmė virpėti. Geriausia būtų, jei žmogus-dėžė pabūgtų ir išsidangintų pats, daugiau A. nieko nereikėjo. Jis visai netroško lieti kraujo, nė vieno lašo. Bet tegul neverčia ilgai laukti. Jeigu žmogus-dėžė atspės, kad tai tik grasinimas, nebus kur trauktis. Kiek galima šitaip tampyti nervus!? A. vėl užplūdo pyktis. Pernelyg įkaitęs laikas ūmai užsiliepsnojo. A. spustelėjo gaiduką. Pasigirdo dvigubas pokštelėjimas — tarsi kas lietsargiu būtų plekštelėjęs per įmirkusią kelnių klešnę.

Tą pat akimirką dėžė smarkiai šoktelėjo į viršų. Kad ir kaip tobulai yra pagamintas gofruotas kartonas, tai tik popierius. Sakykim, jis neblogai atlaiko slėgimą, tolygiai pasiskirsčiusį po visą plokštumą, bet stiprus bakstelėjimas į vieną tašką jam pražūtingas. Vadinasi, švininė kulka įsmigo priešininkui į kūną. Tiesa, nebuvo girdėti nei riksmo, nei prakeiksmų, o juk tai būtų

buvę natūralu. Šoktelėjusi dėžė vėl sustingo, ir tik iš garsų buvo galima suprasti, kad jos viduje kažkas tykiai, įtemptai kuičiasi. A. sutriko. Jis taikėsi keliais centimetrais žemiau įstrižainės, jungiančios viršutinį dešinį ir apatinį kairį langelio kampus. Greičiausiai bus pataikęs į dešinįjį petį. O gal iš perdėto atsargumo žmogaus nė neužkliudė? Bet kodėl tada tokia reakcija? Staiga A. dingtelėjo siaubinga mintis. Galimas daiktas, kad žmogus dėžėje sėdėjo nusisukęs į kitą pusę. Suvokti jo pozą kliudė džiutas, kuriuo buvo apmuturiuota apatinė kūno dalis. Galbūt jis sėdėjo sukryžiavęs kojas, pastatęs kelius, liemeniu palinkęs į priekį? Toks atvejis būtų blogiausias, nes kulka galėjo tik kliudyti petį ir įsmigti į miego arteriją.

Nemaloni įtampa sukaustė A. burną, lūpos pavirto nejudriu elipsės formos žiedu. Taip jautiesi bėgdamas sapne. Galvoje sukosi tik viena mintis — reikia sulaukti, kol jis vėl sujudės. Nejuda... ne, juda... tikrai juda... Dėžė neabejotinai svyra į priekį — ne taip greitai kaip sekundinė laikrodžio rodyklė, bet už minutinę vis dėlto greičiau. Negi taip ir plosis į žemę? Girdėti keistas garsas — tarsi būtų gremžiamas priskretęs, apdžiūvęs molis. Staiga žmogus atsistojo. Jis buvo aukštesnis, nei atrodė. Pasigirdo plekštelėjimas — kaip per įmirkusį palapinės audeklą. Neskubėdamas pasisuko, porą kartų dusliai kostelėjo, visu kūnu pasirąžė. Pradėjo žingsniuoti, vis sūpuodamas dėžę į šonus. Matyt, ėjo gerokai palinkęs į priekį, nes regėjosi, kad jo kojos velkasi kiek atsilikusios nuo viso dėžės dengiamo kūno. Nueidamas žmogus-dėžė kažką suburbėjo, bet pernelyg neaiškiai, ir A. nieko nesuprato. Iškiūtinęs į gatvę, žmogus-dėžė netrukus pasuko už kampo ir pradingo, o A. pajuto apmaudą, kad nepavyko pamatyti jo veido išraiškos.

Galbūt A. tik pasivaideno, bet jam atrodė, kad žemė toje vietoje, kur sėdėjo žmogus-dėžė, kiek tamsesnė. Penketas sutryptų nuorūkų. Tuščias, popieriaus gniužulu užkimštas butelis. Jo viduje du dideli vorai. Vienas nejuda, matyt, jau negyvas. Suglamžytas šokolado popierėlis. Šalia trys tamsios nykščio nago didumo dėmelės, išsirikiavusios eilute. Negi kraujas? Ne, tikriausiai skrepliai. Tarsi koks veidmainingas, atleidimo prašantis kikenimas, paliktas atsisveikinimui. Šiaip ar taip, A. pasiekė, ko reikėjo.

Praėjo kokia pusė mėnesio, ir žmogų-dėžę A. beveik visai užmiršo. Tik dar neatsikratė kai kurių neseniai įgytų įpročių, pavyzdžiui: išėjęs iš namų į darbą, slegiamas nesuprantamo nerimo, vengdavo siauros gatvelės, trumpiausio kelio, į metro stotį; atsi-

kėlęs rytą arba iš kur nors sugrįžęs, pirmiausia pasidairydavo pro langą. Kas žino, jei nebūtų sumanęs pirkti naują šaldytuvą, gal kada nors be pėdsakų būtų išnykę ir tie įpročiai...

Nieko keista, kad žmogus panoro įsigyti modernesnį šaldytuvą, su atskira šaldymo kamera. Bet tas šaldytuvas buvo įpakuotas į gofruoto kartono dėžę. Kaip tik tinkamo dydžio. Kai išėmė šaldytuvą ir dėžė liko tuščia, A. iš karto prisiminė žmogų-dėžę. Jam dargi pasivaideno, kad kambaryje kažkas šaižiai pliaukštelėjo. A. dingtelėjo, jog, apskriejusi ratą, sugrįžo prieš pusę mėnesio iš pneumatinio šautuvo paleista kulka. Jis sutriko ir pasiryžo tuoj pat sunaikinti dėžę. Bet nežinia kodėl nuėjo valytis dantų, paskui ilgai skalavo burną, stropiai plovėsi rankas. Atrodė, kad sugrįžusi kulka įskriejo jam į makaulę ir visaip vartaliodamasi sujaukė smegenų darbą. Netrukus A. apsižvalgė, užtraukė užuolaidą ir sumišęs pabandė įlįsti į dėžę.

Viduje buvo tamsu, saldžiai kvepėjo impregnuojančiomis medžiagomis. Nustebęs pajuto, kad tūnoti dėžėje neapsakomai jauku. Atrodė, dar šiek tiek — ir jis nutvers kažkokį jaudinantį ir nepagaunamą prisiminimą. Norėjosi, kad ta būsena niekada nesibaigtų. Vis dėlto, pabuvęs dėžėje tik kokią minutę, A. atsipeikėjo ir išsiropštė laukan. Pasidavęs širdyje stiprėjančiam protestui, nusprendė, kad dėžę sunaikins, tik šiek tiek vėliau.

Kitą dieną, sugrįžęs iš darbo, A. paėmė peilį ir per jėgą šypsodamasis išpjovė dėžėje langelį, paskui, jau kaip tikras žmogus-dėžė, užsidėjo ją ant savęs. Bet kai po kelių akimirkų ją nusimetė, juokas jau neėmė. Jis ir pats gerai nesuprato, kas atsitiko, bet smarkus širdies plakimas pranašavo gresiantį pavojų. Paniuręs šiurkščiai — tik stengdamasis nesugadinti,— spyrė dėžę į kambario kampą.

Trečia diena. A. aprimo ir nutarė pasidairyti po kambarį pro dėžės langelį. Kas jį taip sukrėtė praėjusį vakarą, jau beveik negalėjo prisiminti. Jautė, kad jo siela pasikeitusi. Bet tos permainos jo jau negąsdino, dabar jos atrodė net malonios. Jį supo švelnus, glotnus, žvilgsnio netrikdantis pasaulis — visos kambario briaunos ir kampai, regis, suapvalėjo, o daiktai tarytum neteko aštrių spyglių. Tokios pažįstamos ir visai nekaltos sienų dėmės... netvarkingai suversti seni žurnalai... atkišęs sulenktą antenos galiuką portatyvinis televizorius... mėsos konservų dėžutė, kupina nuorūkų... Jis tik dabar suvokė, kad visi šie daiktai jį žeisdavo savo spygliais ir vertė gyventi nuolat įsitempus. A. pamanė, kad laikas, matyt, liautis žvelgti į dėžę su išankstine panieka.

Kitą vakarą A. pro dėžės langelį žiūrėjo televizorių.

Nuo penktos dienos, sugrįžęs į namus, jis iškart lįsdavo dėžėn ir taip praleisdavo visą laisvalaikį, nusiimdavo ją tik eidamas valgyti, miegoti ar prireikus į tualetą. Jo paties elgesys nekėlė jam jokio nerimo, gal tik buvo truputį nesmagu. Maža to, visa tai, ką jis darė, atrodė jam natūralu ir dargi teikė malonumo. Net į savo vienatvę jau nebežiūrėjo kaip į nelaimę, priešingai, dabar A. manė, kad tai tikra laimė.

Šešta diena. Pagaliau atėjo sekmadienis. Svečių A. nelaukė, pats kur nors eiti taip pat neketino. Iš pat ryto užsidėjo dėžę. Sielą apėmė ramybė ir nuolankumas, nors tarpais atrodė, kad dar kažko neužtenka. Galų gale, jau po vidurdienio, jis suprato, ko jam trūksta. Išėjo iš namų ir paskubom apsipirko. Tarp pirkinių buvo naktinis puodas, kišeninis žibintuvėlis, termosas, turistinių indų komplektas, lipni juosta, viela, veidrodėlis, septynių spalvų plakatiniai dažai, įvairūs konservuoti ir sausi maisto produktai. Grįžęs kiek patvarkė ir lipnia juosta bei viela sutvirtino dėžę, paskui sukrovė į ją ką tik įsigytą mantą ir įlindo pats. Dabar buvo apsirūpinęs viskuo — ir maistu, ir daiktais, tad galėjo tūnoti dėžėje kiek tinkamas. Ant vidinės dėžės sienos (iš kairės, atsisukus veidu į langelį) A. pakabino veidrodį ir, pasišviesdamas žibintuvėliu, žaliais plakatiniais dažais nusispalvino lūpas. Apie akis visomis vaivorykštės spalvomis, pirmiausia — raudona, nutapė besiplečiančius ratilus. Dabar jis labiau priminė paukštį arba žuvį nei žmogų. Veidas pasidarė panašus į iš malūnsparnio stebimą vaikų žaidimų aikštelę. O tos aikštelės centre buvo matyti galvotrūkčiais sprunkančio paties A. figūrėlė. Taip, geriau priderinti savo veido prie dėžės buvo neįmanoma. Pagaliau pajuto, kaip susiliejo su dėže į visumą. Tada A., pirmąkart be jokios savigraužos, pasionanizavo. Ir pirmą kartą, nenusiėmęs dėžės, atsirėmė į sieną ir užmigo.

Kitą rytą, lygiai po savaitės, užsidėjęs ant galvos dėžę, A. vogčiomis išslinko į gatvę. Namo daugiau nebegrįžo.

A. būtų galima prikišti nebent tai, kad jis kiek aštriau nei kiti suvokė žmogaus-dėžės esmę. Bet neverta iš jo šaipytis. Kas nors kartą pamėgino įsivaizduoti bevardį miestą, kuriame gyvena nei pavardžių, nei vardų neturintys žmonės (durys šiame mieste — jeigu tik jos yra — visiems svetingai atvertos; kiekvienas žmogus — bičiulis, ir nėra reikalo visados būti budriam; vaikščiok aukštyn kojomis ar miegok ant šaligatvio — niekas tau nepriekaištaus; gali ramiausiai užkalbinti pirmą sutiktą; sumanei pa-

demonstruoti savo dainavimo meną — dainuok nesivaržydamas, o kai nusibos, bet kurią akimirką galėsi susilieti su bevarde žmonių minia), kas nors kartą matė šitokį miestą sapne, tam A. likimas ne svetimas, nes niekas nėra apsaugotas nuo tokio pat pavojaus.

Todėl, pajutęs norą nukreipti į žmogų-dėžę šautuvą, gerai pagalvok.

(SVARBIAUSIA — SAUGUMO PRIEMONĖS)

Rodos, jau minėjau,— dabar aš esu žmogus-dėžė. Pabandysiu kiek papasakoti apie save.

Šią akimirką rašau, palindęs nuo lietaus po tiltu, per kurį eina kanalą kertantis prefektūros plentas Nr. 3. Mano laikrodis nelabai tikslus, bet turėtų būti maždaug penkiolika šešiolika minučių po devynių. Nuo pat ryto nenustoja lyti, ir juodi ateinančios nakties skvernai velkasi žemės paviršiumi. Kiek užgriebia akys, matyti tik žvejų kooperatyvų sandėliai ir medienos rietuvių virtinės. Nei kokio gyvenamo būsto, nei praeivių. Čia neprasiskverbia į vieną ar į kitą pusę pralekiančių sunkvežimių žibintų šviesos. Man blausiai šviečia tik dėžės palubėje kabantis kišeninis žibintuvėlis. Tikriausiai todėl žaliu tušinuku parašyti hieroglifai atrodo beveik juodi.

Pakrantėje lietus atsiduoda šunimi. Purškia tarsi iš pulverizatoriaus, be aiškios krypties, todėl mano pasirinktas prieglobstis menkai gelbsti. Tilto fermos per aukštos. Čia ne tik kad nepasislėpsi nuo lietaus, netinka jis ir dar kai kam. Žmogui-dėžei tokiu metu būti šioje patiltėje tikra nesąmonė. Vien jau tai, kad apšvietimui eikvoju žibintuvėlio baterijas — beprotiškas išlaidumas. Toks bastūnas kaip aš turi tenkintis tik tuo, ką randa tarp išmestų daiktų, o neišeikvotų elektros baterijų, suprantama, niekas nemėto. Todėl šviestis žibintuvėliu tik užrašų rašymui — neleistina prabanga. Tuo labiau kad paskutiniu metu gatvės apšvietimo lempučių padaugėjo, jos modernios ir kur kas galingesnės nei anksčiau. Mieste visai nesunku rasti tokią priedangą nuo lietaus, kur žibinto šviesoje įmanoma įskaityti net smulkiu šriftu spausdintą laikraščio tekstą.

Tad kas gi mane verčia štai jau daugiau nei dvi valandos sėdėti tokioje žmogui-dėžei netinkamoje vietoje? Turbūt pirmiausia ir reikia tai paaiškinti. Žinoma, gali būti, kad, nors ir kaip stengčiausi, nesugebėsiu tavęs įtikinti. Mano istorija tau gali pasiro-

dyti pernelyg keista, ir tiek. Ką gi, netikėk, bet faktai yra faktai — su jais nepasiginčysi. Mat aš parduodu štai šitą savo dėžę. Be to, atsirado pirkėjas, kuris už ją panoro sumokėti nemažą — 50000 jenų — sumą. Dėl šio prekybinio sandėrio čia dabar ir sėdžiu — laukiu ateinant to pirkėjo. Ir kaip tu patikėsi, jei ir aš pats tai tikiu, tai ne. Fantastiška! Apie ką, po šimts, mąsto žmogus, pasiūlęs didžiulę sumą už nušiurusią popierinę dėžę?

Bet kodėl aš, netikėdamas šiuo sandėriu, sutikau čionai ateiti? Priežastis labai paprasta. Neturiu jokio pagrindo netikėti, štai ir viskas. Taip atsitinka, kai pastebėjęs kelio pakraštyje spindintį daiktą, nejučiom sulėtini žingsnį. Ir mano pirkėjas traukė žvilgsnį ne mažiau kaip kokia besileidžiančios saulės spinduliuose tviskanti butelio šukė. Stikle lūžtančių spindulių žaižaravimas pakeri, nors ir suvoki tikrąją radinio vertę. Staiga pasijunti atradęs spragą į kitą pasaulį, kur kitaip teka laikas. Tokios buvo ir jos kojos — liaunos ir grakščios, kaip iš aukštai stebimi ir tolumoje susilieją geležinkelio bėgiai. Eisena tokia lengva, tarsi ji plauktų dangumi. Nebuvo pagrindo ja tikėti, bet juk taip pat nebuvo dėl ko ir abejoti. Matyt, nė pats nepajutau, kaip mane pavergė jos kojos.

Dabar, žinoma, jau pradedu gailėtis. Arba gal geriau būtų pasakius taip: mane slegia nuojauta, kad netrukus patirsiu skausmingą nusivylimą. Apgailėtina savijauta. Šiaip ar taip, žmoguidėžei nedera taip elgtis. Aš pats lengva širdžia išsižadėjau savo nepriklausomybės ir dvasios ramybės ir taip tapau žmogumi-dėže. Žinoma, šiokia tokia viltis yra, bet tokia menka, kad jos pėdsakus vargiai aptiktų net jautriausias elektroninis analizatorius. Ar tai reiškia, kad mano dėžėje vyksta kažkokios permainos? Gal ir taip. Juk visą tą laiką, kai trinuosi po šį miestą, man atrodo, jog mano dėžė pasidarė pernelyg trapi ir lengvai pažeidžiama. Taip, taip, šitas miestas nežada man nieko gero, dabar tuo neabejoju.

Žinoma, galiu teisintis, kad susitikimo vietą pasiūlė ji, bet juk šią patiltę paminėjau aš. Antra vertus, pavojus gresia ne tik man, taip pat turės rizikuoti ir ji.

Priešais tiltą stūkso akmeninė, tikriausiai nuskendusio vaiko atminimui pastatyta Dzidzo[1] statula — jai uždėtas raudonas flanelės seilinukas. Šiek tiek toliau pasroviui, šalia besileidžiančių prieplaukos link akmens laiptų, stovi, matyt, visai neseniai įbestas, baltai nudažytas draudžiantis maudytis skydas. Matomu-

[1] Dzidzas — budistų dievybė, keleivių ir vaikų globėjas.

mas, beje, visai neblogas — juolab kad langelį dengiąs matinis polietilenas nuo lietaus sušlapo ir praskaidrėjo. Labai aiškiai regiu išilgai kanalo einančią betoninę dambą, kuri įstrižai kerta langelio įrėmintą peizažą. Kelią dambos viršuje apšviečia žalsvas nedidelio krovininio laivo žibintas — laivas, nuleidęs inkarą kanale, dunkso negailestingai blaškomas stiprios srovės, ir jeigu staiga kas pasirodytų tame kelyje, tai iškart kristų į akis, tarsi ant balto drabužio užtiškusi rašalo dėmė.

Štai skersai dambą sliūkina katė. Pasišiaušusi, purvina, sulaukėjusi. Pilvas išsipūtęs kaip ikringos silkės — matyt, greit kačiuosis. Katės ausis perplėšta, tikriausiai besipešant su varžovėmis. Kad ir ką sakytum, jeigu aš, šitaip greit rašydamas, dar sugebu įžiūrėti tokias smulkmenas, mano nervai kuo sveikiausi. Jeigu kas nors bandys mane netikėtai užklupti, jam nepasiseks, nes aš iškart pastebėsiu bet kokį judantį padarą.

Labiausiai, žinoma, norėčiau, kad čia ateitų būtent ji, kaip ir tarėmės. Bet vis dėlto sandėris pernelyg neaiškus. 50000 jenų už dėžę — stačiai sunku suvokti, bet keista ir tai, kad ji sutiko atnešti pinigus į tokią vietą. Beveik neįmanoma patikėti, nors nėra pagrindo ir netikėti. Beveik neįmanoma tuo netikėti, nors nėra pagrindo ir patikėti. Tas liaunas, kone perregimas baltas kaklas... Šiaip ar taip, turiu būti pasirengęs viskam, atsargumo tikrai nebus per daug. Tai viskas, kuo galiu sau padėti. Reikia pasirūpinti, kad blogiausiu atveju šie užrašai liktų kaip įkaltis. Kad ir kaip aš gaučiau galą, nė trupučio neabejoju, jog pats nenusižudysiu. Net jeigu mano mirtis panėšės į savižudybę, žinok, kad tai žmogžudystė. Taip, žmogus-dėžė vengia žmonių, slepiasi nuo jų dėžėje, bet su v...

(Sustojau rašęs dėl to, kad pasibaigė tušinuko šerdelė. Kol sugraibiau smulkmenų dėžutėje pieštuko nuolaužą ir ją nudrožiau, sugaišau pustrečios minutės. Bet aš pats, laimė, dar gyvas. Įrodymas — nors tušinuką pakeitė pieštukas, braižas nė kiek nepasikeitė.)

Bet ką aš norėjau pasakyti? Paskutinė raidė tikriausiai yra žodžio „valkata" pradžia. Turbūt ketinau parašyti taip: „su valkata prašyčiau jo nepainioti". Taip, normaliam žmogui nelengva tą skirtumą suprasti, bent jau taip aiškiai, kaip jį suvokia žmogus-dėžė. Be abejo, yra ir panašumų. Pavyzdžiui, ir vieni, ir kiti neturi asmens dokumentų, nuolatinio būsto, neina į darbą, jų pavardės nežinomos, amžius neaiškus, neapibrėžta miego ir maiti-

nimosi vieta bei laikas. Kas dar?.. Na taip, jie nevaikšto į kirpyklą, nesivalo dantų, retai prausiasi pirtyje, jiems beveik visai nereikia pinigų pragyvenimui ir t. t.

Patys elgetos ir valkatos puikiai suvokia, kuo skiriasi nuo žmonių-dėžių. Aš pats ne kartą dėl to nukentėjau. Kada nors galbūt apie tai parašysiu plačiau, o dabar pasakysiu tik tiek, kad didžiausią priešiškumą man rodydavo patys skurdžiausi vargetos. Vos prisiartindavau prie kokios nors gaujos „valdų", mane tuoj pat pradėdavo piktai pulti ir guiti šalin — ką jau kalbėti apie ignoravimą. Tokio atviro priešiškumo ir paniekos, tokių begėdiškų užsipuolimų nė karto nepatyriau iš padorių, sąžiningai dirbančių, turinčių savo namus piliečių. Niekada nesu girdėjęs, kad nors vienas elgeta būtų tapęs žmogum-dėže. Bet ir šie, kiek žinau, elgetoms į draugus nesisiūlo, taigi čia akivaizdi abipusė antipatija. Ką gi, savo pranašumo prieš elgetas įrodinėti nemanau. Beje, kad ir keista, elgetos visur įtraukiami į bendrą miesto gyventojų skaičių, o žmonės-dėžės — ne. Vadinasi, visuomenės akimis, tapęs žmogum-dėže, nusirisi žemiau už elgetą.

Kartais žmogus-dėžė sunkiai sunegaluoja, ima nebesuvokti judėjimo krypties. Tokiomis akimirkomis žmogui-dėžei atrodo, kad Žemės ašis keičia padėtį, jį pradeda nemaloniai pykinti, tarsi susirgus jūros liga. Bet tai visai kas kita nei paprasta nevykėlio savijauta. Niekada nesigėdijau savo dėžės. Man dėžė — jokiu būdu ne aklavietė, į kurią galiausiai užklydau, kartais aš aiškiai jaučiu, kad tai durys, už kurių yra kitas, į šį nepanašus pasaulis. Nežinau koks, bet, šiaip ar taip, kitoks...— tikinu pats save, o tuo tarpu pro savo langelį matau vis tą patį pasaulį, mane vis taip pat kankina šleikštulys, o aklavietė lieka aklaviete... Na, bet gana verkšlenti. Tai papasakojau tik todėl, kad būtų visiems aišku,— aš dar nenoriu ir negaliu norėti numirti.

Kodėl ji taip vėluoja? O gal nė nemano tesėti pažado? Liko septyni degtukai. Fe, kaip neskanu rūkyti sudrėkusią cigaretę!

Pažadas?..

Reikia tą bjaurastį nuplauti gurkšneliu viskio. Liko mažiau nei trečdalis butelio.

Tiek jau to. Jei ji mane ir apgaus, kas čia keista? Priešingai, nežmoniškai apstulbčiau, jeigu ji laikytųsi žodžio ir ateitų į patiltę. Bijau, kad gali įvykti dar ir kitaip: pažadą ištesės, bet pati nepasirodys. Nujaučiu, kad greičiausiai taip ir bus. Vietoj savęs ji atsiųs tarpininką. Numanau ir kas bus tas tarpininkas. Pagaliau jie turbūt sutartinai veikia nuo pat pradžių. Ji — gy-

vas jaukas, jos darbas nuvilioti mane į šitą vietą, ir čia, po tiltu, tarpininkas tikisi mane sudoroti. Kadangi esu ideali auka (iš tikrųjų, jeigu žmogus iš pat pradžių laikomas tarsi visai neegzistuojančiu, jį nužudyti — ne nusikaltimas), kiekvienas, su kuo bendrauju, tiesiog pasmerktas tapti mano žudiku. Bet nebūtinai viskas turi pasibaigti būtent taip. Pirmiausia todėl, kad aš pasiruošęs gintis. Štai, koks status ir įmirkęs tas šlaitas — juo lengva nučiuožti žemyn. Žinoma, gali būti, jog priešininkas bus šiek tiek stipresnis. O gal, kad ir ką sakyčiau, širdyje aš vis dėlto noriu numirti?

Šiaip ar taip, jei mano tikrasis tikslas — būti nužudytam, tai geresnės vietos ir laiko tiesiog neįmanoma surasti. O kokia greita kanalo srovė! Kanalas čia smarkiai siaurėja, ir tas griozdiškas, pasenusios konstrukcijos, pačioje sraunumoje pastatytas tiltas per potvynį panašus į išpampusią vandens arteriją persmaugusį žiedą. Po tiltu turi praplaukti laivai, todėl jo vidurinė dalis išlinkusi, o atramos nepaprastai aukštos net prie kranto. Laimė, žmogui-dėžei, kuris tarsi sraigė nešiojasi ant nugaros vandens nepraleidžiantį namelį, nelabai svarbu nei tilto aukštis, nei įstrižos lietaus čiurkšlės. Dėžė nuo normalaus namo labiausiai skiriasi tuo, kad ji visai be grindų, bet tai, mano manymu, ne trūkumas. Tiesa, sunku apsisaugoti nuo vėjo blaškomų lietaus šuorų, jie vis tiek prasiskverbia į dėžę. Tačiau kaip tik dėl to, kad nėra grindų, aš galiu nepaisyti vidun patekusios vienos kitos lietaus čiurkšlės ir ramiai sau laukti, įsitaisęs kone prie pat vandens. Jeigu, sutapus potvyniui ir lietui, vanduo pradeda staigiai kilti, nesunku paprasčiausiai pereiti į aukštesnę vietą, reikia tik saugotis, kad neprisemtum ilgaaulių guminių batų per viršų. Nepatyręs žmogus tikriausiai vargu ar įsivaizduos, kaip gera būti tokiam nepriklausomam. Beje, potvynis greit pradės slūgti. Taigi vanduo aukščiau nei dabar jau nepakils. Tai rodo ir juoda ant dambos šono nusėdusių pūvančių dumblių bei mazuto juosta, skirianti peizažą į dvi dalis — viršų ir apačią.

Iš tamsios tolumos ritasi juodos bangos, kurios panaikina vėjo sukeltą vandens ribuliavimą. Dideli ir maži tuoj už tilto atramų sūkuriuojantys verpetai darosi vis taisyklingesni — tarsi į vandenį kas nors būtų įpylęs nevalyto cukraus sirupo. Medinių dėžių bei žvejų pintinių nuolaužos, plastmasės indai, kitokie plūduriuojantys daiktai, iš pradžių lėtai priartėję, staiga pradeda virpėti ir suktis apie savo ašį; apskriejęs verpetą kelis kartus, ima suktis, regis, ne taip sparčiai, bet po kokios akimirkos panyra ir, nors čia nelabai gilu, dingsta be pėdsakų.

Ką gi, blogiausiu atveju šitą sąsiuvinį pasiųsiu ten pat, kur nukeliauja tos sudaužytos dėžės ir pintinės. Jeigu ant dambos pasirodys ne ji, o kas nors kitas, sąsiuvinį tuoj pat įkišiu į polietileno maišelį; jį pripūtęs ir užspaudęs angą, tris kartus užlenksiu kraštą, kurį paskui apvyniosiu plona viela. Tai padarysiu per kokias 20 sekundžių. Paskui viela suveržtą vietą apvyniosiu plastmasės juostele ir, kad geriau kristų į akis, paliksiu ilgą jos galą. Japoniško popieriaus virvute prie juostelės pririšiu maždaug kumščio didumo akmenį. Tai truks ne ilgiau kaip 5 sekundes. Taigi, visam darbui pakaks apie 30 sekundžių. Kad ir kaip nesisektų, vargu ar sugaišiu daugiau nei minutę. O atvykėlis pirmiausia turės nulipti akmeniniais laiptais iki prieplaukos ir slidžiais šlaito akmenimis nusigauti iki čia; kad ir kaip skubės, užtruks apie dvi tris minutes. Nėra ko bijoti, kad nesusitvarkysiu pirmas. Jeigu atvykėlio elgesys atrodys bent kiek įtartinas, krepšelį tuoj pat įmesiu į srovę. Pririšęs akmenį, galėsiu gana toli jį nusviesti. Išgriebti krepšelį iš vandens bus neįmanoma, negelbės nė ilgiausios rankos. Jei pasiseks pataikyti tiesiai į sūkurio centrą, krepšelis dings akimirksniu. O jeigu atvykėlis pasirodytų esąs plaukimo čempionas ir pultų paskui sąsiuvinį į vandenį? Ne, kas jau kas, o geras plaukikas taip beprasmiškai nerizikuos. Maždaug valandą nuo atoslūgio pradžios čia draudžiama plaukioti net valtimis. Kiekvienam, net neskaičiusiam užrašo baltajame skyde, aišku, kokie pavojingi verpetai. Kai sūkuriai susilpnės, maišelis su sąsiuviniu, kurį laiką paplūduriavęs netoliese, besitraukiančių srovių bus nuneštas į atvirą jūrą. Po kelių dienų, o gal po keliolikos valandų popierinė virvelė išsileis ir akmuo atsikabins. Oro pripūstas maišelis iškils į paviršių, ir pakrantės srovės nešios jį šen ir ten tarsi balioną, kol kas nors pastebės prie jo pririštą raudoną kaspiną.

Bet, sakykim, priešininkas ateina dabar, šią akimirką... Ar tai, ką jau parašiau, įrodo, jog nusikaltėlis — būtent jis? Vargu. Net jeigu šiame puslapyje įrašyčiau jo pavardę, niekas tuo nepatikėtų. Kuo prasčiau paaiškinsiu jo motyvus, tuo mažiau bus tikima mano užrašais. Viskas bus palaikyta prasimanymu, ir tiek. Bet vis dėlto ir aš nesu toks žioplas. Turiu omenyje nespalvotą negatyvą, kurį lipnia juosta priklijavau dešiniajame šio sąsiuvinio viršelio kampe vidinėje pusėje. Gal jis ir ne itin kokybiškas, bet pakankamai aiškus ir gali būti nepaneigiamu įkalčiu. Iš nugaros nufotografuotas vidutinio amžiaus bėgantis vyras, kuris, tarsi slėpdamas, po pažastimi glaudžia vamzdžiu žemyn nukreiptą pneumatinį šautuvą. Padidinus nuotrauką, nesunku bus įžiūrėti

ir smulkesnes vyriškio figūros detales. Apsirengęs ne itin skoningai, drabužiai netvarkingi, nors eilutė atrodo ne iš pigiųjų. Seniai nelygintos kelnės. Stori, stiprūs, bet aiškiai nepratę prie juodo darbo, minkšti, apvalainais nagais pirštai. Ypač krinta į akis neįprasto modelio batai. Tai žemos kelties, be užkulnių, į šlepetes panašūs pusbačiai. Tikriausiai jo darbas toks, kad nuolatos tenka nusiauti ir apsiauti.

Jeigu tik sąsiuvinį radęs žmogus panorės, šiuos užrašus galės nepigiai parduoti.

Sūkurių klostės ėmė pūstis tartum bicepsai. Eismas, beje, nemažėja, bet dėl liudininkų neverta sukti galvos. Kas iš to, kad tiesiai virš manęs, trankydami betonines tilto plokštes ir šaižiais signalais virpindami orą, negaišdami nė akimirkos, vienas po kito lekia pakrauti sunkvežimiai su miško medžiaga ar refrižeratoriai su šaldyta žuvimi,— jie panašūs į apkurtusius nuo įsiūčio žvėris ir tegirdi vien įnirtingą savo pačių kauksmą. Todėl čia galima ne tik ramiausiai atsikratyti lavono, bet ir pribaigti dar gyvą žmogų. Tai ideali vieta, norint ką nors nužudyti, bet ne mažiau ji patogi ir trokštančiam mirties.

Pieštuko grafitas visai susirašė. Ką ji sau galvoja? Išvis, ar ketina čionai ateiti?

(Šiuo aprūdijusiu peiliu ir pieštuko žmoniškai nepadroši. Rytoj, žinoma, jei dar būsiu gyvas, reikės susirasti dvi tris tušinuko šerdeles. Daugiausia tušo būna likę tose, kurias randu numestas prie mokyklos vartų.)

(KELIOS PASTABOS APIE PRIKLIJUOTĄ PRIE VIRŠELIO NEGATYVĄ — ĮKALTĮ)

FOTOGRAFAVIMO LAIKAS: vakaras, prieš kokią savaitę ar dešimt dienų (laiko pojūčio atrofija — dar vienas būdingas žmogaus-dėžės negalavimo simptomas).

FOTOGRAFAVIMO VIETA: prie ilgos juodos sojų varškės fabriko tvoros, prie to jos galo, kuris remiasi į kalvos šlaitą (šios tvoros šešėlis kerta įstrižai visą kadrą).

Kaip tik šlapinausi stovėdamas. Staiga išgirdau šaižų pokštelėjimą. Panašiai į dėžę kaukšteli iš po sunkvežimio padangų išlėkęs akmenukas (tą garsą gerai pažįstu, nes dažnai nakvoju pa-

kelėse). Bet dabar šalimais nebuvo nė triračio rikšos vežimėlio, koks jau čia sunkvežimis. Tą pat akimirką pajutau aštrų lyg danties nervo dilgtelėjimas skausmą kairiajame petyje ir krūptelėjęs nustojau šlapintis. Greitai žvilgtelėjau pro šonines dėžės skylutes ir išvydau plačiašakį šilkmedį (jo dalis matyti kairiajame nuotraukos kampe), augantį ten, kur fabriko tvoros galas remiasi į šlaitą, o asfaltuotas plentas pereina į žvyruotą keliuką, sukantį apie paukščių fermai priklausantį bulvių lauką. Už to šilkmedžio tūnojo susilenkęs vyriškis (tarsi būtų pasirengęs bet kurią akimirką bėgti). Po pažasčia jis skubiai paslėpė kokio metro ilgumo lazdą; tuo metu, vakaro saulės spindulių nušviesta, lazda blykstelėjo kaip metalas. Iškart supratau, kad tai pneumatinis šautuvas. Nė nesusitvarkęs po šlapinimosi, akimirksniu išsiėmiau fotoaparatą. (Mat prieš tapdamas žmogumi-dėže, ilgokai buvau laisvas fotoreporteris. Virtęs žmogumi-dėže, šį darbą mečiau ne iš karto, todėl iki šiol dar laikiau pačią būtiniausią aparatūrą ir medžiagas.) Pasukęs dėžę, tris kartus iš eilės nuspaudžiau užrakta (nustatinėti atstumo nebuvo kada, bet kadangi išlaikymas buvo 1/250, o diafragma — 11, vaizdas išėjo pakankamai ryškus). Tuo tarpu vyriškis keliais šuoliais perbėgo kelią ir dingo iš akių.

Atidžiai išnagrinėjus šią fotonuotrauką, galima būtų patvirtinti kai kuriuos iki šiol mano pateiktus teiginius. Tačiau to, ką rašysiu nuo šiol, patvirtinti negalėsiu. Tad man lieka viltis, jog tu arba kas nors kitas, suradę sąsiuvinį, patikėsite mano pasakojimu ir patys imsite ieškoti įrodymų.

PIRMIEJI SAMPROTAVIMAI APIE TIKRUOSIUS UŽPUOLIKO MOTYVUS... Siūlau prisiminti A. istoriją. Matyt, tai visuotinė tendencija — susidūrus su žmogumi-dėže ir pačiam panorus juo tapti, ši trauka pirmiausia pasireiškia tokiais agresyviais poelgiais kaip šaudymas iš pneumatinio šautuvo. Štai kodėl nepradėjau šauktis pagalbos, nepuoliau užpuolikui iš paskos. Priešingai, netgi pajutau jam šiokią tokią simpatiją, kaip dar vienam potencialiam bendraminčiui. Skausmas petyje greit susilpnėjo ir iš aštraus pavirto svilinančiu. Tai vieni niekai, palyginti su skausmu, kurį ateityje dar turės iškentėti į mane šovęs žmogus. Neverta jo persekioti ir stengtis labiau nubausti.

Tebestebėdamas tuščią į šlaitą kylantį kelią, kuriuo ką tik paspruko užpuolikas, pajutau, kad iš mano peties varva kaip iš sugedusio vandentiekio čiaupo. Nuo sojų varškės fabriko sklido šleikštus smarsas, tarytum būtų deginamas cukrus, tas smarsas

tarsi dildė nubrūžino aštrius vakarės saulės metamų šešėlių kampus. Kažkur tolumoje šaižiai ir monotoniškai žviegė diskinis pjūklas. Dar iš toliau atsklido guvus motociklo plerpimas. Bet praėjo akimirka, kita — kelyje nė dvasios. Galbūt gyventojai visi aliai vieno kaip mėšlavabaliai sulindo po žeme? Sakyčiau, net pernelyg ramus ir negyvas, žmonių ilgesį žadinąs peizažas!.. Bet ne, žmogaus-dėžės akių taip lengvai neapdumsi! Žiūrėdamas iš dėžės iškart pastebi visą melą ir piktus kėslus. Juk šitas vienintelis, iš pirmo žvilgsnio toks patikimas kelias tam ir demonstruojamas, kad mane sutrikdytų ir pagaliau priverstų kapituliuoti. Bet aš nesileisiu mulkinamas. Man čia patinka nebent tik tai, kad galiu netrukdomas nusituštinti. Žmogus-dėžė geriausiai jaučiasi stočių rajonuose arba pilnose žmonių prekyvietėse. Mielas jo sielai ir atviraširdiškai klaidžiu labirintu apsimetantis trijų keturių gatvelių peizažas — tokioje vietoje žmogui-dėžei gyventi maloniausia. Jis nemėgsta provincijos miestelių. Mat kiekviename yra tas „vienintelis" kelias. Mane suima gailestis, kai pagalvoju, kaip tame vieninteliame kelyje blaškosi sutrikęs žmogus su pneumatiniu šautuvu.

Pro užspaudusius žaizdą pirštus sunkėsi kraujas. Staiga sunerimau. Jeigu taip būtų atsitikę kokioj judrioj Tokijo gatvėje, ramiai būtų buvę galima numoti ranka, bet vieninteliame šio T. miesto kelyje dviejų žmonių-dėžių aiškiai per daug. Jeigu jis rimtai nusprendė pasidaryti žmogum-dėže, norom nenorom turi išguiti mane iš savo teritorijos. Kai supras, kad pneumatiniu šautuvu manęs nepravijo, galbūt griebsis medžioklinio. O gal aš turėjau elgtis kitaip? Tiesą pasakius, jau keletą kartų su manim bandė susipažinti panašūs į šiandieninį užpuoliką vyriškiai. Vienas iš jų man net šūktelėjo. Bet aš, kaip paprastai, tik dėbtelėjau į užkalbinusį pro užuolaidos plyšelį. Kaip jau sakiau, šitaip nesunku atsikratyti bet ko. Nuo tokio žvilgsnio atatupsti traukiasi net policininkai ir geležinkelio stočių tvarkdariai. Gal turėjau pasišnekėti su tuo vyriškiu nelaukdamas, kol jis, neradęs išeities, griebsis pneumatinio šautuvo?

PASIRODŽIUS NAUJAM VEIKIANČIAM ASMENIUI, TURĖJAU VISKĄ PERMĄSTYTI... Tas asmuo atvažiavo dviračiu. Rodos, tik nusisukau nuo minėtojo tariamai vienintelio kelio, man už nugaros staiga pasigirdo: „Kalvos viršuje yra klinika". Prieš užuolaidėlę šmėkštelėjo balti pirštai ir pro langelį įkrito trys banknotai po tūkstantį jenų. „Mėto tarsi į laiškų dėžutę",— pamaniau, o pasigręžęs išvydau tolstančią dviratininkės figūrą —

iki jos buvo jau kokie dešimt metrų. Atrodė, tai dar visai jauna mergina, nors iš jos žemo, kimaus balso galėjai to ir nesuprasti. Ji išnyko už artimiausio posūkio, nespėjus man net nukreipti fotoaparatą. Ją stebėjau tik kokią akimirką, bet pedalus mynusias kojas įsidėmėjau kaip reikiant. Jos buvo lengvos, liaunos, bet ne pernelyg plonos, o visi iškilumai tokie, kad nei pridėsi, nei atimsi. Pakinklių oda glotni, žvilganti kaip perlamutrinės kriauklės vidus. Tie pakinkliai taip mane patraukė, jog nepastebėjau nė drabužių spalvos.

Vis dėlto nemanau, kad vien jos kojų grožis būtų mane pavergęs. Jeigu tą naktį peties žaizda nebūtų įsiskaudėjusi, tikrai nebūčiau lipęs šlaitu į kliniką, taigi niekad nebūčiau sužinojęs, kad iš pneumatinio šautuvo šovęs vyriškis — klinikos gydytojas (nors tą galėjau nuspėti ir iš nuotraukos), o dviratininkė — medicinos sesuo. Savaime suprantama, nebūčiau įviliotas ir į šitą idiotišką istoriją — tokioje pavojingoje vietoje po tiltu laukti jos (arba to, kurį ji atsiųs vietoj savęs).

O tada aš tik įsikandau cigaretę. Keletą kartu perskaičiavęs tuos tris banknotus po tūkstantį jenų, triskart juos perlenkiau ir įsikišau už guminio bato aulo. Patupdytas į narvą laukinis paukštis neliečia maisto ir nudvesia iš bado. Bet pasmerktas mirti žmogus pasimėgaudamas traukia paskutinę cigaretę. Kadangi nesu paukštis, aš taip pat patenkintas prikišau prie cigaretės degantį degtuką — vargu ar reikia manyti, kad aniedu kažkuo tarpusavy susiję. Vyriškis su pneumatiniu šautuvu — sau, mergina — sau, ir nėra čia ko ieškoti kokio ryšio ar suokalbio. O pabėgo ji taip skubiai gal vien iš drovumo, gėdindamasi, kad metė man išmaldą...

Deja, kvaila viltis, kad budelis maloniai lauks, kol nuteistasis traukia cigaretę po cigaretės. Nuosprendžio vykdymo laikas paskirtas ir nesulaikomai artėja. Auštant supūliavusi peties žaizda ėmė smarkiai mausti, ir aš pasijutau lyg įgrūstas į pernelyg ankštą guminę žarną. Galų gale nusiėmiau dėžę ir, jau nepajėgdamas nieko galvoti, šlaito keliu nudūlinau tiesiai į kliniką. Ten, su švirkštu rankoje, manęs laukė dviratininkė ir pneumatinio šautuvo savininkas, šį kartą su skalpeliu. Nežinau kodėl, bet manęs tai beveik nenustebino — tarsi to ir reikėjo tikėtis.

Kai pagaliau pabudau, šalia lovos stovėjo vos atsiduodanti vitaminais ir krezoliu dviratininkė. Baltas jos chalatas, atrodo, galėjo sustabdyti laiką. O jei sustoja laikas, tai, suprantama, susijaukia ir priežastys bei pasekmės, ir tavęs niekas nepasmerks net už begėdiškiausią poelgį. Deja, kokiai begėdystei tuomet man

nepakako drąsos, nors jaučiausi toks laisvas, kad net užmiršau, jog nusiėmęs dėžę atidengiau savo veidą. Ji klausėsi mano prasimanymų, geranoriškai linksėjo galva ir vos šypsojosi; jos šypsena buvo tokia patikli, lyg būtų iškirsta iš sukietėjusio oro luito ir nuspalvinta pluoštu saulės spindulių,— ją regėdamas vaizdavausi, kad ji kalba man apie meilę. Tas šypsantis veidas, per kurį net pamiršau, kad chalatas pernelyg ilgas ir jos kojų veik nematyti. Tarytum plasnojau sparneliais iš visų jėgų, kaip pirmąkart pakilęs į orą paukštelis (vėjo blaškomas, pasigailėtinas, bet apsvaigęs iš laimės). Pajutęs, kad sparnai pagavo oro srautą, ėmiau kilti vis aukščiau; apgirtęs nuo šilto, glamonėjančio jos šypsenos dvelksmo, pradėjau net svarstyti, jog dabar, ko gero, nebebūtina vėl lįsti į dėžę. O vėliau — pats nežinau, kada ir kaip tai įvyko,— be galo lengvabūdiškai pažadėjau jai už 50000 jenų (netgi įtikinėjau, kad galima gauti ir veltui) iš vieno pažįstamo žmogaus-dėžės (maža ką pažįsta fotoreporteriai!) nupirkti ir atgabenti jai dėžę. Dabar man aišku, kad reikėjo bent jau gerai išklausinėti, kam jai taip prireikė tos dėžės. Bet tada mačiau tik jos šypseną. Man net atrodė, kad tokią akimirką būtų buvę kvaila tiek daug laiko skirti kalboms apie dėžę.

Vos išėjau iš klinikos, kerinti jos šypsena pranyko, ir aš buvau priverstas sugrįžti į blankią tikrovę. Kada, vėl užsidėjęs dėžę, atėjau į savo vietą po tiltu, mane ėmė pykinti, ir aš ilgai, sunkiai, riečiamas tuščio skrandžio traukulių, vėmiau. Tikriausiai klinikoje be mano žinios buvau pripumpuotas narkotikų. Pagaliau ėmiau suvokti, kad aš paprasčiausiai įkliuvau į žabangas, bet ir atgavęs blaivų protą, kad ir kaip keista, nepajutau jai nė mažiausio priešiškumo.

(Kelios dešimtys papildomų eilučių paraštėse. Nei braižu, nei rašalo spalva jos praktiškai nesiskiria nuo pagrindinio teksto.)

„Kalbu apie tokį elgetą su dėže ant galvos..."

„Žinau, juk aš, šiaip ar taip, fotoreporteris. O fotoreporteris pirmiausia — stebėtojas. Jo darbo esmė — visur, kur tik įmanoma, rasti kokį plyšelį ir stengtis žvilgtelėti į vidų. Moralės dėsnių jis nepripažįsta".

„Tai buvo sena, aplamdyta gofruoto kartono dėžė..."

„Ko gero, dar paaiškės, kad tai mano bičiulis. Bet gal vis dėlto kas nors kitas. Nors nesu tikras. Vienas mano kolega fotoreporteris nežinia kam... jis ir pats nesugebėtų paaiškinti, spragtelėjo

užraktu... trumpai kalbant, jis nufotografavo žmogų-dėžę. Paskui susidomėjęs ėmė visur jo ieškoti, bet antrą kartą nebesutiko. Tačiau nuo tada įjunko klydinėti po įvairius akligatvius ir fotografuoti juos. Nemėgstančią liudininkų išvirkščią gatvių pusę, užpakalinių kiemų gyvenimą... Kadangi fotografavo tas vietas, kurios nepakenčia įdėmaus žvilgsnio, turėjo tą daryti tik vogčiomis, paslėpta kamera. Tada jam ir atėjo į galvą toji mintis. Jeigu apsimestų žmogum-dėže, galėtų niekam nekeldamas įtarimo bet kur vaikščioti ir ką panorėjęs fotografuoti. Jis visus matys, o pats liks nematomas — kas gali būti geriau! Ir neapsiriko — fotografuoti iš tikrųjų buvo labai paranku. Tapęs apsimetėliu žmogumdėže su įkarščiu ėmė medžioti gatvės gyvenimo akimirkas ir daryti jų nuotraukas. Bet kai netrukus tarp kolegų pasklido apkalbos, jis staiga pradingo. Vienąkart tiesiog negrįžo namo, ir viskas. Taip jis tapo tikru žmogumi-dėže".

„O man vis tiek, tegul į mane žiūri — kas nori ir kiek nori".

„Bet žvilgsnis — tarsi peilis, persmelkęs drabužius, jis išpjauna tavo kontūrus..."

„Aš pozuodavau dailininkams, tiesa, jau senokai".

„Kalbu rimtai, labai norėčiau tau padėti. Bet, deja, aš bejėgis. Pikta, tačiau aš sugebu tiktai žiūrėti pro vaizdo ieškiklį ir spragsėti užraktu. Dar — skalauti panardintą į ryškalus blankų tavo atvaizdą. Žalsvai švytinti darbo lempa... sustojusi prie skaitmens „8" fluorescuojanti sekundinė laboratorinio laikrodžio rodyklė... šlapias, lyg suteptas aliejumi, blyksintis fotopopieriaus paviršius... Štai ima ryškėti pirmosios silueto linijos... Jų randasi vis daugiau... jos uždengia viena kitą... pagaliau, tarsi mano širdin įsibrovusio nusikaltėlio pėdsakai, išryškėja tavo nuogo kūno kontūrai".

„Aš norėčiau gauti tokią dėžę".

(100000 PRAEIVIŲ NEPASTEBĖJO GATVĖJE MIRUSIO ŽMOGAUS)

23-iąją dieną, 7 valandą vakaro, pilnoje grįžtančių iš darbo ar išėjusių apsipirkti žmonių Tokijo Sindziuku stoties požeminėje perėjoje, šalia vakarinių vartų, policijos patrulis aptiko mirusįjį — kokių 40-ties metų benamį, atsišliejusį į koloną.

To paties policijos skyriaus pranešimu, vyriškio ūgis buvo 163 cm, svoris vidutinis. Apsivilkęs gėlėtais marškiniais, apsiavęs ilgaauliais darbiniais ba-

tais, plaukai seniai nekirpti, netvarkingi kaip valkatos. Kišenėse, be 125 jenų smulkiais pinigais, rasta keletas laikraščių, kuriuos mirusysis rinko tikriausiai manydamas pasitiesti nakčiai. Pavardės, gyvenamosios vietos, kitų duomenų nustatyti nepavyko.

Šią požemine perėja kas dieną praeina keli šimtai tūkstančių atvažiavusių ir išvažiuojančių keleivių (pagal Sindziuku stoties tarnybos duomenis), be to, visai šalia įvykio vietos įrengta daugybė telefonų-automatų. Iš liudininkų pasakojimų, vyriškis ta pačia poza sėdėjo maždaug nuo vidurdienio, bet per šešias septynias valandas nė vienas praeivis neatkreipė į tai dėmesio ir nepranešė policijai, kol policijos patrulis pats neaptiko. Beje, iki artimiausio policininko posto ne daugiau kaip 10 metrų, bet tuo metu budėjęs pareigūnas tvirtina, jog mirusįjį jam užstojo kolona.

(PASKUI ILGAI, ČIA PABUSDAMAS, ČIA VĖL UŽSIMERKDAMAS, SNŪDURIAVAU)

Klausyk, ar esi kada nors girdėjęs sakmę apie kriauklelių žolę? Man regis, pakrantėje, kurioje dabar sėdžiu, auga kaip tik šios žolės,— jų žiedai švyti kaip aromatinių lazdelių žiburėliai, o pro visus plyšius tarp akmenų kalasi dygliuoti lapeliai.

Sakmė byloja, kad pauostęs kriauklelių žolės, susapnuoji, jog pavirtai į žuvį.

Tikriausiai tai prasimanymas, nors antra vertus, labai panašu į tiesą. Juk kriauklelių žolė mėgsta drėgmę, druskingą dirvą ir auga daugiausia pajūryje — tad nenuostabu, jog apie ją pasakojama tokia sakmė. Be to, yra žinoma, kad šios žolės žiedadulkėse esantys alkaloidai sukelia lengvą svaigulį,— patekę į kvėpavimo takus, jie sudirgina gleivinę, tad miegančiajam tikrai gali pasidingoti, jog pasinėrė į vandenį arba yra nešiojamas jūros bangų.

Tačiau ne tai įdomiausia. Pasirodo, susapnuoti kriauklelių žolės sapną papraščiau, nei iš jo pabusti. Matyt, mes niekad nesužinosime, ką jaučia tikros žuvys, bet sapno žuvies laikas teka visai ne taip, kaip tekėjo prieš pradedant sapnuoti. Laikas pastebimai sulėtėja ir atrodo, kad per kelias realias sekundes sapne galima išgyventi keletą dienų ar net savaičių.

Iš pradžių tave džiugina nepaprasti pojūčiai: tu linksmai žaidi tarp uolos papėdėje linguojančių jūros augalų, nardai po dry-

žuotus šešėlius, kuriuos męta bangų keteros, gainioji būrius nerūpestingų žuvelių,— trumpai kalbant, tù visa širdimi mėgaujiesi iš žemės traukos išsivadavusio kūno lengvumu. Tau net atrodo, kad jeigu pasidarei lengvesnis pats, tai tikriausiai palengvėjo ir visam pasauliui. Jautiesi pajaunėjęs bent dešimčia metų ir vienu akimoju atsikratęs visų žemės traukos nulemtų negalių — tavęs nevargina sunkumas skrandyje, nejauti sprando ir pečių nuovargio, neskauda kelių sąnarių, nebrinksta kojos. Tau labai gera, lengvumas tave svaigina tarsi sakė.

Deja, svaigulys anksčiau ar vėliau praeina, žuvis (žinoma, netikra) pripranta prie naujųjų pojūčių ir galop tampa viskuo persisotinusi. Tingiai slenkant laikui, žuviai pasidaro taip nuobodu, kad ji vos gali tverti. Nesunku suprasti, kaip subjūra šitaip nuobodžiaujančios netikrosios žuvies nuotaika. Ją apima neviltingas abejingumas, kuriam prilygti galėtų nebent visų penkių jutimų paralyžius. Dar neseniai taip džiuginusi kūno laisvė pagaliau tampa nepakenčiama. Žuviai atrodo, kad kažkas ją nuo galvos iki kojų apmuturiavo ir įspraudė į žuvies formos tramdomuosius marškinius. O kaip būtų gera kojų padais vėl pajusti tokį šiurkštų ir mielą žemės paviršių! Net sąnariai pradeda ilgėtis dar taip neseniai juos slėgusio raumenų ir kaulų svorio. Sapno žuviai be galo norisi vaikščioti. Bet staiga pastebi, kad vaikščioti neturi kuo, ir baisiai nustemba.

Pasigenda, beje, ne tik kojų. Štai nėra ir ausų, nėra kaklo, pečių... O svarbiausia — nėra rankų. Širdį užplūsta karti nuoskauda. Žuvis tikra, kad kažkas išrovė jai rankas. Niekada kaip reikiant nepatenkinsi smalsumo, jei negalėsi paliesti tave sudominusio daikto. Norėdamas ką nors gerai pažinti, turi tą daiktą pačiupinėti, paspaudyti, palankstyti, papešioti,— visa tai gali padaryti tik pirštais. Visada norisi palytėti ir paglostyti. Prakeiktas žvynų maišas! Žuviai dingteli mintis įtempti kūną ir tą maišą perplėšti, bet net iš visų jėgų įsirėžusi, pravėrusi žiaunas ir pašiaušusi nugaros pelekus, valioja teišspausti tik pilką kelių centimetrų ilgio išmatų virvagalį, kuris pakimba pilvo apačioje.

Visas iš paskutiniųjų besitampančios netikrosios žuvies kūnas pritvinksta kraujo, bet tą akimirką jai dingteli lemtinga mintis: „O gal aš esu netikra žuvis?" Bet vos tik užklysta abejonės, ima dėtis labai keisti dalykai. Ne tik kojų bei rankų, bet ir balso stygų iš prigimties negalinti turėti žuvis ūmai pajunta nenumaldomą norą kalbėti. Dvilypumas tiesiog plėšyte plėšo!

O kas, jei visa tai vyksta ne iš tikrųjų, o sapne?

Vis „tiek, pernelyg ilgai užsitęsęs sapnas. Begalinis sapnas, trunkantis taip ilgai, jog neįmanoma prisiminti, kada jis prasidėjo. Vis dėlto, ar pavyks kada nors pabusti?

Yra patikimas būdas įrodyti sau, kad sapnuoji... jį visi žino, ir aš ne kartą esu jį išbandęs — tereikia stipriai įgnybti sau į delną... nors ne, šiuo atveju tai netinka, juk nėra nei nagų, kuriais galėtum įgnybti, nei paties delno. Ką gi, jei ši gudrybė nepritaikoma, gal pamėginti kitą — sukaupti drąsą ir pulti stačia galva nuo uolos? Praeityje ne kartą esu griebęsis ir šios priemonės. Tikrai, puolančiam nuo uolos nebūtinos nei kojos, nei rankos. Tik vėl bėda — kaip, tiesą pasakius, jūroje plūduriuojanti žuvis galėtų nuo kur nors pulti žemyn?

Iš tikrųjų neteko girdėti, kad žuvys kristų. Net nustipusios, jos iškyla į jūros paviršių ir plūduriuoja. Žuvys — ne kokie oro balionai, kurie nukrenta, vos praradę keliamąją galią. Kritimas žuvims — tai antikritimas.

Antikritimas?..

O kodėl ne? Kitaip sakant, tai kritimas priešinga kryptimi — į viršų, įneriant į orą. Rizika užsimušti lieka tokia pati. Panėręs į orą, pabustum taip pat kaip atsitrenkęs į žemę — žinoma, jeigu tai sapnas.

Kai viskas jau buvo apgalvota, žuvį apniko dvejonės, regis, visai nebūdingos šaltakraujams. Jeigu regėdamas sapną, pradedi suvokti, kad sapnuoji, vadinasi, panorėjęs gali bet kurią akimirką pabusti. Tiek iškentusi ir pagaliau suvokusi, kaip išsivaduoti, žuvis panoro pažiūrėti, kas bus toliau,— juk itin skubėti nebuvo kur.

Netikroji žuvis nusprendė dar mažumėlę pakentėti. Netgi jos valia, prisigėrusi jūros žalsvumo, įsitempė ir dar labiau pažaliavo.

Praėjo kelios dienos, o gal kelios savaitės, ir netikroji žuvis pajuto, jog laikas ryžtis. Tuo metu viršuje siautė audra. Jūrą užgriuvęs galingas tropinis ciklonas sujudino ją iki pat dugno. Ritosi didžiulės bangos, gebančios įkvėpti narsos netgi neryžtingai, baikščiai netikrajai žuviai. Ne, ji visai netroško numirti. Ji tik panoro pažinti stangrią didingų bangų jėgą.

Ir štai virš žuvies iškilo milžiniška staugianti lyg penkiasdešimt išrikiuotų elektrinių pjūklų banga. Ji pagriebė ir nusinešė netikrąją žuvį, o dar po akimirkos, visu smarkumu atsitrenkusi į krantą, sviedė ją aukštai į dangų. Panirusi į orą, netikroji žuvis mirė.

Bet ar ji pagaliau pabudo? Na jau ne, kriauklelių žolės sukeltas sapnas taip lengvai nesibaigia! Kaip tik tuo jis ir skiriasi

nuo paprasto sapno. Juk netikroji žuvis žuvo anksčiau, nei pabudo, tad pabusti jau ir negalėjo. Nuo šiol ji buvo pasmerkta amžinai sapnuoti — regėti save numirusią. Tarsi pakliuvusi į modernų greitojo šaldymo įrenginį, ji turėjo visiems laikams likti mirusia netikra žuvimi.

Galbūt tarp audros bangų išmetamų negyvų žuvų pasitaiko ir daugiau tokių nelaimingųjų, kurie užmigo prisiuostę kriauklelių žolės.

Keista, bet aš pats žuvimi dar nepavirtau. Tai užsnūstu, tai vėl pabundu, bet kaip buvau žmogus-dėžė, taip juo ir pasilieku. Gerai pagalvojus, žmogus-dėžė ir netikroji žuvis nelabai ir skiriasi. Užsidėjęs dėžę, aš praradau savo tikrąjį aš ir virtau pseudosavimi. Matyt, tapęs netikru, įgijau imunitetą, kuris neleidžia man išvysti kriauklelių žolės sapno. Tikriausiai, kad ir kiek žmogus-dėžė sapnuotų, jis žmogumi-dėže ir liks.

(PAŽADAS IŠTESĖTAS, KARTU SU 50000 JENŲ NUO TILTO NUMESTAS LAIŠKAS. TAI ĮVYKO VOS PRIEŠ 5 MINUTES. LAIŠKĄ PRIKLIJUOJU ŽEMIAU)

„Aš jumis pasitikiu. Pakvitavimo nereikia. Pavedu jums pačiam sunaikinti dėžę. Prašau ją suplėšyti ir išmesti į jūrą prieš prasidedant atoslūgiui".

(.....................................)

Keistas pavedimas. Iš visų pusių apžiūrėjęs, pabandžiau dar kartą tą laišką perskaityti. Gal reikia skaityti kaip nors ypatingai? Ne, nieko daugiau jame neįžvelgiu. Triskart perlenktą žalsvomis linijomis popieriaus lapelį prisikišau prie pat veido ir pauosčiau. Jis vos dvelkė krezoliu.

Kodėl buvau toks tikras, kad ateis ne ji, o gydytojas? Todėl, kad visa, ką jis iki šiol darė, rodė jo rezgamas pinkles. Ir vis dėlto atėjo ji. Taip, atėjo pati. Pati atėjo. Pati... Garbės žodis, nesuprantu, ką tai reiškia... Nors gal ir suprantu... Ji ištesėjo duotą pažadą, ir tiek. Kodėl aš taip sutrikau? Gal todėl, k[illegible] laukiau išdavystės? Ką gi, gal ir taip. Be to, kuo baisesnė [illegible]ų buvusi ta išdavystė, tuo labiau ji man būtų patikusi. To [illegible] ir

suglumau, kai ji netikėtai ištesėjo žodį. Bet palauk, gal ką nors svarbaus pražiopsojau? Pavyzdžiui, jos požiūris į visą šią istoriją... taip taip, jos vaidmuo... reikia visa tai dar kartą gerai apgalvoti...

...Matyt, rašyti nėra prasmės. Nei aš ką nors nužudžiau, nei mane kas nužudė, tad ar verta iš naujo narplioti veikėjų motyvus?

Iš dangaus nusileido laiškas be adreso... Suplėšyti ir išmesti?

Na, na, ramiau! Juk čia 50000 jenų. Šiaip ar taip, niekas manęs neprašė, kad, paėmęs pinigus, sunaikinčiau užrašus. Ji reikalauja ko kita — kad aš atsikratyčiau dėžės. Už 50000 jenų aš perdaviau jai nuosavybės teises į dėžę. Gerbdamas pirkėjos valią ir laikydamasis susitarimo, aš, suprantama, turiu sunaikinti dėžę. Tarsi viskas aišku, ir vis dėlto sunku suvokti. Kam, tiesą sakant, ir kokia bus iš to nauda? 50000 jenų vien už tai, kad išmesčiau daiktą į jūrą... Pinigų švaistymas — pernelyg švelniai pasakyta!.. Nejau aš jiems kaip krislas akyje? Ne, nereikia perdėti savo reikšmės, turėtų būti koks paprastesnis, kur kas logiškesnis motyvas. Kokia nors konkreti nauda — kad sumokėjęs 50000 jenų, nesijaustum pralošęs....

Ne, to neįmanoma įsivaizduoti. Stačiai protas nesurezga. O gal reikia eiti ir sviesti tuos pinigus jiems veidan? Jie labai klysta, jeigu mano, kad nesugebėčiau to padaryti.

Gerai, sakykim, jog kol kas visi samprotavimai klaidingi. Įsivaizduokim, kad ji sumanė šį žaidimą, idant pagaliau perduotų dėžę gydytojui. Gydytojui dėl kažkokios priežasties žūtbūt prireikė dėžės. Gal iš pradžių ji jam pritarė ir norėjo padėti. Arba bent dėjosi pritarianti. Bet ilgainiui, artėjant prie tikslo, ėmė vis labiau dvejoti. Galimas daiktas, geriau pagalvojusi suprato, kad sumanymas nieko gero nežada. Bet kad ir kaip ji įtikinėjo gydytoją, tas nenorėjo jos nė klausyti, ir jai liko tik stengtis jam sutrukdyti. Laimė, tuo metu buvo jau susidraugavusi su žmogumi-dėže. Ir ji sumanė užbėgti įvykiams už akių ir liepti žmoguidėžei pačiam tą dėžę sunaikinti. Jeigu dėžės nebus, gydytojas norom nenorom turės atsisakyti savo įgeidžio.

Taip... visai panašu į tiesą... Kad ir koks būtų gydytojo tikslas, 50000 jenų jis, matyt, vertas. Toli gražu ne vis vien, kokios priežasties paakinta ji ėmė griauti gydytojo planus,— norėdama jam gero ar tik rūpindamasi savimi,— bet, šiaip ar taip, aki-

vaizdu, kad jie ne visad sutaria. Na ką gi, gal ir man likimas bu: palankus...

Kaip tik todėl aš visai nelinkęs skubėti ir iššyk atsisveikinti su dėže. Kad pasiryžčiau tokiam žingsniui, turiu dar šį tą perprasti Pirmiausia pamėginsiu sužinoti, ką ji iš tikrųjų mano. Juk turiu teisę. Be to, atvirai kalbant, aš jaučiuosi paniekintas. Labai pui ku, kad ji atėjo pati, tačiau elgėsi pernelyg jau dalykiškai. Ap žergusi lengvą penkių pavarų dviratį (laivo prožektorius apšviete blykčiojantį jos lietpaltį... pro ploną audinį permatomi kūno kon tūrai... ir pagaliau švysčiojantys jos keliai ir blauzdos, varančios mane iš proto...), ji nesustodama praskriejo pro draudžiant maudytis skydą ir, nekreipdama jokio dėmesio, jog aš jai moju žibintuvėliu, įsuko į plentą per tiltą... Netrukus už kokių dviejų metrų nuo manęs įmirkusios žemės paviršiumi slystelėjo virpčio jantis blyškus šviesos ratilas. Tai buvo kišeninis žibintuvėlis, ku riuo ji švietė persisvėrusi per tilto turėklus. Suprantama, jos pačios tuo metu nemačiau, juk žmogui-dėžei, negalinčiam žiūrė ti į viršų, visa, kas viršuje, yra už jo regėjimo lauko ribų. Paskui pasigirdo plekštelėjimas... Netoli nuo virpančio šviesos rato kažkas nukrito. Tai buvo polietileno krepšelis su dėl svorio įdėtu akmeniu. Be to, krepšelyje radau laišką ir penkis vamzdeliu susuktus banknotus po 10000 jenų. Ir viskas — ji iškart nudūmė atgal. Buvo visai šalia — ir nepasakė nė žodžio. Tamsoje pradingo greit švysčiojančios blauzdos, paskui nustojo blykčiojęs permirkęs lietpaltis, paskiausiai išnyko ir raudona švieselė. Kai perskaičiau laišką ir suskaičiavau pinigus, staiga įsivaizdavau girdįs tylų miglos lašelių srovenimą,— bet argi įmanoma jį išgirsti? O galbūt tokį pat garsą skleidžia kraujas, srovenantis mano smegenų kraujagyslėmis?

50000 jenų... Norėčiau jai kai ką paaiškinti, tik jai vienai... Tam, kas moka tokius pinigus, greičiausiai tai — niekis, bet žmogui-dėžei 50000 — didžiulė suma, kurios imti nevalia. Matyt, ji tiesiog nesupranta, kas yra žmogus-dėžė. Ji nepakankamai gerai suvokia, ką žmogui-dėžei reiškia dėžė. Visiškai neketinu puikuotis,— vargu ar būtų įmanoma išgyventi trejus metus dėžėje vien iš noro pasigirti. Vėžys-atsiskyrėlis, vos tik įlindęs į kiautą, kaipmat su juo suauga, jo kūno užpakalinė dalis suminkštėja ir, jėga išplėštas, jis neišvengiamai žūva. Tik tam, kad grįžčiau į ankstesnį gyvenimą, man neverta lįsti iš dėžės. Ryžčiausi tada, jeigu galėčiau it nusimetęs lėliukės kiautą vabzdys po metamor-

fozės atgimti naujame pasaulyje. Juk širdies gelmėse vyliausi, kad su ja susitikęs atrasiu tą naują pasaulį...

Žinoma, aš dar nežinojau,
Koks išropos gyvis
Iš žmogaus-dėžės lėliukės.

(VEIDRODYJE)

Lietaus lašai tapo smulkesni, bet pakilo vėjas. Pūstelėjus smarkesniam šuorui, lietaus čiurkšlės ėmė tikšti į visas šalis, išsiskleisdamos tarsi vėduoklės. Tamsu, nors į akį durk. Tik kalvos viršūnėje, virš klinikos vartų šviečiąs raudonas žibintas, tikriausiai dėl tinkamos pastatui vietos, buvo matyti nuolatos ir iš bet kur. Tamsioje dangaus mėlynėje jis tartum krislas aky. Šiuo keliu esu ne kartą ėjęs, bet pirmąsyk — su dėže. Todėl dabar kelias atrodė pernelyg tolimas. Nors kelionės su dėže man paprastai nepraiilgsta.

Kiekvienas supančioje aplinkoje linkęs matyti tai, kas jam tuo metu svarbu arba įdomu. Rodos, gerai įsivaizduoji, kaip atrodo autobuso stotelė, bet visai neprisimeni, kad šalia jos auga kur kas labiau į akis krintanti ieva. Sunku nepastebėti ant kelio gulinčios 100 jenų monetos, bet pro surūdijusią vinį ar kelkraštyje augančią žolę praeini, tarsi jų nė nebūtų. Dažniausiai, eidamas pažįstamu keliu, į nieką nekreipi dėmesio. Bet jeigu tą patį peizažą išvysti pro dėžės langelį, viskas atrodo kitaip. Aplinka tampa vienalytė, o visos jos detalės — vienodai svarbios. Ir nuorūka... ir šuns pėdsakas... ir sukrutėjusi antro aukšto lange užuolaida... ir įduobos senos geležinės statinės šonuose... ir į pirštą įsirėžęs žiedas... ir į tolumą lekiantys geležinkelio bėgiai... ir suakmenėjęs nuo lietaus cemento maišas... ir nešvarūs nagai... ir nesandarus liuko dangtis... Man labai patinka stebėti tokį peizažą. Gal todėl, kad jis panašus į mano sielą,— atstumai sunkiai nustatomi, o daiktų kontūrai neaiškūs. Ir sąvartynas gali būti gražus. Joks vaizdas nenusibosta, jei matai jį pro dėžės langelį.

Bet dabar, šiame tamsiame šlaito kelyje, dėžė manęs beveik nebeveikė. Raudonas žibintas, rodės, nė kiek neartėjo. Akyse tebešmėžavo kraujo spalvos dėmė, ją regėjau ir užsimerkęs. Po kojomis ne taip tamsu kaip aplinkui — kelias užpiltas žvyru. Šis peizažas tiktai erzino ir ginė į priekį. Tolumoje tvyrojo vieno-

das pelenų spalvos dangus (beje, vakarų pusėje debesys pradėjo sklaidytis). Galimas daiktas, mane slegia pernelyg tamsi naktis (todėl aš ir nemėgstu naktų). O gal gadina nuotaiką pernelyg aiškus tikslas?

Šiaip ar taip, aš, mažumėlę linguodamas dėžę, atkakliai dūlinau... Deja, užsidėjęs dėžę, nelabai paskubėsi. Oras joje menkai keičiasi, todėl greitai suprakaituoji. Purvas, priskretęs prie odos, sudrėksta, ir ima niežtėti net apie ausis. Liemuo palinkęs į priekį, ir dėžė, taip pat pasvirusi, lengvai plekšnoja man per sėdynę. Laimė, dėžė kartoninė, tad plekšnojimas vos girdėti.

Staiga pasigirdo triukšmingas gyvulio šnopavimas. Didžiulis sarginis šuo šiurkščiai pasitrynė man į kelius, suurzgė ir tuoj pat nubėgo šalin. Šlapia jo nugara raudonavo tarsi nudažyta. Pakėlęs akis, išvydau, kad žibintas jau čia pat. Rūkas praretėjo, pro jį matyti užrakinti geležiniai vartai. Naktinio iškvietimo varpelis nudažytas fluorescuojančiais dažais. Bet aš neketinau skambinti, kad atrakintų vartus. Nė trupučio nenorėjau susidurti su gydytoju. Todėl apžergiau gyvatvorę ir persiritau per ją į sodą. Ten manęs jau laukė šuo, bet loti jis tarsi nė nemanė. Gydydamasis klinikoje, kartais numesdavau jam paėsti ir mažumą prisijaukinau. Blausiai švietė tik vienas langas fasade. Kojos kliuvo už aukštos, nešienaujamos žolės. Tikriausiai anksčiau ten buvo gėlių lysvė. Suklupau ant išdėliotų aplink ją akmenų ir prie manęs, matyt, manydamas, jog noriu pažaisti, džiaugsmingai pripuolė šuo. Sustojau kaip įbestas, sulaikiau kvapą, veidu žliaugiąs prakaitas užliejo akis.

Jos kambarys buvo kitapus namo, antras iš kairės. Nuo mūsų susitikimo nepraėjo nė valanda, ir aš pamaniau, kad ji tikriausiai dar nemiega. Jeigu ir atsigulė, tai bent nespėjo įmigti. Nėra ko nerimauti, kad netikėtai pažadinta išsigąs ir pakels triukšmą. Aš tenoriu grąžinti 50000 jenų ir nutraukti sutartį, o jeigu pasiseks, atvirai apie viską pasikalbėti, tegu nors per langą. Kaip to pasieksiu, priklausys nuo jos elgesio, galimas daiktas, griebsiuosi net prievartos.

Bet kodėl tas fasado langas apšviestas? Štai ten — ligonių priimamasis, toliau — gydytojo kabinetas, o kas už jo?.. Gal tame kambaryje laikomi kokie nors medicininiai prietaisai?.. Buvo jau po dvyliktos, ir aš nusprendžiau, kad, ko gero, jie pamiršo išjungti šviesą, bet kas žino... Dėl visa ko nutariau žvilgtelėti.

Apatinė stiklo pusė buvo matinė, mačiau tik kambario lubas. Šviesa, sklindanti iš apačios greičiausiai nuo stalinės lempos, ryškiu ovalu plito kambario gale. Norint sužinoti daugiau, reikėjo

pasilypėti ant kokio nors daikto. Bet kaip jį surasi, jei nevalia pasišviesti žibintuvėliu? Laimė, prisiminiau, kad smulkmenų dėžutės dugne guli automobilio šoninis veidrodėlis. Nujaučiau, kad jis kada nors man praversiąs, todėl nedvejodamas jį pasilikau ir nešiojausi iki šiol. Išėmęs veidrodėlį iš dėžutės ir nušluostęs nuo jo dulkes, aš iškėliau jį virš galvos ir, vos pakreipęs, pažvelgiau iš apačios. Panaudojant iškeltą veidrodėlį, žiūrėti pro siaurą langelį — tikras vargas. Bet pasidarbuoti vertėjo. Priešingai nei tikėjausi (kažkodėl maniau, kad veidrodėlyje pamatysiu apverstą vaizdą), viską, kas buvo kambaryje, regėjau beveik normaliu kampu.

Pirmiausia išvydau ant plataus darbo stalo krašto stovinčią stalinę lempą. Ją gaubė balta erdvė. Nustatęs veidrodėlį taip, kad jis nejudėtų, iš tos baltumos išskyriau sienas ir duris. Senas, daug mačiusias sienas ir duris, kurių įdaužimų ir nelygumų nebedengė nė dažnas dažymas. Šalia lango stovėjo aukšta, geležinė lova,— tokia pat, kokios esti palatose, ir taip pat balta. Šalia jos — šiek tiek tamsesnė, bet irgi balkšva lentyna, netvarkingai prikrauta senų žurnalų ir knygų. Patalpa didelė, bet nejauki,— tiesa, šalia stalo stovėjo stereoaparatūra — veikiausiai tai gyvenamasis kambarys.

Pagaliau kambarys man visai nerūpėjo. Vėliau, kai bandžiau atkurti savo prisiminimus, man prieš akis jis iškilo būtent toks. Svarbiausia — jame buvo du žmonės. Juos pamatęs, daugiau niekuo nebesidomėjau. Visus kitus daiktus mačiau protarpiais, ir jie išliko mano sąmonėje tik kaip paskiros mozaikos detalės — tarsi būčiau virtęs vabzdžiu ir žiūrėčiau facetinėmis akimis.

Vienas iš tų dviejų buvo ji. Išvydęs ją šiame kambaryje, pernelyg nesistebėjau, juk ji gyveno po tuo pačiu stogu. Bet ji buvo nuoga. Nuogut nuogutėlė stovėjo viduryje kambario ir, pasisukusi veidu į mane, kalbėjosi su kitu ten buvusiu žmogumi.

Tas, su kuriuo ji kalbėjo, buvo žmogus-dėžė. Jis sėdėjo ant lovos krašto, užsidėjęs visiškai tokią pat kaip mano gofruoto kartono dėžę. Žmogų-dėžę mačiau tik iš nugaros ir iš dešinio šono, bet suspėjau įsitikinti, jog ir dydžiu — dėl to neliko abejonių,— ir tuo, kaip buvo sutepta, net pusiau nusitrynusiu spaudu su prekės pavadinimu dėžė nė per centimetrą nesiskyrė nuo tokios pat mano dėžės. Be abejo, tai naginga kopija. O jos viduje... na, žinoma, ten gydytojas, kas gi daugiau!

(S t a i g a m a n d i n g t e l ė j o: t o k į v a i z d e l į j a u e s u k a ž k u r m a t ę s.)

Taip, taip, aš prisimenu net prisilietimus — kambaryje mes buvome dviese: aš ir ji, visiškai nuoga... Bet kur, kada?.. Ne, nereikia savęs apgaudinėti, iš tikrųjų tai tik geismo sukelta iliuzija. Ir kas patikės, kad atėjau čionai vien sugrąžinti tuos 50000 jenų! Atėjau, nes širdies gelmėse svajojau patekti į tokį kaip šis kambarį. Taip, išvysti ją nuogą... žiūrėti ir žiūrėti į jos kūną, dar labiau ją apnuoginti, prasiskverbti iki tos nuogybės, kuri esti po paprastu nuogumu...

(Prierašas paraštėje — raudonu rašalu. Kodėl man taip patinka slapta stebėti? Gal todėl, kad esu bailys? O gal esu liguistai smalsus? Kartais man atrodo, jog ir žmogumi-dėže aš tapau todėl, kad norėjau netrukdomas stebėti. Man patinka slapčiomis žvelgti į viską, kas dedasi aplinkui, bet juk skylutės kiekvienoje tvoroje neišgręši; todėl ir užsidėjau dėžę, kuri yra ne kas kita, kaip kilnojama skylutė visam pasauliui stebėti. Regis, tuo pat metu aš užsimanau bėgti ir persekioti. Kuris iš tų mano norų nugalės?)

Aistringas geismas regėti jos kūną taip sustiprėjo, kad tiesiog netilpo dėžėje. Tarytum ištinusios dilgčiojančios dantenos pripildė visą burną. Bet argi vien aš kaltas? Argi ji manęs negundė? Net jeigu ir pamirštumėm tą 50000 jenų istoriją — juk ji ir anksčiau buvo ne kartą užsiminusi, kad norėtų su manim bendrauti, man pozuoti.

Štai ką ji papasakojo apie save klinikoje, aptvarsčiusi man žaizdą. Prieš pradėdama dirbti medicinos seserimi, ji buvo dailės koledžo studentė (gabi ar ne — dabar tai nesvarbu), vertėsi sunkiai, pragyvenimui pozuodavo privačių dailės mokyklų moksleiviams, dailininkų mėgėjų klubų nariams ir kai kuriems savo kolegoms (šitoje pasakojimo vietoje jos balse pasigirdo karti atgaila). Daugiau kaip prieš metus klinikoje jai buvo padarytas abortas (po šių žodžių ėmiau ją jausti kaip kūnišką, fiziologinę būtybę). Toliau viskas klostėsi savaime — dėl pooperacinių komplikacijų išgulėjo klinikoje ištisus tris mėnesius ir neįstengė apmokėt gydymo, o tuo metu kaip tik išėjo iš darbo medicinos sesuo, kurios vieton ji ir buvo priimta. (Kažkas joje mane erzina, tik nelabai suprantu kas.) Darbo klinikoje vis daugėjo, bet jai žadėjo paisyti ir jos poreikių. Kai nebūdavo sunkių ligonių, vakarais ir laisvomis dienomis užtekdavo laiko ir patapyti. Ir vis dėlto pozuotojos darbas jai patikęs labiau, jau nekalbant apie užmokestį. Ir visai ne todėl, pridūrė ji atviraširdiškai, kad po-

zuodama atseit nieko neveiki. Žinoma, pozuojant nepluši išsijuosus, bet vis dėlto tas darbas vargina, jam reikia didelės ištvermės. Be to, jaudulys, apimantis tave, kai stovi prieš kitus nuoga, pakelia gyvenimo tonusą, žadina kūrybinę energiją (meluoja, pamaniau, juk jos pačios nutapyti paveikslai — gryniausia abstrakcija, neturinti nieko bendra su natūra). Ji netgi užsiminė, kad ir dabar mielai pozuotų, jeigu tik tam neprieštarautų gydytojas.

O jau tos kalbos, kad ją labai domina mano fotoreporterio profesija, buvo tikrų tikriausias iššūkis. Iš kulkos, išimtos iš mano žaizdos, iš to, kaip aš nemokšiškai apsikirpęs, ji, be abejo, puikiai suprato, kad esu tiktai laikinai iš savo kiauto išlindęs žmogusdėžė. Bet tada į tą akivaizdų gudravimą neatkreipiau dėmesio. Jaučiausi kilniadvasis globėjas, užglostąs jos sielos žaizdas. Štai tuo metu ji mane ir suviliojo. Bet galiausiai susitvardžiau — man net ėmė atrodyti, kad gal neverta laukti, kol mano idilišką gyvenimą dėžėje sugriaus kas nors kitas, geriau padaryti tai savo rankomis. Viršutiniuose ir apatiniuose akių vokuose prasikalė dantukai. Akys užsidegė, mane užvaldė beprotiškas troškimas įsisiurbti į ją šiais dantukais.

Bent jau iš dalies šis mano troškimas išsipildė. Ji nuoga... Ryju ją akimis... Taip, aš iš tikrųjų regiu ją nuogą. Tiesa, šis nuogumas skirtas kitam vyriškiui — nors ir mano antrininkui. Todėl šis reginys neteikia man džiaugsmo, atvirkščiai — tik kursto pavydą. Tarytum besikankinąs iš troškulio įsivaizduotų, kad geria vandenį. Juk aš matau ne tiek jos nuogumą, kiek savo antrininką, kuris daro tai, ko geidžiau aš. Tą akimirką prisiminiau, kokią išgyvenau neviltį, kai sykį sapnavau, jog plūduriuoju aukštai palubėje ir žiūriu į apačioje gulintį savo paties lavoną. Man buvo gėda, ir kilo noras iš savęs pasijuokti.

Ranka, laikanti veidrodėlį, nusilpo, veidrodėlis pakrypo ir kambario atspindys nuplaukė į šalį. Parėmiau veidrodėlį kita ranka ir šį kartą nustačiau jį taip, kad jis būtų šonu prisispaudęs prie lango skersinio. Supratau, kad tai tik miražas, bet kai gerklė perši iš troškulio, puoli bėgti ir prie iliuzinio šaltinio.

Jiedu žiūrėjo vienas į kitą — juos skyrė kokie keturi žingsniai. Ji jautėsi laisvai ir, deja, nebuvo jokio pagrindo įtarti, kad jų santykiai bent kiek nedraugiški. Ar ji jau papasakojo jam apie savo kelionę prie tilto? Jeigu abu veikė išvien, tai pats laikas iš manęs skaniai pasijuokti. Iš tokio kvaišo, naivaus, dėžėn įsispraudusio tipelio, kuris, laikydamasis žodžio, pusdienį kiurkso-

jo po tiltu, žiūrėjo į sūkurius ir pagaliau sulaukė atpildo — 50000 numestų kaip šunėkui jenų... tam dėžiagalviui... vaikščiojančiai išvietei... dėžėn įkištai menkystai... Savimi prekiaujančiai dėžei...

Tačiau žvelgdamas į jos nuogą kūną, aš neįžiūriu joje nė trupučio piktos valios ar kėslų. Jaučiuosi pažemintas, bet visai nepajėgiu pykti. Aš pasiryžęs eiti paskui ją. Tai mano sklidina vandens taurė, kurią pagrobęs klastingas apsimetėlis. Jos nuogumas kur kas patrauklesnis, nei įsivaizdavau. Kitaip ir būti negali — joks vaizduotės kūrinys neprilygs tikrai nuogybei. Mano troškimas ją matyti — ne kaprizas, o gyvybinis būtinumas, nes nuogybė egzistuoja tik kol yra stebima. Ją reikia fotografuoti ir tapyti drobėje, nes ji išnyksta, vos tik atitrauki žvilgsnį. Nuogybė ir kūnas — visai ne tas pats. Nuogybė yra meno kūrinys, kurį nulipdo akys,— tik ne iš molio, o iš kūno. Kūnas priklauso jai vienai, bet nuosavybės teisių į jos nuogumą aš taip paprastai neatsisakysiu.

Nuogumas, tarytum lengvai besisupanti ant bangų moteris, rėmėsi į grindis kaire koja. Nuogumas tarytum stebuklingas kaspinas, kylantis viršun iš fokusininko rankų. Dešiniosios kojos pirštai liečia kairiosios pėdos keltį, sulenktas kelias šiek tiek pasuktas į išorę. Kuo gi mane taip patraukė jos kojos? Gal jos man primena gimdymo organus? Išties, turint galvoje šiuolaikinę madą, lytiniai organai priklauso greičiau kojoms nei liemeniui. Bet svarbu ne vien tai, juk būna kur kas labiau geismą žadinančių kojų. Gyvendamas dėžėje, matai daugiausia apatinę kūno dalį, todėl nenorom tampi kojų žinovu. Kad ir ką sakytum, moters kojos turi būti aptakios. Svarbu, kad kaulai, sausgyslės, sąnariai visiškai ištirptų kituose audiniuose ir niekaip negalėtų paveikti kojų formos. Iš tikrųjų jos — ne tiek judėjimo priemonė, kiek skraistė, gaubianti lytinius organus. (Čia nėra nieko žeminančio, juk patys brangiausi indai visuomet uždengiami.) O atidengti jas galima tik rankomis. Todėl moters kojų žavesys (jį neigia tik veidmainiai) patiriamas ne tiek akimis, kiek rankomis.

Kad ir kaip būtų, kojos, kurias dabar mačiau, nė iš tolo nebuvo panašios į vyriškas. Už sunkumų kilnojimą, nuolatinį priešinimąsi žemės traukai vyrai atsilygina kojų išvaizda — jos gyslotos, sąnariai išsikreipę; todėl vyro kojos yra judėjimo priemonė, ir tiek. O štai jos kojos laiko kūną tarsi be jokių pastangų — šiaip ar taip, nematyti nė vieno įtempto raumenėlio. Veržlios, liaunos, ilgos,— joms prilygti galėtų nebent niekaip nesulaukiančio, kol persilauš balsas, paauglio kojos. Pavargusiam kelyje vy-

rui jos kelia ilgesį... besvorės kaip paukščio sparnai... žingsniuoja taip lengvai, tarytum jų neveiktų žemės trauka. Įnoringos kojos — nei lekiančios beatodairiškai it vyriškos, nei delsiančios it moteriškos. Lėkte lekiančios, nelinkusios nusileisti lyčiai,— tokios kojos žadina norą vytis. Nesiimčiau tvirtinti, kad jos kojos ypatingai moteriškos (nors pabrėžtas moteriškumas taip pat gali vilioti). Jose glūdi šis tas daugiau nei įprastas tiesus ar vingiuotas prie lytinių organų vedantis kelias. Gal įžvelgiu šiose kojose savo idealą? O gal priešingai,— tik bandau įsprausti jas į to idealo rėmus?..

Du balti, kiek įstrižai pasvirę pusrutuliai. Tokie apčiuopiami, palyginti su kojomis. Po jais įsirėžusi gili raukšlė rodo, kad čia kūno svorio centras. Ryškūs vos kilstelėtos dešiniosios šlaunies kontūrai primena paukščio krūtinkaulį. Šlaunų susijungimo vietą gaubia švelnus plaukų debesėlis. Padūmavusias jų sruogeles judina iš kažkur pučiantis vėjas. Tačiau palaidi, nerūpestingai perbraukti šukomis galvos plaukai nė kiek nejuda, taigi vėjas dvelkia tik pažeme. Tikriausiai pučia kambaryje veikiantis ventiliatorius, jis, matyt, blogai sureguliuotas, ir vėsus oras sruvena palei grindis. Jos šlaunys kiek įtemptos, o pilvas atpalaiduotas ir pasviręs į priekį,— dėl to ji atrodo lengvai pažeidžiama. Pečiai, priešingai, stipriai atlošti, o iš jų stačiai į viršų kylantis kaklas laiko sakytum iššokusią iš šarnyrų, priekin panarintą galvą. Ji jaučiasi laisvai, bet kartu atrodo perverta plonos, plieninės, per visą kūną einančios šerdies. Ji apglėbusi save rankomis — dešiniąja prie bambos, kairiąja — po krūtimis. Krūtys turbūt atrodo mažesnės, nei yra iš tikrųjų, nes krūtinės ląsta įtempta ir išsiplėtusi. Po krūtimis matyti rausvas liemenėlio įspaudas. Beje, tokia pat kelnaičių gumelės žymė yra ir virš klubų. Veikiausiai ji nusirengė visai neseniai. Drabužiai drybso čia pat, po jos kojom. Juodos kelnaitės ant balto chalato atrodo kaip nustipęs, bejėgiškai ištempęs kojeles voras.

Ji vos prikandusi apatinę lūpą. Bet lūpa vis krypsta į šoną ir nuolat išslysta. Jos šypsena raižo man širdį aštriais liūdesio ašmenimis. Į žmogų-dėžę ji žiūri iš padilbų, nutaisiusi meilikaujamą veidą. Jis, rodos, kažką kalba (matyt, nelabai įtikinamai), ji pakelia veidą ir dviem trim žodžiais atsako. Nugaros raumenys įsitempia it plieninės ruletės juosta. Ši įtampa pasklinda po visą kūną, iki pat pirštų galiukų, ir štai moteris jau žengia žmogausdėžės link. „Kur tu eini!"— nejučiomis vos nesušaukiau. Diafragma mano krūtinėje pasidarė nepaslanki kaip suragėjusi oda, vos galėjau įkvėpti; per kaktą srovelėmis žliaugė prakaitas, ir mano galva turbūt tapo panaši į prinokusį melioną. Ji kažką pa-

ėmė iš dėžės. Tai buvo pusiau nugerta stiklinė alaus. Man labai nepatiko, kad ji ketino gerti iš tos pat stiklinės, iš kurios gėrė apsišaukėlis žmogus-dėžė. Mano raumenys išpampo, rodėsi, tuoj susprogs, bet aš nepajudėjau, nesudaužiau stiklo ir neįsiveržiau į kambarį, nes pasijutau išduotas (puikus išsisukinėjimo pavyzdys, būdingas žmogui-dėžei). Ji prisidėjo prie lūpų stiklinę ir nevikriai, tarsi traukdama į save virtus makaronus, ėmė siurbčioti alų. Šiaip taip išgėrusi, grąžino žmogui-dėžei stiklinę ir atatupsta, kiek siūbuodama, dideliais žingsniais pasitraukė atgal. Supratęs, kad apsišaukėlis neišlįs iš dėžės, lengviau atsidusau. Pečius ir nugarą kausčiusi įtampa atlėgo, pasigirdo garsas, tarsi būtų plėšiama lipni juosta. Grįžusi į ankstesnę vietą, ji pradėjo kažką greitai kalbėti. Paskui staiga nutilo ir, pakėlusi aukštyn akis, pasiglostė strėnas. Tada vėl prabilo žmogus-dėžė, bet atrodė, kad jai ne itin įdomu.

Staiga ji pasisuko ant kulnų ir sustojo, atgręžusi jam nugarą. Paskui greitai pritūpė, suglaustomis alkūnėmis ir keliais atsirėmė į grindis ir sustingo, aukštai pakėlusi strėnas. Dabar ji visa atsidūrė lempos gaubto šešėlyje, dėl to jos kūnas atrodė plastiškesnis. Liemuo, šlaunys ir dilbiai sudarė smaigaliu žemyn nukreiptą trikampį, įrėminusį nusvirusias krūtis. Pajutau, kad pradedu trauktis ir raukšlėtis lyg vystantis medžio lapas, lieka tik akys. O apsišaukėlis žmogus-dėžė tuo metu slinktelėjo į priekį ir ėmė lėtai linguoti.

Netikėtai žemė man po kojų suliulėjo tarsi minkoma tešla, aš netekau pusiausvyros ir suklupau ant kelių. Pasigirdo cypsmas, nors aš lyg ir nepravėriau burnos. Pasirodo, cypė ne žemė, o šuo, iš nuobodulio sumanęs įlįsti man tarp kelių. Kaip tyliai nuvyti šunį? Aš, suprantama, tūnosiu it pelė po šluota, bet jeigu pradės loti šuo, tai nieko gero. O jis, vis labiau nerimaudamas, baksnojo dėžėn drėgna, į muilo gabaliuką panašia nosim. Matyt, užsigeidė įlįsti pas mane į vidų. Nieko nepadarysi — iš savo atsargų paaukojau jautienos konservų dėžutę, peiliu pradūriau joje skylę ir daviau šuniui pauostyti bei lyžtelėti ištekėjusių sulčių, o paskui sviedžiau kiek pajėgdamas toliau. Vargšas šuo — kiaurą naktį galynėsis su tais konservais!

Paskubom grįžau prie lango. Veidrodėlio stiklą buvau nučiupinėjęs purvinais pirštais. Greitai patrynęs jį į marškinių rankovę, vėl iškėliau į viršų. Kambaryje viskas buvo pasikeitę. Laimė, tai, ko klaikiai bijojau, matyt, neįvyko. Apsišaukėlė dėžė tebėriogsojo kaip ir pirma ant lovos krašto, be įplyšimų ar kokių kitokių deformacijų. Žinoma, jis galėjo ją paimti ir su dėže. Tai

įmanoma, nors poza turėtų būti absurdiška. Tačiau tik jai padedant, be to, sugaištų kur kas daugiau laiko. Ar aš, vydamas šunį, tiek užtrukau? Nė nenutuokiu; antra vertus, juk ji per tą laiką jau buvo apsirengusi. Stovi kambario kampe, pasirėmusi į stalą, ir rūko. Visos pernelyg ilgo chalato sagos tvarkingai užsegtos, ir kojų beveik nematyti. Kai nesimato kojų, ji atrodo keistai abejinga,— sakytum visai kitas žmogus. Cigaretė jau trečdaliu sutrumpėjusi. Rūsčiai suraukti antakiai. Iš chalato kišenės kyšo klizma. Plonas, bet stiprus pirštas tvirtai laiko guminį klizmos kaklelį. To piršto nagas padengtas perlamutriniu laku. Stačiai sunku patikėti, kad vos prieš kelias minutes mačiau ją nuogą. Nejaugi tai, kas atsispindėjo veidrodyje, buvo nei daugiau nei mažiau kaip miražas?

Krūmų tankmėje šnopavo šuo,— suspaudęs dantimis konservų dėžutę, jis trankė ją į žemę. Pasikasiau kaklą — pirštai apčiuopė daugybę purvo volelių. Minkiau iš jų kamuolėlius ir jaučiau, kaip ima mausti širdį. Kodėl šitaip kankinuosi, jeigu tai, ko labiausiai bijojau ir ko gal net nebūčiau ištvėręs, iš tikrųjų neįvyko,— jis jos nepaėmė? Gal todėl, kad pernelyg dažnai turiu būti tuo šunimi, kuriam vietoj kaulo numeta akmenį?

Viena ranka gesindama cigaretę, o kita krapštydama ausį, ji tuo pat metu purto galvą. Lempos šviesa plieskia jai tiesiog į veidą, ir todėl atrodo, kad atstumas tarp akių padidėjo, o pačios akys kiek žvairuoja. Prašiepusi dantis, ji nepatikliai šypsosi,— darosi panaši į įnoringą vaiką. Neigiamai papurčiusi galvą, ji susičiaupia — kiek išsišovusi apatinė lūpa nelauktai atrodo patinusi. Paskui, kiek susilenkusi, koja padaro tokį judesį, tarytum spirtų nematomą oro balioną. Pasisuka ir įstrižai kirsdama kambarį eina durų link. Žengus jai keletą žingsnių, aš supratau, kad tai ta pati moteris. Ji plaukte plaukia, lyg būtų nesvarumo būsenoje — stačiai svaigina! Beje, nesvarumas išgyvenamas ir krentant. Žmogus-dėžė nušliaužė nuo lovos. Bet ji, nė nepasigręžusi, patraukė už rankenos, atlapojo duris ir dingo. Kurį laiką dar atrodė, kad apsišaukėlis tuoj puls jai iš paskos,— jis panėšėjo į vabzdį, kuriam ištrauktos kojos. Vėliau pamačiau, kad jam trūksta tik ilgaaulių guminių batų, visa kita apranga — net džiuto audeklas — niekuo nesiskiria nuo maniškės. Durys užsitrenkė, žmogus-dėžė stabtelėjo. Matyt, jis ir neketino jos vytis, nes, sūpuodamas dėžę, apsigręžė ir, vilkdamas kojas, tarsi apsišlapinęs, nuspūdino atgal. Tada pamačiau ir dėžės priekį. Visai tokį pat kaip mano langelį, nei įtaisymu, nei atspalviu nesiski-

riančią polietileno užuolaidėlę (beje, visos dėžės angos — taip pat ir skylė šlapinimuisi — buvo uždarytos).

Nėra ką sakyti, gamindamas šį dublikatą, darbo jis įdėjo. Vien įnoriu ar smalsumu to paaiškinti neįmanoma. Turi būti kokia nors rimtesnė priežastis. Todėl vargu ar jis apsidžiaugtų, jei naiviai bandyčiau nutraukti sandėrį ir sugrąžinti 50000 jenų. Gal jis įsivaizduoja, kad priėmęs pinigus, perleidau jam teisę būti tikruoju žmogumi-dėže, o pats tapau antrininku? Juokingais žaislinio roboto žingsneliais nuo vieno kambario kampo iki kito kėblina mano šešėlis. Ne itin malonu matyti veidrodyje savo atspindį, kuris, nepaisydamas šeimininko valios, daro kas jam patinka. Kvaištelėjęs tipas! Kodėl jis iškart nenusimetė dėžės?.. Gal girtas?.. Gal šitaip žaidžia jau ilgai ir dabar nusimesti dėžės nepajėgia? Ką gi, nenori išlįsti, lindėk sau į sveikatą! O gal vietoj tavęs išlįsti man? Iš tikrųjų, mes greitai nesusigaudysime, kur tu, o kur aš. Pala pala, juk tą sandėrį sumanė ji... taip, pasvajokim truputį,— vien tam, kad įkištų jį dėžėn? Ir tuomet ji laisva. Galbūt ji ir norėjo, kad vietoj jo iš dėžės pasirodyčiau aš?

Bet jau laikas sprukti. Kol kas man dar daug kas neaišku. Svarbiausia apsirengti, o nusimesti dėžę galima bet kurią akimirką. Ramiai viską apsvarstęs, jau rytoj, galėsiu čia sugrįžti. Bet prieš išeidamas turiu nors akies krašteliu žvilgtelėti į jos kambarį. Perkirtau centrinių durų link vedantį žvyruotą takelį (jis gausiai apipiltas žvyru, todėl mano žingsnių nebuvo girdėti) ir palenkęs priekin dėžę ėmiau brautis pro žmogaus ūgio korėjietiškų chrizantemų atvašyną; akimirką man pasivaideno (gal svaigino įkaitusių žolynų garai?), jog matau įdubą, primenančią švytinčią perlamutro kriauklę. Gal aš išvydau jos pažasties duobutę? Galinė namo pusė nukreipta į šiaurę, todėl langai ten kiek aukščiau ir siauresni. Be to, jos langą dengė storo audeklo užuolaida, pro kurią vargiai skverbėsi net elektros šviesa,— ką nors pamatyti nebuvo jokios vilties. Bet išeiti labai nesinorėjo ir, prisiglaudęs po karnizu, nežinia ko luktelėjau. Vėjas, drebindamas laštaką, kartkarčiais apipildavo mane stambiais lašais, kurie bumbteldavo į dėžę kaip į būgną. Ji to, matyt, negirdėjo arba tiesiog nekreipė dėmesio.

Nusimesti dėžę, žinoma, nesunku. O jei nesunku, tai nėra ko blaškytis ir skubėti. Bet, jeigu tai įmanoma, norėčiau kam nors paduoti ranką.

(PUSKETVIRTO PUSLAPIO, ANT PASKIRŲ LAPELIŲ UŽRAŠYTAS INTARPAS)

(Skiriasi ne tik popierius. Skiriasi ir hieroglifai, pirmąkart rašyta parkeriu. Bet jei kas nors šiuos užrašus perkels į kitą sąsiuvinį, tai ir popierius, ir rašysena, suprantama, bus vienodi. Neverta dėl to jaudintis.)

„Na gerai, o kas paskui?"

„Gerklė perdžiūvo..."

„Štai stiklinė, tiesa, įtrūkusi".

„Nieko".

„Na?"

„Nusirengiau, kaip buvom susitarę..."

„Aš klausiau, ar degė kambaryje šviesa".

„Alaus liko tik tiek?"

„Dar kartą klausiu, ar nusirengei tamsoje?"

„Visiškoje tamsoje. Ilgai kuičiausi, kol atsisegiau liemenėlį".

„Liemenėliui atsisegti šviesos, mano manymu, nereikia. Juk atsegti galima ir apčiuopomis".

„Taip, bet vis dėlto..."

„Na gerai, o kas toliau?"

„Jis nekantravo ir pasisiūlė padėti, bet aš nesutikau".

„Keista".

„Kas?"

„Sakei, kad buvo visiškai tamsu. Kaipgi jis pamatė, jog negali atsisegti liemenėlio?"

„Jis ir nematė, šiaip susiprato?"

„Na ir kaip, ar pagaliau padėjo?"

„Sakiau gi ne".

„Kodėl?"

„Buvom susitarę, kad jis prie manęs neprisilies... be to, mano labai ilgos rankos, žiūrėk, aš lengvai sudedu už nugaros delnus..."

„Na gerai. Taigi tamsoje nusirengei ir, jau nusirengusi, įjungei šviesą. Ar taip?"

„Turbūt taip..."

„Palauk, o injekcija?"

„Padariau, suprantama".

„Nuoga ir įjungusi šviesą?"

„Tamsoje nė ampulės neįpjautum".

„Būtų užtekę ir to, kad pasirodei nuoga. Kam dar reikėjo plikai leisti vaistus?"

„Koks skirtumas?"
„Milžiniškas!"
„Nešaukit taip".
„Gerai, bet ar tu nesupranti, kad, pavyzdžiui, nusirengiant, moters nuogumas kur kas atviresnis nei pozuojant? Argi tai neaišku? Tas pats ir darant injekciją. Bet koks nuogos moters judesys tik paryškina jos nuogumą. Tik nesakyk, kad to nežinojai".
„Supratau, nuo šiol būsiu atsargesnė".
„Dabar dar kartą papasakok viską nuo pat pradžių".
„Taigi nusirengiau, įjungiau šviesą..."
„Pirma tikriausiai šviesą gesinai?"
„Taigi užgesinau šviesą, nusirengiau, įjungiau šviesą, tada suleidau vaistus".
„Vis dėlto kažkaip keista — negi jūs per tą laiką nepasakėt vienas kitam žodžio?"
„Ne, kodėl gi..."
„Še tau, prašiau juk nieko nepraleisti".
„Nieko ypatinga nekalbėjom... Taip... iš pradžių, atrodo, apie orą... jis dar palietė mano plaukus..."
„Juk buvot susitarę, kad jis tavęs nelies!"
„Bet lietė tik plaukus".
„Nesvarbu — ką".
„O gal jis atsitiktinai prisilietė..."
„Nereikia jo teisinti".
„Palietė tuo metu, kai pasilenkiau įjungti stalinės lempos".
„Lempos?"
„Jis paprašė".
„Kam?"
„Pasakė, kad šviesai krentant iš viršaus, ne viskas gerai matyti".
„Nieko sau! Šitaip dar nežinia ko galima panorėti!"
„Gerai, aš būsiu atsargesnė".
„Ką jis dar pasakė?"
„Kad lauke turbūt lyja. Mat mano plaukai buvo šiek tiek prilaižyti".
„Tikriausiai sudrėko nuo prakaito".
„Taip, buvau suprakaitavusi".
„Bet palauk, jis prašė įjungti stalinę lempą dar prieš kalbant apie orą?"
„Taip, apie lempą kalbėjo anksčiau".
„Visiškai susipainiojau".

„Atleiskit. Aš labai pavargau. Gal jau gana... Štai kaip virpa mano keliai — lyg sėdėčiau ant burzgiančios skalbimo mašinos".

„Tai eikš čia. Ant mano kelių bus maloniau nei ant skalbimo mašinos".

„Noriu rūkyti".

„Rūkymas naktį kenkia odai".

„Bet tai geriau nei nusirengti".

„Neužkalbinėk man dantų. Ano tipelio akivaizdoje išties nevertėjo nusirengti, juk jis vyras. Nusimauti kelnaites prieš lipant į vonią — visai kas kita, ar ne?"

„Kodėl jūs taip atkakliai klausinėjate? Kam tos smulkmenos? Man jos baisiai įkyrėjo".

„Aš tik noriu žinoti, kas iš tikrųjų įvyko".

„Užteks priekaištauti, aš norėčiau greičiau viską užmiršti".

„Vadinasi, buvo tai, ką norėtum užmiršti?"

„Turiu jus apvilti — nieko, ką jūs vaizduojatės, neatsitiko".

„Jeigu tai tiesa,— puiku".

„Taip, tai tiesa. Iš pradžių, nusišluostęs pūliuojančias akis, jis prašė mane atsistoti viena ar kita poza ir taip spigino akis, tarsi tikėtųsi išvysti brangenybę. Bet netrukus pradėjo veikti vaistai — jo žvilgsnis vis blausėjo, po kokių penkių minučių jis įsispitrijo į liuminescencinę lempą, o mane, ko gero, jau menkai ir matė".

„Taip tau tik atrodė".

„Galiausiai aš dar padariau jam klizmą".

„Klizmą?"

„Nežinojau, nė kaip jo atsikratyti. Daugybę kartų klausinėjo vis to paties... Nesuprantu, kas jį apsėdo... Prašė pažiūrėti, ar yra erekcija. Klaikiai nusibodo! Mėginau viską nuleisti juokais, bet jis neatstojo. Kentėjau keletą minučių, paskui supykau... Pasakiau, kad liautųsi šnekėjęs nesąmones ir kad pats geriausiai turėtų žinoti, kas ten jam darosi..."

„Jeigu žinotų, turbūt neklausinėtų".

„Paskui jis ėmė verkšlenti. Prašė, kad prieičiau arčiau, vylėsi, jog mano prakaito kvapas sukels erekciją".

„Be juokų, ar tas kastruotas paršas šį tą gali?"

„Ne. Nieko neįstengęs, pagaliau apsiverkė. Aš net išsigandau. Bet ašaros, ko gero, buvo apsimestinės. Nes jam sriūbaujant, lūpos tik išvypo, o veidas liko ramut ramutėlis. Ir ta smarvė iš burnos!.. Visą laiką, kol jis kaulijo, laikiau užgniaužusi kvapą. O jis vis labiau kaito. Kai atsistojau keturpėsčia ir jis pamatė mane iš užpakalio, visai pasiuto".

„Ar bandė ką nors daryti?"

„Ne. Turbūt dėl injekcijos. Aš stengiausi nejudėti. Ir tarsi žiūrėjau į save iš šalies. Keistas pojūtis... atrodė, jis mane hipnotizuoja... Nieko panašaus iš tikro nebuvo, bet vos tik tai įsivaizdavau, iškart pasijutau prarandanti valią. Suvokusi, kad jis mane stebi, akimirksniu netekau jėgų,— atrodė, kad nesugebėsiu atsistoti. Sėdynė tapo bekraujė, pabalo, pasidarė nejautri... Tarytum suakmenėjo..."

„O kaip klizma? Padarei?"

„Taip, vėliau... Tada staiga liovėsi verkęs ir ėmė greitai greitai marmaliuoti — visai kaip širdininkas, prašąs nitroglicerino..."

„Bjaurus tipas".

„Kalbėjo jau ne apie erekciją, atrodė, bandė dėkoti. Dantys sukąsti, pro juos veržėsi keistas garsas, lyg „siū siū"... Gerai įsiklausiusi, supratau, kad tai „ačiū, ačiū..."

„Kodėl neatsisakei iš pat pradžių?"

„Kartoju, jūs per daug rimtai į viską žiūrit".

„Gal ir taip".

„Prašau nusiraminti. Aš norėjau viską papasakoti, kad suprastumėt, jog man ta istorija nė motais."

„Ką gi, tuomet padėkim čia tašką. Ateik pas mane, ko stovi vidury kambario... O kojinių ar nenusimausi?.."

„Aš be kojinių".

„Tada greičiau eikš čionai... Gal pademonstruotum, kokių pozų prašė tas tipas?"

„Gesinkit šviesą..."

(PAINŪS RAŠANČIOJO IR APRAŠOMOJO SANTYKIAI)

Tebematau nuogą, keturpėsčią jos figūrą. Apverstas liemens, šlaunų ir dilbių trikampis. Jis atsispaudė man akyse, ir, kad ir kur žiūrėčiau, visur regiu tą permatomą, ryškiai nubrėžtą kūno spalvos kontūrą. Sunkiai, tarsi šunys per karščius, alsuoja visos mano odos poros. Jaučiu kylant šleikštulį. Nežmoniška įtampa. Trūksta oro. Galbūt ir dėl nuolatinės nemigos.

Vis dėlto, kada ir kaip čionai atšliaužiau? Matyt, kojos pačios atnešė. Dabar trys valandos aštuoniolika minučių. Esu miesto pliaže, kurį nuo T. uosto skiria tik įlanka. Tuščia smėlėta pakrantė, po kojomis krebžda vėžiai-atsiskyrėliai. Ant bambuko karčių plaikstosi trikampės, susisukusios nuo drėgmės žalios vėliavėlės.

Nors visi keliai į pliažą leidžiasi nuo įlanką supančių kalvų šlaitų, vargu ar įmanoma čionai paprasčiausiai atriedėti. Bet tikriausiai man to labai norėjosi.

Beje, būtent čia pereitą savaitę stabtelėjau kiek pasitvarkyti, prieš eidamas į kliniką. Sunku surasti geresnę vietą, kur žmogus-dėžė galėtų patyliukais atsikratyti dėžės. Be to, reikėjo išsimaudyti, išsiplauti galvą, nusiskusti barzdą, išsiskalbti apatinius baltinius ir marškinius. Stotyse ir laivų prieplaukose visada būna prausykla, bet tik pliaže, nutaikius progą, kai nėra žmonių, pavyks ramiai, nebijant priekaištų, išsimaudyti po dušu persirengimo patalpoje.

Be to, rimtų priežasčių slėptis aš neturiu. Viską, ką buvau numatęs, sutvarkiau. Išsimaudžiau, išsitrinkau plaukus, nusiskutau, išsiskalbiau marškinius ir apatinius baltinius. Atrodo, buvau kiek persišaldęs, todėl, kol viskas džiūvo, nutariau dar pasėdėti dėžėje — daugiausia kokią valandą luktelėsiu ir tada jau paliksiu ją visam laikui. Aš kone palikau ją. Koks čia žygdarbis suplėšyti pradėjusią trūnyti dėžę. Tarytum pasikasyti uodo įkandimą. Jau matau tunelio gale šviesą. Jeigu dėžė — kilnojamas tunelis, tai nuoga jos figūra — akinama šviesa, sklindanti pro tunelio angą. Ji kantriai laukia mano žvilgsnio. Man atrodo, aš jos ieškojau net trejus metus.

Ir štai netikėtai susidūriau su apsišaukėliu žmogumi-dėže. Išvydau savo antrininką, įsistebeilijusį į susirietusią, keturpėsčią jos figūrą (bejėgiška ir tuo pat metu įžūli poza). Dar niekad taip nesibjaurėjau savo dėže. Tai, ką mačiau, priminė man košmarišką, daug kartų matytą sapną, kada palubėj plevenanti mano siela žvelgia į apačioj gulintį mano paties lavoną. Ar ir dabar man dar gaila skirtis su dėže? Ne,— ji tiesiog įkyrėjo! Tai tik tunelis, iš kurio aš jau išeinu. Man negaila net šito sąsiuvinio, galėčiau jį suplėšyti ir išmesti vos pabaigęs rašyti eilutę.

Atrodo, jis užsidėjo dėžę dar visai neseniai. Tą laiko subjaurotą kartono dėžę aptikau plyšyje tarp viešojo tualeto ir kažkokios medinės tvoros (galbūt tai buvo atviros automobilių stovėjimo aikštelės aptvara?). Dėžė be šeimininko tas pat kaip apleisti namai — ji greičiau sensta ir dūlėja, vėjas nudažo jos šonus vystančių vynuogių lapų spalva. Vis dėlto iškart supratau, kad tai žmogaus-dėžės paliktas kiautas. Nelygūs langelio kraštai, tarsi išplėšyti rankomis... vėjo taršomi polietileno užuolaidėlių likučiai... šonai sakytum nuberti spuogų — išbrinkusios, greičiausiai nuo vandens, kadaise pradurtos apžvalgos skylutės. Pamėginau

atplėšti priekinę sieną. Tarytum nuėmiau lipnų pleistrą. Išvydau dėžės vidų ir ūmai nesąmoningai užstojau savo kūnu plyšį — mirštantį, išniekintą būstą norėjosi paslėpti nuo praeivių akių.

Dėžės viduje, ant sienų, it delno atspaudai šlapiame molyje išliko daugybė iškalbingų šeimininko (pavadinkim jį kad ir B.) gyvenimo pėdsakų. Pavyzdžiui, skylės, užtaisytos valgymo lazdelėmis ir izoliacine juosta. Iškirpta iš žurnalo nuotrauka nuogos moters, pavirtusios dabar kone paukščio išmatų spalvos dėme. Raudona virvutė, kuria dėžė, kad per daug nesikratytų, būdavo pririšama prie kelnių diržo. Kabanti po langeliu plastmasinė smulkmenoms dėžutė. Begalė įrašų, dengiančių veik visą vidinį paviršių. Keli neišmarginti stačiakampiai buvo likę tik tose vietose, kur anksčiau tikriausiai kas nors kabojo: radijo imtuvas, skrynelė ar žibintuvėlis.

Dėžė buvo jau negyva ir priešintis negalėjo. Atrodė, lyg matyčiau išskrostą B. mumiją. Nuo tos minties net krūptelėjau. Anksčiau dar niekada neįsivaizdavau tokios savo (dėžės) mirties. Maniau, kad, kai išmuš toji valanda, aš tiesiog išgaruosiu kaip vandens lašas. Bet štai kaip tai esti iš tikrųjų. Koks gi buvo tolesnis B. likimas?

Žinoma, dėžės mirtis dar toli gražu nereiškia, kad mirė ir pats B. Galbūt jis metė dėžę, priėjęs tunelio galą? Tuomet dėžės likučiai yra ištrūkusio į laisvę drugelio (jeigu drugelis — pernelyg romantiškas žodis, tegul būna cikada arba lašalas) lėliukės išnara. Šiaip ar taip, aš nenorėjau galvoti apie kitokią pabaigą. Beje, dar matyti pėdsakų, iš kurių galbūt įmanoma ką nors sužinoti. Ieškodamas įrodymų, aš ėmiau įdėmiai tyrinėti įrašus. Deja, B., atrodo, rašė vandeniu nuplaunamu flomasteriu, todėl beveik nieko negalėjau perskaityti. Plastmasinė skrynelė sandariai uždaryta dangteliu. Jeigu dar egzistavo koks siūlo galas, tai jis, žinoma, skrynelėje. Kai vargais negalais ją atidariau, dangtelis nutrūko nuo kilpų. Viduje pamačiau du tušinukus, stalo peilio nuolaužą, keletą žiebtuvėlio titnagų, be stiklo ir tik vien su minutine rodykle laikrodį, užrašų knygelę. Knygelė buvo be viršelių, tad pirmajam puslapy iškart išvydau užrašą. Laimė, aš jį tuoj pat perrašiau ant savo dėžės sienos (tada dar buvo daug laisvos vietos), todėl dabar galiu atkartoti pažodžiui.

„Jį persekiojo nesuvokiamas nerimas. Vos tik ilgesniam laikui išeidavo iš namų, tuoj pat apimdavo baimė, kad jo butas staiga gali pradingti,— pagaliau kiekvienas ėjimas į gatvę jam pasidarė tikra kančia. Po truputį jis virto tikrų tikriausiu na-

misėda. Tūnodavo užsirakinęs kambaryje, ir nė žingsnio per slenkstį. Galiausiai jis, regis, mirė iš bado arba pasikorė. Sako, kad iki šiol dar niekas neatpažino jo lavono..."

Pabandžiau atversti kitą puslapį, bet užrašų knygutė išskydo tarp mano pirštų kaip įmirkęs biskvitas. Kartu išskydo ir gija, nusidriekusi į tiesą, tad aš ir dabar nežinau, kas buvo mano aptiktosios dėžės griaučių šeimininkas.

Ką gi, gal jau laikas skirtis su dėže? Kodėl taip nedžiūsta marškiniai ir apatiniai? Lietus baigėsi, bet tamsūs nuo vandens išbrinkę debesys nesisklaido, ir oras prisigėręs drėgmės. Laimė, lindėti dėžės viduje ne taip jau bloga ir nuogam. Ką tik kruopščiai nusigramdžiau purvą, todėl visas mano kūnas it atgimęs, man netgi malonu apglėbti pačiam save. Vis dėlto amžinai šitaip tūnoti nė nemanau. Greičiau jau baigtųsi tas rytinis štilis!

Tamsus drėgnas dangus ir juoda jūra susilieja akių aukštyje. Jūra už dangų gerokai tamsesnė. Tamsu kaip nuo lyno nutrūkusiame lifte. Bedugnė juoduma, kurią matai ir užsimerkęs. Girdėti, kaip šniokščia bangos. Regiu savo smegeninės vidų. Jis panašus į siūlų išraizgytą katedros kupolą. Vaizdas kaip dirižablio viduje. Tvinkčioja nuolatinio neišsimiegojimo apnuodytas kraujas. Noriu miego. Prieš paliekant dėžę, gerai būtų bent dvi tris valandas numigti.

Dar stipriau užmerkiau ir taip jau suspaustus akių vokus. Kaipmat išvystu bangas. Taisyklingos, siaurėjančios, tarsi skriestuvu nubrėžtos gretos tęsiasi, kol visiškai susilieja begalinėje tolumoje. Kiekviena banga turi pryšakį ir keterą, pryšakis padabintas sidabru. Bandydamas žvilgtelėti į įdubą tarp dviejų bangų, pasilenkiu, tą pat akimirką man iš akiduobių išrieda abi akys ir — šlept šlept — sukrenta į jūrą. Iš ten, kur jos įkrito, pakyla skystas dūmelis. Akių obuoliai susidauždami raičiojasi tarp bangų. Mane ima šleikštulys. Atsimerkiu. Ir dangus, ir jūra vis tokie pat juodi, vis dar štilis, niekas nepasikeitę. Ir aš — toks niekingai mažas — tebekiurksau ant kieto įmirkusio smėlio. Matyt, man lieka tik sėdėti ir laukti, kol miegas mane užklups iš netyčių.

Bet jeigu ir nepavyks bent valandėlę snustelėti, kada nors ateis laikas keltis ir daryti, kas nuspręsta. Sunaikinęs dėžę, lygiai aštuntą valandą dar kartą drošiu į kliniką. Vėliau eiti netinka, nes dešimtą pradeda rinktis ligoniai, ir aš iki to laiko turiu viską sutvarkyti. Antra vertus, jei atsibelsiu pernelyg anksti, galiu būti nedraugiškai sutiktas. Atėjęs apie aštuntą, jų jau ne-

pažadinsiu, be to, deryboms liks geros dvi valandos, nors tai nėra itin daug. Jeigu laiko vis tiek pritrūks, galimas daiktas, mano pašnekovai turės priimti ligonius kitą dieną. Šiaip ar taip, derybos bus ilgos... nors, dėl ko, tiesą sakant, derėsimės?

(Užsirašau, kad nepamirščiau. Man kaip tik dingtelėjo, ką jai pirmiausia pasakysiu susitikęs. Aš pasakysiu: „Nenoriu, kad tu iš manęs juoktumeis arba ant manęs pyktum. Tegul šaiposi ar pyksta kas nori, tik ne tu".)

Ką gi, bent jau neturiu ko prarasti. Jei derybos nenutrūks, galbūt mums pavyks susitarti, o jei nepavyks, išsiskirsime nesusitarę. Dabar svarbiausia apgalvoti, ką ir kokia tvarka darysiu, kad spėčiau iki aštuntos valandos. Nors to darbo ne kažin kiek. Perplėšus dėžę į kokius tris gabalus ir sumaigius, ją galima paprasčiausiai nutrenkti į šiukšlyną. Tam prireiks daugiausia penkių minučių. Sutvarkyti asmeninį turtą — tai tik būtiniausia manta, be kurios sunku įsivaizduoti klajoklišką gyvenimą,— taip pat juokų darbas. Štai kad ir šis plastmasės gabalas, ant kurio dabar guli sąsiuvinis. Paprasčiausia 40x45 cm dydžio, storoka balzgana plastmasės lenta, tačiau tai — kone svarbiausias mano rakandas. Pirmiausia tai mano stalas. Valgant arba dėliojant pasjansą, nejudantis plokščias pagrindas stačiai būtinas. Gaminant maistą, ji virsta virtuvine lentele. Vėjuotą žiemos naktį ja kaip langine uždengiu langelį, tvankią vasaros naktį ja galima pasivėduoti. Kai sėduosi ant drėgnos žemės, lenta man atstoja nešiojamą suolelį, kai reikia ardyti surinktas nuorūkas ir sukti cigaretes — patikimas darbo stalas.

Tenkintis nedideliu kiekiu daiktų išmoksti ne iš karto — tai menas, kurio moko gyvenimas. Tik pradėjęs gyventi dėžėje, niekaip negalėjau atsikratyti įprasto požiūrio į patogumus ir nešiojausi daugybę daiktų — kaupiau ne tik tuos, kurie tikrai buvo reikalingi, bet ir tuos, kurių paskirties nė neįsivaizdavau. Pavyzdžiui, balta skardinė dėžutė su reljefiniu trijų nuogų moterų, laikančių aukso obuolį, atvaizdu (būtinai kam nors pravers!), keistos formos akmuo (galbūt tai senovinis akmens įnagis?), pačinko ruletės rutuliukas (pravers, jeigu reikės perstumti į kitą vietą kokią nors sunkenybę), trumpas anglų—japonų kalbų žodynas (kas žino, gal kada ir prireiks), paauksuotas moteriško batelio kulniukas (jis labai įdomios formos, galima panaudoti kaip plaktuką), buitinė 125 voltų, 6 amperų rozetė (blogai, jei prireikus tokio daikto nėra po ranka), žalvarinė durų rankena

(pririšus prie virvės, bus baisus ginklas), lituoklis (be abejonės, kada nors pravers), penkių raktų ryšulėlis (tarkim, reikėtų atrakinti spyną, galbūt vienas jų jai tiktų), 45 mm skersmens ketaus veržlė (pakabinta ant siūlo, ji virsta seismografu, džiovinant fotojuostas, gali būti panaudota kaip svarelis)... Tokių ir panašių įnagių prisirinkau begalę ir, kai nuo tų daiktų svorio ir dėl to, kad jie kimšte prikimšo mano dėžę, aš ir žingsnio negalėjau žengti, man pagaliau paaiškėjo, jog visus išvardintus daiktus reikia išmesti. Žmogui-dėžei nereikia lenktinio peilio su septyniom įvairios paskirties geležtėm, jis privalo išmokti viską padaryti rankoje teturėdamas vienintelį skutimosi peiliuką. Trumpai kalbant, jei daiktas naudojamas rečiau nei triskart per dieną, žmogui-dėžei jis netinka, ir geriausia kuo greičiau jo atsikratyti.

Suprantama, iškart visko išmesti nepajėgsi. Kaupti turtą nelengva, o išmesti dar sunkiau. Atrodo — jei nebūsi abiem rankom įsikibęs į savo daiktus, juos gali nunešti vėjas. Pavyzdžiui, žmogui, mėgstančiam klausytis radijo, be abejo, labai apmaudu nušveisti šiukšlynan neblogą portatyvinį radijo imtuvą su dažnių moduliatorium ir palengvinti savo nešulį. O aš tokį imtuvą išmečiau.

Beje, norėčiau jai kada nors papasakoti, kaip lioviausi klausęsis radijo laidų. Jeigu kitaip negalima, tegul kartu su ja manęs pasiklauso ir apsimetėlis žmogus-dėžė. Tegul, prieš pradedant derybas, jie gerai suvokia, kas aš esu.

„Klausi, kodėl taip anksti atėjau? (Kreipiuosi tik į ją, o gydytojas, užsidėjęs savo nusibeždžioniautą dėžę, tegul sėdi kurioje nors kambario kertėje). Išėjau pamankštinti kojų, ir tiek. Tai mano rytinis pasivaikščiojimas. Kelias, kuris veda čionai nuo sojų fabriko, nėra itin dailus, bet man jis patinka. Beje, kaip vadinasi tie seni smulkialapiai medžiai, kurių taip gausu palei kelią? Labai įdomiai atrodo iš vešlios lapijos daiktais kyšantys stogų trikampiai. Sutrūkinėjęs sienų tinkas, aukšti, siauri, aliejiniais dažais nudažyti langų rėmai — juos matydamas jautiesi lyg piktą darbą sumanęs nusikaltėlis... Neįtikima?.. Tada gal pasakysiu kitaip. Aš atėjau vien todėl, kad norėjau ateiti, vien todėl... Vėl negerai?.. Neatrodau toks? Ką padarysi, toks jau mano veidas. Jei žmogaus akys blausios, jo veidas vargu ar gali kelti pasitikėjimą. Beje, štai 50000 jenų... (neapsakomas pasidygėjimas apima mane, ir aš trenkiu banknotus ant stalo). Nors tu man tuos pinigus ir įgrūdai, tai nereiškia, kad aš sutikau juos priimti. Man dar reikia pagalvoti. Tiesa, dėžę jau sunaikinau — dėl to gali būti

rami. Manau, dabar mudu atsiteisę, nors ne,— ko gero, aš tau dar kiek skolingas. Na, o tu,— kaip laikaisi, ar patinka gyventi dėžėje? (Tardamas šiuos žodžius, staiga pasilenkiu prie apsimetėlio-dėžės ir žvilgteliu pro langelį, bet tuoj pat, nelaukdamas atsako, vėl nusisuku į jos pusę.) Nors gal kai kam atrodys, kad dabar netinkamas laikas, norėčiau papasakoti istoriją apie radijo laidas — tada tu gal geriau mane suprasi. Taip taip, apie radijo laidas. Noriu prisipažinti, kad kadaise buvau labai susirgęs naujienų liga. Kaip tai atrodo? Ogi taip — tave tuoj pat apima nerimas, jeigu neišklausai bent vienos naujienų laidos. Kas valandą keičiasi situacija mūšio laukuose, tai tuokiasi, tai skiriasi kino žvaigždės ir dainininkai... į Marsą skrieja raketa, pasiuntęs signalą SOS, pradingsta žvejybos laivas... sučiuptas ugniagesių komandos viršininkas, sergantis piromanija, iš bananų krovinio pasipila nuodingos gyvatės, nusižudo pramonės ministerijos tarnautojas, išprievartauta trejų metų mergaitė, o tuo pat metu didelių laimėjimų pasiekia arba sužlunga tarptautinė konferencija... kuriama sterilių žiurkių veisimo draugija, supermarketo statyboje rastas į betoną įmūrytas kūdikio lavonas, pasaulyje užfiksuotas rekordinis dezertyravusių kareivių skaičius... trumpai kalbant, pasaulis kunkuliuoja kaip virš ugnies kabantis katilas. Atrodo, vos atitrauksi akis,— ir gali pasikeisti net žemės rutulio forma. Galiausiai ėmiau prenumeruoti septynis laikraščius, kambary pastačiau du televizorius ir tris radijo imtuvus, neišeidavau iš namų be tranzistoriaus, net miegoti guldavau su ausinėmis. Juk tuo pat metu įvairios stotys praneša įvairias naujienas — kas žino, ar ko nors nepražiopsosiu, ar ko nors itin svarbaus nepraleisiu. Jei gyvūnas labai baikštus ir visą laiką žvalgosi aplinkui, jo kaklas galų gale ištįsta kaip žirafos, arba jis, kaip beždžionė, jau niekada nepasiryš nulipti nuo medžio. Prašau nesijuokti, tokiam žmogui kaip aš tai visai nejuokinga istorija. Klausantis naujienų ir jas skaitant, niekais nuėjo didesnė mano gyvenimo dalis. Keikdavau savo silpną valią, bet negalėdavau atsitraukti nuo radijo ir televizoriaus — nors verk! O svarbiausia — taip elgiausi puikiai suprasdamas, kad klausykis nesiklausęs,— iš naujienų laidų tiesos apie pasaulį nesužinosi. Suprasti supratau, bet sustoti nepajėgiau. Todėl, kad man reikėjo ne tiesos, ne faktų, o vien formos — į štampuotas frazes įvilktų naujienų. Trumpai kalbant, aš sirgau — buvau pavojingai apsinuodijęs naujienų nuodais.

Ir vis dėlto vieną dieną pasveikau. Kaip priešnuodis pravertė visai nereikšmingas atsitikimas, toks menkas, kad kitoje istorijoje jo niekas nė neminėtų. Tai... hm, kurgi tai atsitiko?.. Ak taip,

plačioje pėsčiųjų gatvėje, tarp banko ir metro stoties... Buvo vidurdienis, tuo metu žmonių ten nelabai daug... Priešais mane lygiu žingsniu ėjo vidutinio amžiaus vyriškis, tikriausiai koks tarnautojas. Nelauktai jis kluptelėjo ir iš lėto ėmė smukti žemyn, tiesiai ant grindinio, paskui nuvirto ant šono ir sustingo. Tarsi žaistų su vaikais meškų medžioklę. Pro šalį ėjęs jaunuolis, greičiausiai studentas, ironiškai nužvelgė ant šaligatvio išsitiesusį vyriškį, paskui, kreivai šypsodamasis, dėbtelėjo į mane ir paklausė: „Gal mirė?" Aš nieko neatsakiau, ir jis, nors nenoromis, pasisuko ir nužingsniavo skambinti telefonu iš tabako krautuvėlės už dviejų namų. Profesinio įpročio paakintas,— tiesą sakant, per mėnesį tegaudavau kokį vieną ar du užsakymus, paprastai tai būdavo reklaminės naujų prekių nuotraukos,— išsitraukiau fotoaparatą ir ėmiau ieškoti geriausios padėties. Bet tuoj apsigalvojau ir, nė karto nenuspaudęs užrakto, įkišau fotoaparatą atgal į futliarą — nors visai ne todėl, kad man būtų pasidarę nesmagu prieš mirusįjį. Tiesiog supratau, kad šis įvykis visai netinka būti naujiena.

Vargu ar kas neigs, kad mirtis — tai ištisa permainų grandinė. Pirmiausia išblykšta ir pamėlsta numirėlio oda. Pasmailėja nosis, barzda. Pusiau praverta burna primena mandarino žievės pjūvį, iš kurio kyšo rausvas dirbtinis žandikaulis. Pasikeičia net mirusiojo drabužiai. Ką tik visai neprastai gulėję, jie beregint netenka formos ir pasirodo esą tik pigūs apgaulingos išvaizdos skudurai. Žinoma, visa tai ne naujiena. Bet juk mirusiajam visai nesvarbu, ar gali jo mirtis būti radijo laidų naujiena, ar ne. Sakykim, tapai policijos ieškomo žudiko dešimtąja auka — koks tau skirtumas, kelinta tu auka? Jeigu tave ištiko toks pasikeitimas, visos kitos pasaulio permainos tau jau nieko nereiškia — dar labiau pasikeisti neįmanoma. Tau tai yra svarbiausia permaina, ir jokia naujiena negali jai prilygti.

Kai visos šios mintys ėmė suktis mano galvoje, kitaip ėmiau žiūrėti į naujienas. Kaip čia geriau paaiškinti... Tiesiog pasakiau sau: „Liaukis, naujienos vis tiek pasibaigs"... Ir vis uėlto, supranti, kažkaip... Kodėl žmonėms taip reikia naujienų?.. Norime iš anksto sužinoti apie pasaulio permainas, kad suspėtumėm laiku joms pasiruošti? Iš pradžių ir aš taip maniau. Bet šitaip tik save apgauni. Žmonės klausosi radijo vien todėl, kad naujienos juos ramina. Svarbiausia yra tai, kad paskelbus bet kokią, kad ir pačią siaubingiausią žinią, ją išgirdęs žmogus,— bent tą akimirką,— dar gyvas. Visų naujienų naujiena būtų pranešimas apie pasaulio pabaigą — tai iš tikro paskutinė naujiena. Išgirsti ją — didžiau-

sias triumfas ir kiekvieno slaptas troškimas. Juk tai reikštų, kad jam vienam pavyko pergyventi pasaulio pabaigą. Dabar suvokiu, jog naujienų nuodai mane paveikė tik todėl, kad ir aš įtemptai laukiau paskutinės žinios. Bet žinios sekė viena po kitos, o tos paskutinės vis nebuvo. Tai, žinoma, tereiškė, kad pasaulio pabaiga dar neatėjo. Nebuvo galo ir naujienoms, jų tik daugėjo; pranešimų formuluotės darėsi vis lakoniškesnės, o frazės vis labiau panėšėjo viena į kitą... Praėjusią naktį amerikiečių „B-52" smarkiausiai per šiuos metus bombardavo Šiaurės Vietnamą, bet tu, šiaip ar taip, likai gyvas. Kilo gaisras naftos perdirbimo gamykloje, apdegė aštuoni žmonės, bet tu nenukentėjai ir gyveni, lyg niekur nieko. Dar labiau šoktelėjo kainos, bet dėl to nemirštama, ir tu gyveni kaip gyvenęs. Gamyklų nutekamieji vandenys užnuodijo įlanką, joje išstipo visos žuvys, o tu vis dėlto gyveni toliau".

„Bet apie ką mes kalbėjome?"

— Atrodo, jūs pasakojote, kaip nustojote klausęsis naujienų...— Tai pasakiusi, ji užsikėlė koją ant kojos (matyt, pajuto, jog jos keliai traukia mano žvilgsnį) ir prisidegė naują cigaretę. O apsišaukėlis žmogus-dėžė iš savo kampo niūriai pridūrė:

— Nesuprantu, kam čia reikia taip reklamuotis...

„Sakoma, tarp žmonių, nesidominčių naujienomis, piktadarių nebūna". Sviedžiau šiuos žodžius gydytojui į veidą ir, ramiai šypsodamasis, vėl grįžtelėjau į ją. „Netikėti naujienomis — tai, vadinasi, netikėti permainomis, iš to galite suprasti, kad aš nemanau prieš jūsų valią brukti jums kokias nors permainas".

— Vis dėlto ar tau neatrodo, kad čia esama nesusipratimo? — staiga, matyt, nusprendęs mane priblokšti, paklausė apsišaukėlis.

— Nesusipratimo?

— Kalbu apie tuos 50000 jenų. Apie pinigus, kuriuos tau davėme, patikėję, jog turi pažįstamą žmogų-dėžę ir gali iš jo nupirkti dėžę. Pasiėmei tuos pinigus ar grąžinai — vis tiek tai nesusipratimas.

— Kam žaisti žodžiais?..— taip nelauktai užsipultas aš net sutrikau.— Argi jūs iš pat pradžių nežinojote, kad aš ir esu žmogus-dėžė?

— Ne, nežinojome.

— Liaukitės vaidinę kvailelius, šiaip ar taip, yra pakankamai svarių įrodymų.— Norėdamas nusiraminti, neskubėdamas įkvėpiau ir taip pat lėtai iškvėpiau.— Kas aš esu, turėjote suprasti

jau prieš savaitę, tą rytą, kai atėjau, kad aptvarstytumėt žaizdą. Nemokšiškai apkirpti plaukai... styrantys prastai nuskustos barzdos šeriai, veidas daugely vietų įpjautas... Nors kvepianti tualetiniu muilu, bet pleiskanojanti ir skutais besilupanti kaklo bei pečių oda...

— Visokių keistuolių pasitaiko ir tarp fotoreporterių.— Ji kalbėjo nerūpestingai ir aš supratau, kad pirmą kėlinį jau pralaimėjau. Ko gero, ji vis dėlto susimokė su gydytoju ir dabar tenori manim pasinaudoti.

— Juk tada tu pati pripažinai, kad mano petį kliudė kulka iš pneumatinio šautuvo.

— Šiose vietose daug kas turi tokius šautuvus. Vištides siaubia žebenkštys.

— Viena geraširdė būtybė, mano užpuolimo liudininkė, paaiškino man, kaip susirasti kelią į kliniką. Net davė pinigų gydymuisi. Tris tūkstančius jenų — banknotai šiek tiek atsidavė krezoliu...— Tai sakydamas prisispyręs žiūrėjau jai į akis. Netikėjau, kad ji taip lengvai persimes į priešininko pusę. Juk visai neseniai ji žadėjo man pozuoti. Sakė, kad tiriantis jos kūną dailininko žvilgsnis ją jaudina ir žadina norą gyventi. Vadinasi, ji troško, kad aš taip padaryčiau, o dabar štai šitaip... Gal ji stengiasi palengvinti gydytojo padėtį? Tiesą pasakius, visai nenorėčiau, kad ji dabar imtų ginčytis su apsišaukėliu. O pernelyg spausdamas ją į kampą, galbūt jai tik pakenkčiau. — ...Mergina mini sijonėliu ir su naujausio modelio dviračiu. Tikriausiai netekėjusi... Deja, mačiau ją tik iš nugaros, bet kojos buvo labai gražios. Tokias vienąkart pamatęs, niekada nepamirši. Ne vienerius metus basčiausi su dėže, per tą laiką daugiausia mačiau tik žmonių kojas, taigi galiu save laikyti žinovu.

Jos skruostai sutrūkčiojo, rodės, ji stengiasi sutūrėti šypseną. Bet prajuko apsišaukėlis.

— Teisybė, teisybė, visai kas kita — tyrinėti dėžę ir pačiam ją užsidėti.

— Norėčiau priminti, kad teisių į dėžę kol kas neatsisakiau.

— Taip, tai visai kas kita, — toliau ramiai kalbėjo apsišaukėlis, tarsi tik dabar supratęs skirtumą.— Praėjusią naktį aš pirmąsyk miegojau dėžėje. Ir įsitikinau, kad tai nuostabu. Ne, ne veltui aš taip norėjau pasidaryti žmogumi-dėže...

— Kliudyti nė nemanau.

— O aš ne iš tų, kuriems galima sukliudyti. Argi dar neaišku?

Apsišaukėlio balsas buvo romus ir kartu kiek pašaipus. Geraširdiškas ir drauge ironiškas — nepatiko jis man. Kaip su juo

elgtis? Rodos, iš pat pradžių reikėjo su juo susidraugauti. Jis, mat, tyt, nė nemano su manimi kovoti. Gal geriau reikėjo jam papasakoti apie žmogaus-dėžės gyvenimą, apie tai, kaip elgtis pirmąkart išėjus į gatvę, kur susirasti maisto, kaip apsirūpinti naudotais, bet dar visai gerais daiktais, kaip nemokamai nukeliauti didelius atstumus, kaip apsisaugoti nuo valkataujančių šunų, kurių apstu beveik visuose miestuose,— mūsų pokalbis būtų buvęs daug ramesnis ir prasmingesnis. Ir vis dėlto man ne itin malonu, kad šalia atsirado dar vienas žmogus-dėžė. Šiaip ar taip, pamatęs, kad jis eina mano pėdomis, galėjau elgtis kur kas ryžtingiau. Gal net reikėjo užsidėti dėžę ir su juo pasivaržyti. Taip mąstydamas mečiau žvilgsnį jos pusėn ir kiek įžūliai paklausiau:

— Na, o tu? Ką tu darysi? Mėginsi jį atkalbėti ar leisi elgtis kaip nori?

Ji iš padilbų nužvelgė mane. Tebestovėjo šlaunimi vos liesdama procedūrų stalo kampą. Tarsi bandydama nusišypsoti, ji kiek timptelėjo lūpas, tačiau akys nė kiek nesijuokė.

— Dabar man labiausiai rūpi, ką pasakys ligoniai, jeigu staiga paskelbsim, kad šiandien nepriimame.

Neblogai išsisuko. Dviprasmybė, suprask kaip tinkamas. Bet kol kas, matyt, turėsiu ir šituo pasitenkinti. Luktelėsiu, ką pasakys apsišaukėlis.

Tą pat akimirką dėžėje pasigirdo brazdesys, o pati dėžė, tarsi demonstruojama, pasviro į priekį. Prasiskleidė polietileno užuolaidėlė, ir plyšyje išvydau įdėmiai į mane žvelgiančią akį. Akis spoksojo be kokios nors ypatingos išraiškos. Tyrinėjo mane, tartum duodama suprasti, kas tikrasis padėties šeimininkas. Kada jis spėjo išmokti šios gudrybės? Žinoma, nusižiūrėjo į mane. Toks jo elgesys iš tikrųjų mane kiek slegia. Jaučiuosi, lyg būčiau sudvejintas ir žiūrėčiau pro tą plyšį pats į save.

— Tu tik tuščiai aušini burną,— pasakė apsišaukėlis. Laibas balsas netiko jo išvaizdai.— Matau, mano pasiūlymas tau atrodo labai jau neįtikėtinas?

— Koks pasiūlymas?

— Tu niekaip netiki, kad aš iš tiesų noriu pasitraukti ir be kovos užleisti tau vietą. Širdyje trokšti, bet netiki.

— Taip, bet argi tu tikrai žadi tą padaryti?

— Taip, tik su viena nedidele išlyga.— Jis atsikrenkštė ir vėl prakalbo, kuo tolyn, tuo labyn tylesniu ir įtaikesniu balsu.— Pavyzdžiui, ką tu manai apie tokį pasiūlymą. Tu apsigyveni šiuose namuose ir savo nuožiūra juose šeimininkauji. Kad ir kaip pakryptų tavo santykiai su ja, aš nesikišiu. Nekliudysiu, nieko ne-

sakysiu,— trumpai sakant, nelįsiu į akis. Bet jūs turite sutikti tik su viena sąlyga: netrukdyti man į jus žiūrėti — kada noriu ir kiek noriu. Tik žiūrėti. Suprantama, iš dėžės. Tai, tiesą sakant, tebūtų tai, ką mes, visi trys, jau dabar darome. Man pakaks, jei galėsiu štai taip, prisiglaudęs kur nors kertėje, tyliai stebėti, ką jūs veikiate. Kai priprasite, kliudysiu tikriausiai ne daugiau kaip kokia šiukšlių pintinė.

Neįstengiau atsikratyti kvailo jausmo, kad mano antrininkas šneka tai, ką turėčiau jam siūlyti. Mečiau žvilgsnį į šalį ir pamačiau, kad ji užsimiršusi judina sudėtus abiejų rankų pirštus, tarsi greitai narpliodama išmaningai supintą ajatorio[1] virvelę. Neskubėdama ir nenutraukdama žaidimo, ji sukeitė kojas. Išlyginto chalato skvernai prasiskleidė, pasirodė kelis — toks glotnus, kad panorau jį paliesti. Gal po chalatu ji visai nuoga? Pasijutau, tarsi netyčia prarijęs guminį balionėlį, kuris staiga ėmė pūstis mano pilve. Vis dėlto, ar aš išdrįsčiau paprašyti ją nusirengti šio apsišaukėlio žmogaus-dėžės akivaizdoje?

— Nėra ko abejoti,— ragino jis mane.— Svarbiausia nekreipti dėmesio, ir žmogus-dėžė bus toks pat nepastebimas kaip vėjo nešama dulkelė. Kartą aš ir pats tai patyriau. Ryškinau kažin kokią atsitiktinę nuotrauką, ir staiga prieš akis per visą kadrą iškilo vaizdas, kurio išvysti visai nesitikėjau. Tai buvo nufotografuotas stambiu planu žmogus su dėže ant galvos, kuris atvirai, nesislapstydamas žingsniavo gatve. Aš, žinoma, ne toks profesionalas kaip tu, ir mano fotoaparatas, palyginti su tavo,— tik pigus vaikiškas žaisliukas. Bet vis dėlto, ką aš norėjau nufotografuoti? Matyt, nuo to įvykio buvo praėję nemaža laiko, bet manau, kad fotografavau laidotuvių eiseną. Visuomet stengiuosi dalyvauti mano buvusių pacientų laidotuvėse ir atminčiai pasidaryti jų nuotraukas. Tačiau šis atvejis mane sukrėtė! Iš taip arti fotografuojant, tiesiog neįmanoma nepastebėti žmogaus-dėžės! Ir vis dėlto aš jo neprisimenu. Sakytum pro mane būtų praėjęs keistas vaiduoklis, ir materialus, ir kartu nematomas — juk tai kažkokia antiesybė! Nuo to laiko aš ir susidomėjau žmogumi-dėže. Ir ką gi, pasirodė, kad tokių kaip mano nufotografuotasis gatvėmis slankioja ne taip jau mažai. Reikia tik gebėti juos pamatyti. Be to, kiekvieną kartą man krisdavo į akis, jog niekas nekreipia į juos dėmesio. Vadinasi, ne aš vienas jų nepastebėdavau. Sakykim, žmogus-dėžė prisiartina prie kokio nors prekystalio, ant

[1] ajatoris — mergaičių žaidimas: viena žaidėja ant savo rankų pirštų užnarplioja surištais galais virvelę; kita žaidėja turi tą virvelę nuimti.

kurio išdėliotos daržovės. Jis paprasčiausiai iškiša pro langelį ranką ir ima gvelbti į dėžę visas po ranka pakliuvusias prekes. Pomidorai, pienas, sausa sojų masė,— visi šie produktai, žinoma, pigūs, nuostolis nedidelis. Bet ar ne juokinga — šalia stovintys pirkėjai ir juos aptarnaujantis prekijas nesistebi ir nesibara, jie paprasčiausiai nieko nepastebi! Tarytum tas vyrukas būtų užsimovęs neregimą kepuraitę! Iš esmės, vaikštinėti gatvėmis susipakavus dėžėn, yra amoralu — tai tiesiog visuomenės įžeidimas. Ir vis dėlto, žmogaus-dėžės egzistavimas nekenkia niekam, kas nenori jo matyti, tas ir nemato. Tu taip pat gali nekreipti į mane dėmesio, ir tiek.

Paskutinius žodžius apsišaukėlis ištarė greitakalbe, tada atsiduso, beveik tuo pat metu giliai atsidusau ir aš. Gal ne tokios jau blogos jo siūlomos sąlygos? Aš geriau nei bet kas žinau, kad žmogus-dėžė niekam netrukdo. Vieta čia gyventi nėra labai patogi, bet, antra vertus, jei gydytojas pajėgė atidaryti kliniką, vadinasi, turi šiokių tokių santaupų, tad šis nepatogumas tik suteiks galimybę būti toliau nuo žmonių. Pagaliau svarbiausia, ką mano ji? Jeigu ji sutiks, kas žino, gal mes puikiai sugyvensime trise. Ne, ne trise, o beveik dviese. Žinoma, jis mums reikš kiek daugiau nei kambario kampe stovinti šiukšlių pintinė, bet, jeigu įsivaizduosime, kad tai narvan patupdyta beždžionė,— bus viskas gerai.

— O tau kaip atrodo?

— Man? — Ji greitai žvilgtelėjo į mane, paskui nukreipė akis į apsimetėlį. Pamatęs, kad ji šypsosi, pajutau stiprų pavydą.— Ką gi man atsakyti?.. Sunku, kai tau verčiama visa atsakomybė... Be to, vos tik susimąstau, prasideda keisti dalykai — numetu sau ant kojos žirkles arba atsisėdu ant stiklinės... Kelinta dabar valanda?

— Be dvidešimt keturių dešimt,— paskubomis atsakė gydytojas, o aš jau ėmiau gailėtis, kad buvau toks neryžtingas. Tuo tarpu ji speitė mane į kampą toliau.

— Kiek jums metų? Tik sakykit tiesą.

— Pagal metrikus dvidešimt devyneri, o iš tikrųjų — trisdešimt dveji-trisdešimt treji.

Atsakiau nesusimąstydamas, bet tuoj pat supratau, kad ji nebuvo visai nuoširdi. Dar nespėjus man atsakyti, ji nusisuko ir pradėjo tvarkyti medicinos instrumentus, gulinčius ant procedūrų stalo. Gal tuo ji nori be žodžių priminti, kad dar nėra nuspręsta, ar bus atšauktas ligonių priėmimas? Ką gi, turbūt tai geriausia, ką ji galėjo padaryti. Procedūrų stalo ji, beje, kaip reikiant ir

netvarkė. Tik automatiškai, be jokios sistemos stumdė iš vietos į vietą instrumentus ir stiklinėles. O gal šitaip pasyviai ji demonstruoja sutikimą? Jeigu ji manytų kitaip, be abejo, taip ir pasakytų. Ką daugiau galėtų reikšti tas laiko priminimas, jei ne raginimą pasiryžti? Juk reikia pagaliau ką nors nuspręsti. Užtenka vieno mano žodžio: „nusirenk", ir prasidės kitas veiksmas... Ji per kelias akimirkas atsisegs perlamutrines chalato sagas... Ir štai jau niekas neslepia jos nuogumo. Mus skiria tik kokie trys metrai. Per tokį atstumą mane pasiekia net jos kūno kvapas. Taip... bet... ar tikrai, vaidindami šiame pačių sugalvotame spektaklyje, mes laimėsime tai, ko norime?

(Nelauktai iškilo nemalonus prisiminimas. Tai atsitiko pradinės mokyklos literatūros vakarėlyje. Nors bendraklasiai mane ne per daugiausia mėgo, aš taip pat vaidinau spektaklyje — matyt, todėl, kad neatsirado daugiau pretendentų į tą vaidmenį. Man reikėjo suvaidinti arklį, vardu „Pusgalvis", ir pamenu, iš beribės laimės, gavęs šį vaidmenį, aš tiesiog nesitvėriau kailyje. Tačiau nekantriai laukęs ir pagaliau sulaukęs to meto, kai laikas eiti į sceną, pats nežinau kodėl, nesugebėjau ištarti ir tos vienintelės, trumputės savo replikos. Kai nusiminęs pasukau užkulisio link, arklio šeimininką vaidinęs bendraklasis virdamas pykčiu smarkiai spyrė man į užpakalį. Iš skausmo aš taip pat staiga įniršau ir spyriau jam atgal, be to, taip, kad jis nugriuvo, susitrenkė į grindis galvą ir prarado sąmonę. Visai neatsimenu, kas dėjosi paskui ir kaip buvo nutrauktas spektaklis. Žinau tik, kad netrukus man išsivystė stipri trumparegystė ir vargšai tėvai privertė mane nešioti akinius. Tikriausiai taip atsitiko dėl to, kad po to įvykio nuolat lindėdavau visokiuose tamsiuose kampuose ir skaitydavau prikišęs prie pat akių smulkiu šriftu spausdintus žurnalus bei kišeninio formato knygas. Taip elgiausi, nes nenorėjau nieko matyti ir dar labiau nenorėjau, kad mane kas nors matytų.)

Puikiai suvokiu, koks aš nepatrauklus. Ir nesu toks begėdis, kad ryžčiausi kam nors viešai rodyti savo kūną. Žinoma, ne aš vienas toks negražus — kokie 99 procentai žmonių turi trūkumų. Manau, jog žmonės išrado drabužius visai ne dėl to, kad nupliko, priešingai — gaurai ėmė nykti todėl, kad susigėdę bjaurumo žmonės pradėjo dangstytis drabužiais (gerai suprantu, kad mano teorija prieštarauja dabar žinomiems faktams, bet neabejoju, kad ji kada nors nugalės). Mes sugebam atlaikyti kitų žmo-

nių žvilgsnius tik todėl, jog pasikliaujam regėjimo netobulumu ir bendru mūsų polinkiu viską idealizuoti. Be to, žmonės stengiasi kuo labiau supanašėti, kad tik niekam neužkliūtų,— vienodai rengiasi, vienodai kerpasi plaukus. O kai kurie visą gyvenimą nugyvena nunarinę akis — girdi, aš į nieką nespoksosiu, tegu ir kiti pasidrovi į mane spoksoti. Ne veltui senovėje nusikaltėliai buvo rišami prie gėdos stulpo, bet civilizuotos visuomenės šios bausmės atsisakė, nes būti varstomam minios žvilgsnių pernelyg žiauru. Stebėjimas žeidžia ir žmogus nenori būti stebimas. O jeigu jau kam leidžiama žiūrėti, už tą teisę jis privalo vienaip ar kitaip sumokėti. Iš tikrųjų, sakykim, kino arba teatro žiūrovai moka pinigus, o aktoriai, priešingai, pinigus gauna. Kiekvienas nori pats matyti ir nenori būti matomas. Nesibaigianti prekyba vis naujomis ir naujomis stebėjimo priemonėmis — radijo aparatais, televizoriais, geriausiai įrodo, kad 99 procentai žmonių puikiai suvokia, jog yra nepatrauklūs. Mano trumparegystė vis progresavo, ir aš įjunkau lankyti striptizą, paskui pradėjau mokytis fotografuoti... O nuo fotografo iki žmogaus-dėžės belieka vienas žingsnis.

(Čia vėl prierašas raudonu rašalu.— Tai puikiai derinasi su vieno autoriaus tvirtinimu, kad toks iškrypimas kaip ekshibicionizmas liudija esant įprastą žmonių polinkį rodyti savo lytinius organus priešingai lyčiai. O paplitusi nuomonė, jog ekshibicionistas nepajėgia suvaldyti savo lytinio potraukio,— visiškai klaidinga, juolab kad tokiais atvejais seksualumas dažniausiai esti pernelyg silpnas, prislopęs. Pavyzdžiui, štai ką man papasakojo vienas ligonis. Pirmoji sąlyga, kad rodantis savo organus žmogus pajustų malonumą, yra tokia: priešingos lyties asmuo turi būti nepažįstamas. Antroji sąlyga: turi būti išlaikytas tam tikras atstumas — per daug priartėjus, į partnerį blogiau žiūrėti, darosi įmanomi kitokie santykiai, kurių ekshibicionistas nenori. Trečioji sąlyga: abiejų veidai turi būti neįžiūrimi. Idealiai šias tris sąlygas atitinka, pavyzdžiui, vešlus mergaičių pensionato sodas. Toks elgesys, žinoma, rodo, kad žmogus domisi priešinga lytimi, bet kartu aišku, kad jis vengia asmeninių lytinių santykių. Anot jau minėto autoriaus, taip yra todėl, kad ekshibicionistas gėdisi savo kūno. O štai dar ką man yra sakęs tas pats ligonis. Apnuoginus savo organus, pasiekti orgazmą įmanoma tik tuo pat metu įsivaizduojant, kaip, regėdama tavo lytinius organus, susijaudino žiūrinčioji. Jeigu ji atvirai bjaurisi, pasijusi lyg vandeniu perlietas

ir tikslo nepasieksi, lygiai tas pat, jeigu pamatai, kad ji labai susidomėjusi,— tave tik apims pyktis. Labiausiai partnerė sujaudina tuomet, kai tave įdėmiai stebi, bet išlieka rami. Taigi aišku, kad ekshibicionistas susijaudina įsivaizduodamas, jog žiūrinčioji patenkina savo aistrą. Ekshibicionizmas — ne kas kita, kaip natūralaus potraukio stebėti kitus žmones veidrodinis atspindys.)

— Koks tu vis dėlto kelmas! — paniekinamai burbtelėjo apsišaukėlis.— Tau siūlomi tokie dalykai... o tu stovi išsižiojęs ir kažin ko lauki... Aš tavo vietoj nesvarstyčiau, pulčiau stačia galva.

— Taip, o pats painiosies man po kojų!

— Na ir kas...

— Aš pats savo kailiu esu patyręs, kas yra žmogus-dėžė — žinau apie jį kur kas geriau nei tu. Žmonės ignoruoja žmogų-dėžę, nes nežino, kas dėžės viduje. Bet aš tave, deja, per daug gerai pažįstu. Net įsivaizduoju, su kokia veido išraiška tu į mus žiūrėsi. Man šlykštu. Nemėgstu, kai į mane kas prisispyręs spokso.

— O už ką tu gavai 50000 jenų?

— Aš įpratęs pats stebėti kitus ir kol kas man dar netelpa galvoj, jog nuo šiol mane stebės kiti.

Per visą mūsų pokalbį apsišaukėlis vos siūbavo dėžę. Staiga jis linktelėjo kiek smarkiau ir lengvai atsistojo ant kojų. Užpakalinė dėžės dalis užkliudė sieną, ir perdžiūvęs kartonas nemaloniai sučežėjo. Ką gi, klastotė klastote ir lieka. Jos negalima nė lyginti su tikra ilgai naudota, minkšta dėže.

— Užteks tų plepalų! — netikėtai linksmu balsu sukomandavo apsišaukėlis, tvirtai stovėdamas ant kojų. Raumeningų, labai apžėlusių basų kojų. Nejaugi jis be kelnių?

— Nesu labai alkanas, bet ko nors užkrimsti neatsisakyčiau. Ką manote? — toliau kalbėjo jis tuo pat balsu, po to staiga kreipėsi į ją vardu ir tarė:

— Klausyk, pasirodyk tu jam nuoga, gerai?

Aš sumišau. Atrodo, ir ji pasijuto nesmagiai dėl to, kad jai buvo liepta nusirengti, be to, dar taip familiariai, pašaukus vardu. Jos vardo aš nesiryžtu paminėti net savo užrašuose. Tą akimirką aiškiai, beveik skausmingai suvokiau, ką ji man reiškia. Tegu atsitiktinai, bet ji tapo man vienintele, su kuria man pagaliau pavyko susitikti, aš neturiu daugiau su kuo ją palyginti,

todėl mane visiškai tenkina įvardžiai, nusakantys moteriškąją giminę.

— Dabar, tuoj pat?

Ji paklausė ramiai, jos balse nebuvo girdėti nepasitenkinimo. Neatrodė net per daug nustebusi. Kad ir ką jai sakytum, žodžiai nuslysta it delnas per sviestuotą kiaušinį. Ko gero, ji iš tikrųjų tuoj apsinuogins! Stovėjau sutrikęs ir nepratariau nė žodžio. Tiesiog negalėjau prasižioti,— jaudinimasis visai užspaudė man burną.

— Neprieštaraujate?

— Ne, nors...

Pokalbis man pasirodė pernelyg trumpas ir dalykiškas.

— Gal surastum degtukų?

Apsišaukėlio paraginta, ji perėjo įstrižai per kambarį, kone kliudydama mane. Jos eisena stebuklingai lengva — tarytum švytuotų tikslus, gerai suderintas, beveik neeikvojąs energijos mechanizmas. Išsitraukusi iš chalato kišenės dėžutę, dviem pirštais ją paspriegė, ir degtukai įlėkė pro apsišaukėlio dėžės langelį. Tuo pat metu mano šnerves pasiekė jos kūno kvapas. Panašų dvelksmą vėjas atnešdavo nuo nužydėjusio arachisų lauko, kurį mačiau pajūryje. Širdis ėmė daužyte daužytis. Iš pavydo apsišaukėliui? Išlenkusi kūną, ji pasuko atgal ir dar eidama pradėjo segiotis chalato sagas. Atsisegusi antrą sagą, greitai žvilgtelėjo į mane. Tas žvilgsnis vos kliudė mane, tarsi pusdienį skrajojęs padebesiais ir tik dabar nusileidęs,— nejutau nė menkiausio noro nusukti akis, netgi mirktelėti (labai svarbu tai, kad bemaž nejaučiau jos žvilgsnio). Mačiau iš akių gelmės sklindančią šviesą. Kiek kilstelėti antakiai, drėgna, vos prikąsta apatinė lūpa. Atviras veidas. Gal tas atvirumas — man atvertos durys? Ji atsisegė jau trečią sagą. Ranka siekė ketvirtos. Jeigu ji šitaip nori mane pažinti... jeigu nori mane patraukti ta poza, kurią praėjusią naktį rodė apsišaukėliui... tuomet gerai, kad aš jau be dėžės. Kai pats esi nepriekaištingai gražus ir neturi slėptinų trūkumų, tikriausiai nematai ir kitų žmonių bjaurumo. Jeigu žmogus-dėžė — profesionalus stebėtojas, tai jai paties dangaus skirta būti stebimai (man tik neaišku, kas stumia į dėžę po vienu stogu su ja gyvenantį gydytoją?). Pagaliau ji apčiuopė paskutinę sagą.

Laimė, chalatas buvo apvilktas ne ant nuogo kūno — atsidusau kone su palengvėjimu. Ji vilkėjo šilkinę, prigludusią prie liemens oranžinės spalvos palaidinukę su keliolika smulkių kaip uogų sėklos tos pat spalvos sagelių. Trumpas molžemio spalvos sijonas trimis kokių dviejų centimetrų skersmens sagomis buvo susegtas

per juosmenį. Išgirdau dėžės viduje brūkštelint degtuką. Visą laiką maniau, kad jos oda labai balta, bet su šiuo geltonu sijonu ji atrodė greičiau tamsiaodė. Tik prie sijono sagų artėjantys pirštai buvo tikrai balti. Žiūrėjau į ją ir neįstengiau suprasti, kokia ji iš tikrųjų. Prisilietę prie didžiulių sagų, pirštai staiga sustingo ir kiek padvejoję pakilo prie palaidinukės uogelių. Taip, geriau pradėti nuo jų. Norėjau, kad tatai truktų kuo ilgiau. Pakvipo tabako dūmais. Jeigu praėjusią savaitę aš jau kartą susitikau su moterimi, kuri vienu kūdikiškai naiviu mostu panaikino visas mano sąmonės dėmes, panašiai kaip naikina dėmes didžiulis cheminio valymo įrenginys, tai kodėl aš negalėčiau vėl su ja susitikti? Antrąkart susitikti ir su praėjusią naktį matyta moterimi, kuri tarsi neregė nepastebi kitų žmonių bjaurumo, kuri nelygindant alkoholis ar narkotikai išlaisvina nuo nepilnavertiškumo ir sužadina troškimą gyventi. Šiuo metu jos abi susiliejo į vieną būtybę, viskas vyko mano akyse, o aš dar nepajėgiu to suvokti. Žinoma, per mažai ją pažįstu, man nelengva vertinti ar nagrinėti jos elgesį. Ir vis dėlto šio to verta ir tai, ką matai abiem savo akimis. Svarbiausia — pasitikėti, tada ir be kokių ypatingų pastangų mes vienodai žvelgsime į gyvenimą, o visi reikalai savaime taps bendri. Štai ji atsisegė jau trečią sagelę. Po palaidinuke, rodos, nieko nėra. Nors ir kvepia tabaku, dūmų nematyti. Jis greičiausiai dar nemoka rūkyti dėžėje. O štai dabar dūmai ėmė virsti pro visas skyles ir langelius — vadinasi, dėžėje jų tiek, kad nė neatsimerksi.

— Reikia ir tau po truputį ruoštis, kaip manai? — iškilmingai tarė apsišaukėlis.— Ji... tu matai, jai nusispjaut, kad aš čia esu.

Segdamasi penktąją palaidinukės sagą ir žiūrėdama tiesiai prieš save, ji lyg nusikaltusi šyptelėjo. Tarsi būtų suklupusi. Liko dar septynios uogelės.

— Jei norite, galit fotografuoti.

Aš vėl suglumau. Iš tikrųjų juk anksčiau esu taręsis su ja, kad ji man pozuos. Bet jeigu ji nusirengia, vadinasi, kartu turiu nusirengti ir aš? Gal ir nusirengsiu, bet kodėl būtinai dabar? Kodėl aš jaučiuosi toks sustingęs? turbūt mane stingdo kokia nesuvokta baimė. Norėdamas atsikratyti nesmagumo, ištiesiau ranką link pintinės, kurioje į atskirą maišelį buvo įdėtas fotoaparatas, bet apsigalvojau. Jeigu dabar išsiimsiu fotoaparatą ir pradėsiu fotografuoti, atrodys, tarsi būčiau jau sutikęs gyventi su apsišaukėliu. Gal fotografuoti ir lengviau nei apsinuoginti, bet dabar tai būtų tas pats, kaip duoti jam antrą savo kambario raktą.

— Tu tik pažiūrėk, koks įkvepiantis vaizdas!..

Segdamasi septintą sagą, ji išlenkė liemenį ir pasisuko į priešingą sieną. Palaidinukė prasiskyrė, ir pasirodė liemenėlis. Kaip du išilginėm siūlėm susiūti medžio anglies juodumo regbio sviediniai, o vaizdas iš tikrųjų įspūdingas. Stiklo spinta su steriliais instrumentais. Siaurutė kušetė ligonių apžiūrai. Emaliuotas dubuo su plonom metalinėm tigro kojom. Šalia stovi kėdė, panaši į dantų gydytojo, nors ir ne visai tokia — kažkokia šiurpi neaiškiais mechanizmais apkarstyta kėdė. Bet štai kas įdomu. Visi kartu šie daiktai įgyja keisto erotiškumo. Kai tik saulė pasisuks kiek labiau į pietus, vargu ar susilaikysiu nepačiauškėjęs užraktu, juolab kad juostelių turiu pakankamai.

— Jei nori pereiti į kitą vietą, galim apsikeisti...— maloniai pasiūlė apsišaukėlis.

— Nereikia, ten būtų kur kas blogiau, juk atsidurčiau prieš saulę.

Tylėti, tylėti... Jei per daug plepėsiu — pralošiu... Jos pirštai siekia jau devintosios sagelės, liko trys, paskui palaidinukė nukris.

— Beje, kiek pastebėjau, iš tavęs laukiama, kad ne tik fotografuosi, taigi elkis ryžtingiau.— Rodos, apsišaukėlis bando pasilinksminti. Plepėdamas nori sumegzti bendravimo giją, kuri man tylint nuolat trūkinėja.— Tavim dėtas, aš elgčiausi būtent taip. Tik nepūsk miglos, kad ji tavęs nejaudina. Fotografuoti galėsi bet kada, o dabar geriau nežiopsok — griebk kas labiausiai rūpi. Ir nesijaudink, kad galiu per daug imti į širdį. Aš atsisakiau visų savo teisių. Ši istorija prasidėjo daugiau kaip prieš metus. Ji atėjo, prašydama nutraukti nėštumą, o aš kaip kvailys iš karto ją įsimylėjau. Padariau operaciją, o ji man taip ramiai sako: „Aš neturiu kuo užsimokėti, gal leisite man padirbėti jūsų klinikoje?" ...Ir tas nekaltas veidas!.. Tiesiog apstulbau... Bet tada nedvejojau nė akimirkos. Neklausiau nei kas jai padarė vaiką, nei kas jos giminės, nei kaip ji anksčiau gyveno,— o juk tuo pasidomėti būtų buvę visai natūralu. Aš ir sudominau ją tuo, kad nesiteiravau apie jos praeitį.

— Būčiau atsakiusi.

— Nemanyk, kad aš sąmoningai vengiau klausinėti.

— Ir vis dėlto aš dėl to džiaugiuosi.

— Iki tol dirbusi medicinos sesuo buvo nelabai patraukli. O tu jai atrodei daug visko mačiusi ir lengvai prieinama.

— O kokia buvau iš tikrųjų?

— Iš pradžių maniau, kad tu labai atsargi. Paskui ėmė atrodyti priešingai,— kad pernelyg neatsargi. Tu viską darai per daug

impulsyviai. O kai tau priekaištaujama, taip pat lengvai prašai atleisti. Matyt, šventai tiki, kad tereikia atsiprašyti, ir bet kokia kaltė bus išpirkta.

— Štai kaip? Aš, pasirodo, kėliau daug rūpesčių? — Jos pirštai siekė paskutinės sagelės.

— Ne, aš tavęs niekuo nekaltinu. Manau, kad nuojauta neapgavo manęs ir pačioj pradžioj, kai susilaikiau neklausinėjęs apie tavo praeitį. Šiaip ar taip, tau pavyko perbėgti per sniegą ir nepalikti pėdsakų.

Kiek patempusi lūpas, ji šyptelėjo, paskui ištraukė iš sijono atsegtos palaidinukės skvernus ir, grakščiu judesiu iš jos išsinėrusi, suglamžė ir metė ant kušetės krašto. Kai ji pasisukdavo, ties liemeniu atsirasdavo kelios įstrižos raukšlės. Ji nebuvo labai liesa, bet ir poodinis riebalų sluoksnis, rodės, ne toks jau storas. Tos raukšlės man kažką priminė. Bet ką? Ak taip, panašus pojūtis būdavo laikant saujoje zomšos skiautę, kuria šluostydavau fotoaparato objektyvo stiklą.

— Ir vis dėlto gyvenome ne taip jau blogai?

— Net per daug gerai! — pašaipiai prunkštelėjo apsišaukėlis.— Bet aš elgiausi kaip pienburnis, pasiklioviau palankiomis aplinkybėmis ir maniau, kad turiu pakankamai jėgų tave sulaikyti... Bjauru prisiminti — lyg profesionalus suvedžiotojas dukart per dieną skusdavausi barzdą... Nieko sau santykiai tarp gydytojo ir pacientės, kuri kreipiasi į jį, kad tas padarytų jai abortą! Tiesiog kaip toje pasakėčioje apie sode nokstančias figas, tik čia vietoj figų tavo lytiniai organai ir gimda... Paskui, suprantama, pasikartojo Niutono obuolio istorija — veikė visuotinis kūnų traukos dėsnis. O čia dar taip staiga išėjo iš klinikos iki tol dirbusi medicinos sesuo...

(Prierašas raudonu rašalu, nupiešta strėliukė rodo, kurion vieton jis turi būti įterptas.

— Aš juk nežinojau, kad ta moteris — jūsų žmona...

— O kas būtų pasikeitę, jei būtum žinojus? Ir jai pačiai buvo baisiai įkyrėjęs jos vaidmuo.)

— Nepakenčiu, kai mano akivaizdoje įžeidinėjamas kitas žmogus.

— Tikrai? Atsimenu, vienąkart tavęs paklausiau: jeigu sužinotumėm, kad artėja pasaulio pabaiga, ar norėtum tą paskutinę akimirką būti su manim? Atsakymas buvo toks: jei galima būtų pasirinkti, norėčiau tą dieną pasilikti viena, kur nors prie jūros...

— Netiesa. Aš norėčiau būti ten, kur daug žmonių... stotyje, universalinėje parduotuvėje... Tikriausiai tada paminėjau kokią nors panašią vietą.

— Gal ir taip, nesiginčysiu.

— Be to, nemanau, kad pasaulis taip paprastai žūtų.

— Šiaip ar taip, tu sumokėjai viską, kas man priklausė. Ir dabar nesi skolinga nė jenos...

Molžemio spalvos sijonas nuslydo žemyn ir kaip žiedas nukrito palei jos kojų. Kaire koja ji peržengė per sijoną, o dešine užkabino jo kraštą ir, lengvai mostelėjusi, pamėtėjo tą drabužį į viršų. Be garso perskriejęs kambarį, sijonas šleptelėjo ant grindų priešais kušetę. Dvi sagos susidaužė — trakštelėjo tarsi užmynus dviskiltę kriauklelę. Liko tik neįtikimai siauros, aptempusios strėnas, jūros bangų spalvos kelnaitės. Kiek sulenkusi kelius, ji pasirėmė delnais į šlaunis. Panėšėjo į pasirengusią šokti vandenin plaukikę — atrodė, jai užėjo noras pakvailioti. Kiekvienas jos judesys skrodė erdvę, brėžė kontūrus, kūrė kontrastus ir suko sūkurius — ji piešė savitą ypatingą pasaulį. Ūmai pajutau, kad many bunda gailestis,— jis kilo netikėtai, tarsi nuo slogos staiga superštėtų nosyje. Galimas daiktas, šitaip keistai pasijutau todėl, kad šitokį vaizdą regėjau pirmą kartą.

— Truputį luktelk,— liepė apsišaukėlis, ir jos pirštai sustingo, vos palietę kelnaičių gumelę. Ji apmirė žvelgdama tolyn man virš galvos.

— Tu kaip dera jos ir nematai! Juk ji nusirenginėja ne kam nors kitam, o tau. Tu turi į ją žiūrėti kaip alkanas šuo į kaulą, išsproginęs akis ir rydamas seilę. Ar esi kada nors lietęs perlų vėrinį? Tokį pat pojūtį patirtum paglostęs jos kaklą... Iš pirmo žvilgsnio jis atrodo nejudrus ir kietas, bet, pridėjęs pirštus, pajunti, kad po jais srovena šiluma. Tačiau labiausiai man vis dėlto patinka tas kūno išlinkimas, kur liemuo pereina į šlaunis. Ten jos oda švelni nelyginant jaunos mergaitės...

— Labiausiai mane žavi jos kojos... Aš manau...— čia mano žandikauliai sustingo lyg suakmenėję, bjauriai subarškėjo dantys. Akių vokai apsunko, negalėjau į ją nė pažvelgti. Kažin, kokia dabar jos veido išraiška? Beje, įtartina, jog iš dėžės nekyla nė dūmų srovelės, o apsišaukėlis net neužsikosti. Verste prisiverčiau kalbėti toliau:

— Nors, tiesą pasakius, aš pats nelabai suprantu... gražios, negražios kojos... Tarsi man būtų liepta skaityti nesuprantama kalba parašytą knygą... Pats stebiuosi, kad prašnekau apie kojas.

— Turbūt todėl, kad jos arčiausia prie lytinių organų?

— Nieko panašaus. Taip manant visos kojos būtų lygiavertės. O gal — bent man atrodo — mane traukia jos kojų lengvumas? Lengvai bėgančios kojos visuomet kelia norą vytis...

— Nenatūralus aiškinimas. Ji ne tik nebėga, ji tavęs kantriai laukia. Svarbiausia kliūtis kita — tarp jūsų per didelis atstumas. Tu negalėsi nė pažiūrėti jai į akis, jei nežengsi dar nors pusės žingsnio į priekį. Jei nori, paaiškinsiu, kodėl tau taip sunku įveikti tą paskutinį žingsnelį.— Apsišaukėlio balsas pasikeitė, jis tapo pamokomas. Atsitraukęs nuo sienos, paėjo kiek į šoną ir atsidūrė lygiakraščio, mus siejančio trikampio viršūnėje.— Ir žuvys, ir paukščiai, ir žvėrys prieš susiporuodami atlieka savotišką vedybinį ritualą. Specialistų nuomone, tie vaidinimai ir šokiai yra ne kas kita, kaip ilgainiui pakitę grasinimo ar atakos judesiai. Trumpai kalbant, kiekvienas gyvūnas turi tam tikrą asmeninę, aiškiai apibrėžtą zoną ir instinktyviai pasiruošęs pulti bet kokį įsibrovėlį, peržengusį jo ribas. Bet šitaip sutinkant visus be išimties neįmanoma būtų ir poruotis. Susiporuoti įmanoma tik pralaužus asmeninės zonos ribas ar atvėrus į ją duris. Štai todėl ir turėjo atsirasti tie vedybiniai ritualai, kurių pozos ir judesiai primena puolimą, tačiau tikroji jų paskirtis — sutrikdyti partnerio savisaugos instinktą ir nukreipti dėmesį. To paties reikia ir žmonėms. Galima tai vadinti įsimylėjimu, bet iš esmės tai tas pats puolimo instinktas, tik kiek nudailintas ir apkaišiotas plunksnomis. Šiaip ar taip, galutinis tikslas panašus — įsibrauti į draudžiamą zoną ir užpulti. Iš savo patirties žinau, kad žmonėms ta riba yra maždaug už dviejų su puse metrų nuo partnerio. Ir jėigu pavyksta peržengti tą saugomą ribą, nesvarbu kaip,— ar pakalbinus gražiais žodžiais, ar suviliojus kokiu ryškiu blizgančiu rutuliuku,— tada tikslas pasiektas. Ir nors taip priartėjęs, geriau matai tikrąjį partnerio veidą, aprėpti žvilgsniu visą jo kūną, priešingai, daug sunkiau. Čia geriau pagelbsti lytėjimas ir uoslė.

— Ką gi tu, po galais, nori pasakyti?

— Jei žengtum pusę žingsnio, iškart atsidurtum ties ta dviejų su puse metrų riba.

— Ir kas tada?

— Na, tu vis dėlto stuobrys! Juk tu gavai tai, ko iš jos maldavai,— leidimą laisvai įeiti į jos zoną! Belieka žengti pusę žingsnio ir, nori ar nenori, iš tavęs bus pareikalauta tą leidimą pateikti. Suprantama, leidimas kartu yra ir pasas. Jį gavęs, privalėsi atsisakyti visų teisių ir dingsčių sugrįžti į dėžę. Atrodo, kol kas tau dar baisu tai pripažinti. Dėl to ir vilkini. Ir jai rankas surišai. Tu tiesiog sustabdei laikrodį.

Ką gi, jo tiesa. Štai ji stovi priešais mane, sustingusi, nepabaigusi judesio, užkišusi pirštus už kelnaičių gumelės, ir laukia. O jos akys, klaidžiojančios man virš galvos, tarsi ko ieškotų tolimoje erdvėje, plačiai atmerktos ir sustingusios kaip dirbtinės.

— Ką gi daryti?

— Tu sakei, kad tarp žmonių, nesidominčių naujienomis, nebūna piktadarių?..— Apsišaukėlis prarijo frazės pabaigą ir iššišnypštė nosį.— Man atrodo, tu, šitaip nemėgstantis naujienų, prieštarauji pats sau — bijodamas, jog tuoj išsipildys tavo troškimai, bandai sustabdyti laiką.

— Tikriausiai toks triukas man būtų per sunkus.

— Kadaise skaičiau apie vieną vyriškį, gyvenusį su savo mylimosios iškamša. Žinoma, iškamša už gyvą mylimąją kur kas ištikimesnė ir paslaugesnė, o be to, ir visai apčiuopiama.

— Deja, aš tokio polinkio neturiu.

— Ką gi, viskas aišku. Man rodos, tau belieka padaryti išvadas. Šiaip ar taip, akivaizdu, kad tu nė nemanai lįsti iš dėžės.

— Ar aš tau nesakiau, kad prieš eidamas į kliniką sunaikinau dėžę?

— ...Tada gal paklausiu kitaip: kur tu esi dabar, šią akimirką, ir ką veiki?

— Pats matai. Esu čia, klausausi tavo paistalų.

— Suprantama... Tokiu atveju, paaiškink, kas ir kur šiuo metu rašo šiuos užrašus? Ir kas gi tas vyrukas, kuris tūno dėžėje ir, šviečiant plikai persirengimo kambario lemputei, krantinėje, aprašo visą šią istoriją?

— Gerai, jei taip labai nori, tegul būna tavo tiesa. Bet tada ir tu turėsi pripažinti, kad esate tik mano vaizduotės sukurti.

— Kaip?

— Šito nenuginčysi.

— O juk iš tiesų realiai egzistuoja tik vienas žmogus. Tas, kuris šiuo metu teberašo į sąsiuvinį... Viskas tėra jo vieno surašyti žodžiai. Net ir tu esi priverstas tai pripažinti. Bet ar tau neatrodo, kad rašantysis linkęs ir toliau tęsti savo užrašus? Ir vien dėl to, kad nenori išlįsti iš dėžės.

— Tu per daug įtarus. Aš juk laukiu, kol išdžius mano baltiniai. Kai tik jie bus sausi, tuoj pat iškeliausiu. Matyt, pernelyg ilgai mirkau po dušu ir dabar visas drebu iš šalčio. Į dėžę grįžau tik slėpdamasis nuo vėjo. O visai ne todėl, kad negaliu atsitraukti nuo savų užrašų. Štai tik parašysiu šią paskutinę eilutę.

— Tu tikras, kad išdžiūvus baltiniams eisi į pasimatymą su mumis?

— Susiruošti man vieni niekai, daiktų, kaip jau esu sakęs, turiu labai nedaug. Atvirai kalbant, norint palikti dėžę, būtinas tik vienas daiktas... vienas vienintelis... Be jo žmonėms nepasirodysi... Turbūt supranti... reikia kelnių. Kelnės... taip, jeigu yra kelnės, galima ramiai susilieti su minia... Net jeigu tu pusnuogis, bet su kelnėm — viskas gerai... O štai, jeigu sumanysi išeiti į gatvę apsivilkęs puikiu švarku ir apsiavęs batais, bet be kelnių, iškart kils triukšmas. Civilizuota visuomenė — tai savotiška kelnių visuomenė. Laimė, aš laiku numačiau, kad netrukus turėsiu į ją sugrįžti, ir neseniai įsigijau naujutėles madingas kelnes. Pirmąkart jas apsimoviau, kai praėjusią savaitę rengiausi eiti į kliniką. Kelnių pakaba sulankstoma — dėl jos rūpesčių neturėsiu. Iš daiktų dar pasiimsiu fotoaparatą — tai pagrindinis mano darbo įrankis... Dėl likusios mantos nesuksiu sau galvos. Viską, kas man trukdys, be gailesčio mesiu šalin. Pala, o gal geriau neišmesti? Gal geriau perleisti tuos daiktus tau? Prausimosi reikmenys, skutimosi peiliukai, degtukai, popieriniai puodeliai, kamšteliai ausims, termosas, automobilio veidrodėlis, izoliacinė juosta... O tabletes nuo viduriavimo, akių lašus, jodą ir kitus vaistus, matyt, reiks išmesti — tu jų turi kaip šieno... Šešios iliustracijos, iškirptos iš „Geriausių nuogos natūros nuotraukų" antrojo tomo ir toms nuotraukoms žiūrėti skirtas vamzdelis... Kaip juo naudotis, suprasi, vos paėmęs į rankas... Dar — kišeninis žibintuvėlis, tušinukai, taip pat plastmasinė lenta, ritinėlis vielos ir kitokie kasdien naudojami įnagiai, kuriuos kartais nežinai nė kaip pavadinti... Atrodytų, jie visai beverčiai, bet bent kiek susipažinus su žmogaus-dėžės gyvenimu, aišku, jog tai gerai apgalvotas būtiniausių daiktų rinkinys. Žinoma, nesitikiu už juos kokios padėkos,— tegul tai būna žmogui-dėžei prideranti atsisveikinimo dovana. Beje, iš pradžių gal ir neblogai būtų turėti tranzistorinį imtuvą. Jeigu tu, kaip ir aš, išsiugdysi imunitetą naujienų nuodams — tada kas kita, bet kol įprasi, kartkartėmis bus nyku...

— Iš tikrųjų, ar yra bent truputis vilties, kad tavo skalbiniai pagaliau išdžius, ar ne?

— Visai neseniai liovėsi liję ir oras dar prisigėręs drėgmės. Bet vis tiek, jie jau kiek pradžiūvę, o kai auštant pasisuks vėjas, kaipmat bus sausi.

— Vadinasi, dar tamsu?

— Kaip tik dabar virš horizonto linijos kažkas sušvito. Tikriausiai kranto link artėja sepijų žvejybos laivas. Jam šiuo metu pats darbymetis. Bet čia pat ir aušra.

— Nėra ko per daug lepintis,— jei baltiniai pussausiai, nusikabink juos ir renkis. Kai pasitaiko netyčia apsišlapinti — šiek tiek pakenti, ir glaudės puikiausiai išdžiūsta tiesiog ant kūno. Jeigu šitaip vilkinsi laiką, mums galų gale atsibos laukti.

— Aš truputį persišaldžiau. Kojos dega nuo karščio, o visą kūną krečia drebulys — galbūt ir dėl miego stygiaus... Kai užžarsčiau kojas smėliu, pasidarė kiek geriau... Bet vis tiek šalta... Matyt, per ilgai stovėjau po dušu. Kai buvau atėjęs čia praėjusią savaitę, labai skaudėjo žaizdą, todėl nė nemaniau praustis, ir štai dabar gavau nusigremžti visą trejų metų purvą... Visiškai sutryniau naujutėlaitį muilo gabalą. Pamatytum, koks buvo tas muilas — vienintelis egzempliorius, pagamintas pagal specialų užsakymą... Tiesą sakant, jis atsirado dėl to, kad turėjau marias laiko... Dar tiksliau,— man reikėjo duoti rankoms darbo, kad galėčiau lengviau susikaupti — šią savaitę juk buvo apie ką pagalvoti... Pabandžiau iš muilo išpjauti moters kūną. Iš pradžių norėjau padaryti jos statulėlę, bet nepakako gabumų. Tiesa, siekiau neatitrūkti nuo realybės — į tarpkojį jai įsodinau iš savo nosies išpeštų gyvplaukių, bet vis tiek ji labiau panėšėjo į varlę nei į moterį. Na, tiek to, norėjau tik pasakyti, jog tai buvo aukščiausios klasės rankų darbo gaminys, kad ir kokios būtų buvęs formos. Iš pradžių ilgokai stovėjau po dušu, paskui išmuilinęs vietoj plaušinės trumpikes, ėmiau iš visų jėgų save trinti. Iki skausmo gremžiau odą nagais, po to vėl stojausi po dušu. Ir taip keturis kartus, kol pagaliau nuo mano kūno ėmė bėgti beveik skaidrios vandens čiurkšlės. Keturis kartus išsimuilinau ir galvą — tik tada ėmė atsirasti šiokia tokia puta. Bet tikro pasitenkinimo vis dėlto nejutau. Maniau, kad nusiprausęs jausiuosi panašiai kaip kadaise, kai po ilgesnės pertraukos nusimaudydavau vonioje,— brūkšteli pirštu per odą, o ji sugurgžda tarsi braukiant per sausą ir švarią stiklinę... Šiandien buvo kitaip... Sunaudojau visą gabalą muilo, rankos taip pavargo, kad nepajėgiau jų nė kilstelėti, kūnas perštėjo, lyg nuo jo būtų nunerta oda... Dargi ėmė pykinti... Ką gi, paaiškėjo, kad trejų metų purvo vienu gabalu muilo nenuplausi... Pagaliau, kas žino, jei nugremžčiau viską iki kaulų, gal paaiškėtų, jog ir jie prisigėrę purvo...

Kai iki soties pasiprausęs nukritau pailsėti ant paplūdimio smėlio, išgirdau ūžimą — sakytum nuo šlaito vis didėjančiu greičiu ant manęs lėktų sunkvežimis. Bet, pasirodo, ūžė ne sunkvežimis, o vandens siurblio motoras. Tai bent apsijuokiau: vanduo juk sūrus, iš šulinio, iškasto čia pat, ant jūros kranto. Tad nors

trejus metus prauskis, nors odą nusigremžk, purvas vis tiek liks...

— Įdomu, kada greičiau pavargsti — plepėdamas ar klausydamasis plepalų?

— Štai kaip? Pagaliau pradedu tave suprasti. Tu nutarei, kad visa tai tuščia išmonė, ir nori kuo greičiau užčiaupti man burną? Bet nesusimąstei, jog prasimanymas gali būti daug tikresnis nei pati tikrovė. Pavyzdžiui, štai šis gydytojo kabinetas, taip pat ir jūs abu,— tai tik mano dėžės sienų įrašai. Taip, paprasčiausi įrašai. Sėdėdamas savo dėžėje, tu nesugebi to net įsivaizduoti — beje, tuo ir skiriasi tikras daiktas nuo padirbinio. Tikra dėžė — vienišo žmogaus slėptuvė, iš jos aš dabar ir žvalgausi... Manęs niekas nemato, ir todėl man nereikia apsimetinėti, nereikia slėpti savo tikrojo veido... Mano gofruoto kartono dėžės sienos, sugėrusios trejų metų prakaitą ir kvėpavimą, tirštai išmargintos mano užrašais...— tai pilnas mano rinktinių minčių leidimas... Tai mano gyvenimo aprašymas... Čia yra ir schemų, nurodančių man, kur galima rasti maisto, ir kitokių įrašytų atminčiai užrašų... Kai kurių schemų ir hieroglifų reikšmės aš ir pats jau nebesuprantu... Šiaip ar taip, čia surinkta viskas, kas man svarbu.

— Kiek rodo tavo laikrodis?

— Penkios... be aštuonių minučių...

— O pradėjai rašyti, kiek atsimenu, aštuoniolika minučių po trečios. Nieko sau laikrodėlis! Jis rodo, kad tu rašai tik vieną valandą ir trisdešimt keturias minutes!

— Tau ne pro šalį būtų prisiminti, kad esi viso labo mano įrašas. Tau atrodo, jog aš delsiu išsiskirti su savo dėže? Bet vos tik, tavo patariamas, sunaikinsiu dėžę, išnyksi ir tu — kaip visi jos sienų įrašai.

— O tu, ko gero, esi optimistas!

— Tik per tave aš išmokau neapkęsti pats savęs.

— Na gerai, paskaičiuokime, kiek tavo sąsiuvinyje prirašyta puslapių — regis, penkiasdešimt devyni? Per vieną valandą trisdešimt keturias minutes — penkiasdešimt devyni puslapiai... Kad ir ką sakytum, tai neįmanoma... Ne veltui aš esu tiek kartų tave įspėjęs — nepaistyk niekų. Noriu, kad prisimintum ankstesnę praeitį. Kiek vidutiniškai puslapių įstengi prirašyti per valandą? Vidutiniškai ir puslapio neparašai. Net ir labiausiai įsijautęs parašai keturis puslapius. Bet tai jau būna nežmoniška keverzonė.

— Kartais parašydavau ir daugiau.

— Puiku! Kad nereiktų ginčytis, tarkim, jog prirašai penkis puslapius per vieną valandą. Penkiasdešimt devynis puslapius padaliję iš penkių gausime vienuolika, ir keturi dar liks... Tai apytikriai

dvylika valandų... Beje, tu jau baigi dar vieną puslapį, tad, sakykim, kad rašei lygiai dvylika valandų. Be to, per jas negėrei, nevalgei, vien tik rašei. Vadinasi, jei pradėjai trečią valandą nakties, tai šiuo metu turėtų būti bent jau trečia valanda dienos.

— Atleisk, bet šie užrašai mano. Ir mano reikalas, kaip juos rašyti.

— Tam tikromis aplinkybėmis tai gal ir įmanoma. Pavyzdžiui, jeigu tu nežinia kokiais sumetimais būtum nusprendęs rašyti visiškas nesąmones. Arba jeigu daugiau nei dvidešimt keturias valandas būtum buvęs be sąmonės. Arba jeigu būtų įvykusi neregėta gamtinė katastrofa ir po jos sulėtėjęs žemės sukimasis apie savo ašį. Bet ar ne logiškiau, užuot kūrus šias neįtikimas hipotezes, paieškoti kitos, daug paprastesnės? Tarkim, man atrodo, jog ne tu esi tikrasis šių užrašų autorius. Tai yra aš manau, kad rašai ne tu, o kas nors kitas.

— Užteks tų išvedžiojimų! Rašau būtent aš ir niekas kitas! Tai aš dabar esu tamsioje, jūros kvapų prisigėrusioje pakrantėje. Persirengimo kambaryje tiesiai man virš galvos kabo plika, blausiai spingsanti lemputė, apie kurią plakasi aibė smulkių vabzdžių. Šit visas jų būrys siūbtelėjo žemyn ir tarsi lietaus lašai subarbeno į dėžės stogą, ir aš supratau, jog vabzdžiai didesni nei man atrodė, žiūrint iš apačios. Šiuo metu aš deduosi į burną cigaretę... braukiu degtuką... jo liepsna apšviečia nuogus mano kelius... nuleidžiu degančią cigaretę prie kelių... jaučiu karštį.... Bet kokiu atveju tai tikrų tikriausia realybė. Jeigu aš dabar nustočiau rašęs, daugiau neatsirastų nė vieno hieroglifo, nė vienos frazės.

— ...O gal iš tikrųjų rašo kas nors kitas, kokioj nors kitoj vietoj?

— Kas gi?

— Kad ir aš.

— Tu?

— Taip, galimas daiktas, kad rašau kaip tik aš. Galbūt aš išsigalvojau ir tave, tokį vyruką, kuris paisto nebūtus dalykus apie mane.

— O kam?

— Gal, pavyzdžiui, tam, kad demaskuočiau žmogų-dėžę, o šiam tikslui pirmiausia noriu sukurti iliuziją, jog jis iš tikrųjų egzistuoja.

— Deja, rezultatas būtų priešingas. Jeigu manysim, kad autorius esi tu, žmogus-dėžė iškart pavirs tavo vaizduotės kūriniu, argi neaišku?

— Gerai, tada tegul būna priešingai — tam, kad įrodyčiau, jog žmogus-dėžė — prasimanymas, aš stengiuosi sukurti įspūdį, kad tikrovėje jis neegzistuoja.

— Na žinoma! To aš ir tikėjausi! O ir ką gi tau beliko sugalvoti? Bet kad ir kaip vikriai žaistum žodžiais, tai tik beprasmiškas spyriojimasis. Nes aš turiu dar ir daiktinį įkaltį, be to, neabejotinai materialų. Prieš pradėdamas su tavimi derėtis, aš, ko gero, turėjau iškart apie jį pasakyti. Jei būtum žinojęs, kad atėjau ne tuščiomis rankomis, gal nebūtum elgęsis taip neapdairiai... Ne, ne, neketinu to daikto kaip nors panaudoti prieš tave — jei būčiau norėjęs, seniai būčiau tai padaręs... Tik patariu — per derybas būk kiek geranoriškesnis ir nuoširdesnis. O daiktinį įkaltį aš tau atiduosiu, vos tik baigsim derėtis.

— Didžiai dėkingas, nors nė nenutuokiu, ką reiškia tavo užuominos.

— Užteks, na, užteks! Darosi nuobodu, o ir mano kantrybė tuoj išseks — ir taip nuolat neišsimiegu. Neseniai vienas vyrukas medžiojo mane su pneumatiniu šautuvu. Man pavyko tą šaulį susekti.

— Šiose vietose daug kas turi pneumatinius šautuvus. Turbūt dėl to, kad prisiveisė daugybė žebenkščių, kurios siaubia vištides.— Staiga įsiterpusi, ji pakartojo jau anksčiau pasakytus žodžius. Tai man priminė, kad laikas vis dėlto eina, nepaisant suktų gydytojo išvedžiojimų. Nenorėjau jos įžeisti, bet negalėjau leisti, kad ji palaikytų apsimetėlį žmogų-dėžę.

— Deja, yra vienas sunkiai paneigiamas įkaltis. Beveik tą pat akimirką, kai į mane šovė, aš, kaip ir pridera profesionaliam fotoreporteriui, nuspaudžiau fotoaparato užraktą. Juostelę išryškinau tą patį vakarą. Atvaizdo kokybė gana pakenčiama. Gerai matyti iš nugaros nufotografuotas vyriškis, kuris, spausdamas po pažastimi pneumatinį šautuvą, bėga šlaitu į viršų. Originalus plaukų kirpimas, kostiumas pasiūtas pagal užsakymą, kad paslėptų pakumpusią nugarą, ties keliais suglamžytos kelnės, nors ir iš puikios medžiagos, ir, pagaliau, batai be užkulnių...— Aš staiga kitu balsu pasakiau jai: — O dabar mažumėlę pabūkime detektyvai. Iš šukuosenos matome, kad vyriškis ne itin paiso žmonių nuomonės, iš drabužių — kad jis priklauso turtingesniųjų sluoksniui ir kad dažnai sėdi sulenkęs kelius, iš batų — kad dirbant turi dažnai apsiauti ir nusiauti... Kokią tu padarytum išvadą? Ne taip jau sunku atspėti, kas tas vyriškis,— vaizduotėje iškart iškyla praktikuojančio gydytojo paveikslas. Be to, matyti,

kad fotografuota prie sojų fabriko, kuris yra čia, kalvos apačioje...

Bet štai situacija greitai keičiasi. Apsišaukėlis, iki šiol stovėjęs ramiai ir abejingai, tarsi tikra šiukšlių pintinė, kuriai išdygo kojos, staiga triukšmingai subruzdo. Polietileno užuolaidėlė prasiskleidė ir pro ją pasirodė ilgas vamzdis. Suprantama, pneumatinis šautuvas. Jis nukrypo tiesiai man į kairę akį.

— Liaukis!..— nerūpestingai tariau, bandydamas viską paversti juokais.— Aš nuo pat gimimo bijau visokių plonų ilgų daiktų, slėpk jį greičiau...

— Ar atiduosi negatyvą?

— Būčiau kvailas, jeigu būčiau jį atsinešęs! Juk tai mano atsarginis pėstininkas — tik jį turėdamas, galiu su tavim kalbėtis kaip lygus su lygiu.

— Apieškok jį! — šaižiu balsu įsakė moteriai apsišaukėlis.

Ji dvejojo. Žiūrėjo į mane, tarsi maldaudama pasigailėti. Rankos sukryžiuotos ant krūtinės, galva atlošta, o visas kūnas pasviręs į priekį. Jai palinkus pirmyn, plačiai prasivėrė išlyginti balto chalato skvernai. (Kada ji spėjo apsirengti?) Užsegta tik viena viršutinė saga. Po chalatu ji buvo visai nuoga. Žinoma, to ir reikėjo tikėtis, bet aš vis dėlto sutrikau. Nuogumas po chalatu kur kas atviresnis nei paprastas nuogumas. Medicininis chalatas atrodė tarsi ne chalatas,— jis virto iškilmingu apdaru, tinkamu aukojimo ceremonijai. Lyg ištekintas, kupinas vidinės įtampos, stangrus, gracingas kūnas,— jis masino kaip nesuvokiamai veikiantis mechanizmas. Tik smulkus smakras ir apvali pilvo apačia atrodė vaikiškai ir nekaltai. Karštligiškai galvojau, ką man daryti. Rausiausi smegeninėje kaip svetimame lagamine ir nieko nepajėgiau surasti. Norėdama sulaikyti priekin svyrantį kūną, ji žengtelėjo kaire koja į priekį. Mano regėjimo laukas tuoj pat susiaurėjo, o sieloje užgimė noras kovoti. Nors pats nesupratau kodėl.

— Na gerai, gali nevargti, atiduosiu pats.— Nuėjęs prie pintinės su daiktais, paėmiau savo alpinistinį (greičiausiai jis buvo nupirktas dar amerikiečių okupacijos laikais) daiktmaišį, atrišau jį ir ištraukiau žaislinį, iš audeklo pasiūtą krokodiliuką.— Ir vis dėlto aš iškart supratau, kad jūsų kėslai negražūs. Įtartinai malonūs buvo jūsų pasiūlymai...

Žaislas, iš audeklo pasiūtas krokodiliukas, kurį laikiau rankoje, buvo apie 45 centimetrų ilgio ir apie 16 centimetrų pločio, su raudonais plačiai pražiotais nasrais, šviesiai rudais gumburė-

liais ant nugaros ir ant letenų galų, baltomis plastmasinėmis akimis ir iltimis. Nė neabejoju, kad kiekvienas, pamatęs šią linksmą ir tokią nekaltą lėlę, liaujasi buvęs agresyvus. Vaikui šis krokodilas atrodys baisokas, o daugumą suaugusiųjų, kaip visi vaikiški žaislai, jis nuteiks taikingai. Žinoma, dabar tai buvo ne žaislas. Tai buvo kažkas panašaus į „Juodąjį Džeką", kurį susiradau, gerai apmąstęs šių vietų gyventojų psichologiją. „Juodasis Džekas" — ne kažkoks kortų lošimas, o populiarus piktadarysčių įnagis, kurį yra nepaprastai pamėgusi mafija bei slaptoji policija. Ištraukęs iš vidaus poroloną ir išpylęs pjuvenas, paprastai nešiodavausi jį kaip tuščią maišelį, bet šįryt, paakintas blogos nuojautos, prikimšau paplūdimio smėlio. Manau, kad paėmęs krokodilą už uodegos ir pamosavęs juo kam nors prieš nosį,— bet ką išgąsdinsi. Jeigu gerai užtvotum, turbūt pralaužtum ir kiaušą. Žinoma, taip juo švaistytis aš nė neketinau. Pagaliau esminis „Juodojo Džeko" privalumas ir yra, kad veik be jokių sužalojimo žymių juo galima mirtinai užmušti. O paskui tereikia patraukti pilvo apačioje įtaisytą užtrauktuką ir kokiam nors užkampyje iškratyti smėlį. Jeigu kokios, niekam ir į galvą neateis, kad paprastas skudurinis maišelis buvo panaudotas kaip ginklas.

Taigi, paėmęs tą žaislinį krokodiliuką už uodegos ir dėdamasis, jog noriu jį parodyti, žengtelėjau apsišaukėlio link ir pakankamai priartėjęs, stipriai iš apačios į viršų trenkiau per kyšantį vamzdį. Smūgis buvo tiesiog triuškinantis — greičiausiai dėl staigumo. Šautuvo vamzdis įsirėžė į langelio briauną, o dėžė šoktelėjo į viršų. Taip netikėtai užkluptas gydytojas apmaudžiai sustaugė. Kartu pasigirdo pokštelėjimas — tartum būtų sprogusi ant vinies užvažiavusio dviračio padanga. Tai buvo šūvis. Kulka tikriausiai pataikė į lubas, nors cvaktelėjimo ir neišgirdau. Išplėšiau priešininkui iš rankų šautuvą. Bet gydytojas, nenorėdamas pasiduoti, iškišo rankas pro langelį ir neįtikėtinai stipriai, kaip vanagas į balandėlę, įsikibo man į dešinį skruostą. Smėlio prikimštu krokodilu tvojau priešininkui per blauzdas. Pasigirdo duslus, klampus čiaukštelėjimas — tarsi į gyvą medį būtų įsirėžęs kirvis. Gydytojas suklykė ir atitraukė ranką. Nuo tokio pratiso klyksmo, kuriame susiliejo ištisa garsų skalė, mane išpylė prakaitas. Panorau jį nutildyti ir jau ketinau vožti per dėžės viršų, bet susitvardžiau. Pagailo dėžės. Sudaviau gydytojui per plikas blauzdas dar kelis kartus, tik šįkart apdairiai (visai nenoriu, kad jis čia pardribtų sulaužytomis kojomis!), ir jis, susirietęs ir visas sulindęs į dėžę, vėl pavirto ana nekenksminga šiukšlių pintine. Iš dė-

žės sklido tik panašūs į vandentiekio gurgėjimą garsai,— net įsivaizduoti buvo sunku, kad ten tūno žmogus. Pirmą kartą taip abejingai pažvelgiau į dėžę. Pro langą įspindę blyškūs saulės spinduliai užliejo tinkuotas sienas, ir kambarys sutvisko baltai, o dėžė atrodė kaip jo viduryje išskobta ola.

Pagaliau nesvarbu, ar tuos užrašus rašau aš, ar ne aš (kol kas ir aš turiu pripažinti apsišaukėlio atrastą laiko paradoksą). Kad ir kieno rašomas, pasakojimas, mano manymu, nebetenka prasmės. Šiaip ar taip, kitą sceną įsivaizduoju tik tokią. Aš atsisuku ir žiūriu į ją... Dabar rašantysis turi pasirinkti, kokią jos elgseną aprašyti. Nuo to, kaip ji elgsis, priklausys, ką aš įgysiu arba prarasiu, atsisveikinęs su dėže,— norom nenorom turėsiu daryti išvadas. Pavyzdžiui, ar ji mane pasitiks atsisegusi visas chalato sagas, ar, priešingai, visiškai užsisagsčiusi... Nors sagos, ko gero, ne svarbiausia... Galimas daiktas, ji tiesiog užmirš jas užsisegti iš išgąsčio arba, atvirkščiai, gali būti ir taip, kad bus užsisegusi visas sagas, norėdama mane pasitikti kuo iškilmingiau, nemenkindama sagų atsegimo ceremonijos. Būdamas per du su puse metrų nuo jos aš lengvai viską suprasiu, išvydęs jos veido išraišką. Jeigu iš jos veido sklis ramybė, kurios nesutrikdys jokia įtampa, vadinasi, jos ir gydytojo santykiai galutinai pašliję ir aš ją išgelbėjau nuo prievartos ir šiurkštumo. O jeigu, priešingai, ji bus išsigandusi, vadinasi, jie iš pat pradžių buvo bendrininkai ir aš tik atsitiktinai išvengiau pražūties...

Ne, jau iš tikrųjų pakaks! Visa tai paistalai, dėl jų neverta gaišti laiko. Didžiausias šio pasakojimo trūkumas — ne nesklandumas, greičiau atvirkščiai, jis pernelyg jau nudailintas. Tikrovė nelyginant mozaika, iš kurios iškritę dalis fragmentų, kur kas prieštaringesnė ir daug labiau sutrūkinėjusi. Vis dėlto, ar prasminga, vienąkart pradėjus tvirtinti, jog aš galbūt esu visai ne aš, iki šiol leisti man gyventi? Rodos, jau esu sakęs, kad žmogus-dėžė — ideali auka žudikui. Gydytoju dėtas, aš iškart būčiau pasiūlęs savo svečiui puodelį arbatos. Jo profesijos žmogui nieko nereikštų įvarvinti į tą puodelį lašą nuodų! O kas... o kas jei... jis mane tokiu puodeliu arbatos jau pavaišino? Kodėl gi ir ne? Tai visai įmanoma. Ir kas įrodys, kad šią akimirką aš dar gyvas?

Viskas, ką parašysiu,— gryna tiesa. Jūs klausėte, kas man žinoma apie lavoną, išmestą į krantą pajūrio T. parko teritorijoje. Aš laisva valia ir nieko neslėpdamas pareiškiu štai ką.

Pavardė ir vardas: C
Gyvenamoji vieta: (grafa neužpildyta)
Profesija: gydytojo padėjėjas (sanitaras)
Gimimo data: 1926.III.7

Mano tikra pavardė C., o ta, kuria anksčau buvau užsiregistravęs sanitarijos valdyboje ir kuria esu žinomas kaip praktikuojantis gydytojas, iš tikrųjų priklauso ponui karo gydytojui, buvusiam medicinos dalinio vadui, karo metais, kai tarnavau armijoje sanitaru, tačiau minėtojo asmens pavardę pasisavinau jam žinant ir sutinkant.

Iki šiol nė karto nebuvau baustas ar trauktas baudžiamojon atsakomybėn, taip pat niekada nebuvau įtariamas padaręs nusikaltimą ir tardomas policijoje ar prokuratūroje.

Valstybinių pareigų iki šiol nėjau, apdovanojimų neturiu, pensijos ar pašalpos negaunu.

Esu nevedęs, nors, kalbant apie šeimyninę padėtį, reikėtų pasakyti, kad iki praėjusių metų gyvenau neįregistruotoje santuokoje su N. N., kuri dirbo klinikoje medicinos seserimi, o kartu tvarkė ir visą namų ūkį bei išlaidas. Anksčiau N. N. buvo teisėta pono karo gydytojo žmona, jo vardą aš ir pasiskolinau pradėjęs savarankišką gydytojo praktiką, tačiau jokių konfliktų dėl to nekilo, nes su minėta N. N. gyvenau ponui karo gydytojui žinant ir neprieštaraujant. Iš pradžių mudu gerai sutarėme, tačiau, kai baigiantis praėjusiems metams priėmiau dirbti medicinos seserį praktikantę Joko Tojamą, N. N. ūmai pasipiktino ir pasiūlė išsiskirti; aš sutikau, ir nuo to laiko gyvename atskirai.

Karo metais tarnavau sanitaru ir, naudodamasis įgyta patirtimi, ėmiausi gydytojo praktikos — ligonių atsiliepimai buvo kuo palankiausi, be to, aš neignoravau pono karo gydytojo, turinčio tikrą diplomą, patarimų. Ypač man sekėsi chirurginės operacijos, pavyzdžiui, apendikso operacija. Jeigu būsiu smerkiamas, kad neteisėtai ėmiausi gydytojo praktikos ir pasisavinau svetimą pavardę, pareiškiu, jog nuoširdžiai suvokiu

savo kaltę, pažadu nuo šiol visai liautis praktikavus ir visus prašau man atleisti.

O dėl pakrantėje surasto lavono, apie kurį manęs klausėte...

(KAS ATSITIKO C.)

Dabar tu rašai.

Atrodo, esi pustamsiame kambaryje, kurį apšviečia tik lempa ant rašomojo stalo. Kaip tik šią akimirką tu pakėlei akis nuo „Parodymų raštu" ir giliai atsidusai. Nekeisdamas kūno padėties, kiek pasuki galvą į dešinę ir pamatai siaurą šviesos ruoželį ties dešiniuoju stalo kampu. Šviesa iš koridoriaus skverbiasi pro plyšį po durimis. Jeigu kas nors stovėtų prie durų, jo šešėlis būtinai užtemdytų šviesos ruoželį. Tu lauki. Septynios sekundės, aštuonios sekundės... Niekas neprieina.

Baltos, savo amžių jau nugyvenusios durys, rėžių ir išdaužų jose nenuslėps nei dažų sluoksniai. Tu susimąstai, mintimis bandai įžvelgti, kas darosi anapus durų. Koks tai garsas netikėtai patraukė tavo dėmesį? Gal pasigirdo? Ne, tu tikras, jog neapsirikai. O štai ir vėl... Nors galbūt neteisingai nustatei, iš kur sklinda garsas... Pasisuki į langą. Prie sienos stovi lova, ant jos guli žmogaus-dėžės būstas iš gofruoto kartono — tiksli jo kopija. Gal nerimauji, kad galiausiai ateis tikrasis žmogus-dėžė? Bet ne, į žmogaus žingsnius tie garsai nepanašūs, jie per dažni. Nepanašu ir į šuns letenų tapnojimą. Tikriausiai tai vėl toji višta. Na ir kas per pasiutusi višta — įjunko vaikštinėti naktimis. Kasnakt bastosi po kiemą ir kapstosi, ieškodama lesalo. Naktimis klajojanti višta — kažin, ar tai retenybė, ar nelabai? Rodos, turėtų būti gerai nusipenėjusi, juk ji gali viena lesti vabzdžius, kurie naktimis ramiai išlenda iš savo slėptuvių, bet ne — ji perkarusi ir susitaršiusi, tarsi apipešiota. Matyt, už bet kokias neįprastas lengvatas vienaip ar kitaip turi sumokėti (atrodo, ėmei žavėtis didaktika?).

Pridedi prie burnos nugertą stiklinę alaus. Bet tik suvilgai liežuvio galiuką ir vėl ją pastatai. Jautiesi toks prislėgtas, kad negali gerti. Praėjo jau daugiau kaip keturios valandos, kai atsisėdai prie stalo. Nors rugsėjis artėja į pabaigą, oras sumuręs ir slogus. Spiritu sumirkyta vata nusišluostai nuo kaktos srūvantį prakaitą, aplaižai sukepusias lūpas; negelbsti nei vėdintuvas, nei kondicionierius. Ne, tu nepraleistum pro ausis kad ir tyliausių žingsnių. Tave kankina dvejonės, tave graužia nerimas.

Ant stalo guli lakštas storo stiklo. Ant stiklo — pradėti rašyti „Parodymai raštu". Parodymai apie atsitikimą, kurio dar neįvyko ir nežinia ar apskritai įvyks. Tu pastumi lapą į šalį ir atverti sąsiuvinį. Tai įprasto formato vertikaliomis oranžinėmis linijomis subrūkšniuotas sąsiuvinis... Nuostabu — nė nesitikėjau, kad tu įsigysi net tokį pat kaip mano sąsiuvinį. Nepaklusniais pirštais atverti viršelį. Užrašai prasideda tokiais žodžiais:

„Tai užrašai apie žmogų-dėžę.
Aš pradedu juos rašyti dėžėje. Gofruoto kartono dėžė dengia mane nuo galvos iki šlaunų.
Taigi šiuo metu žmogus-dėžė aš pats".

Pervertęs keliolika lapų, surandi švarų puslapį. Paimi tušinuką ir palinksti prie sąsiuvinio, ketindamas rašyti toliau, bet netrukus apsigalvoji ir žiūri į laikrodį. Iki vidurnakčio dar devynios minutės. Tuoj tuoj baigsis paskutinis rugsėjo šeštadienis. Tebelaikydamas rankose tušinuką ir sąsiuvinį, tu atsistoji. Eini prie lovos. Paverti dėžę ant vieno šono ir susilenkęs lendi į vidų. Su ja atsisėdi ant lovos krašto. Matyti, kad jau įgudai užsidėti ir nusiimti dėžę. Pakreipi ją taip, kad stalinės lempos šviesa kristų į langelį. Bet rašyti vis tiek per tamsu. Vietoj stalo po sąsiuviniu pasidedi kvadratinę plastmasės plokštę ir pradedi rašyti:

„Šio atsitikimo svarbiausi ypatumai tokie: vieta — miestas T., laikas — paskutinis rugsėjo pirmadienis..."

Rodos, vis dėlto ketini aprašyti atsitikimą, kuris dar nė neprasidėjo ir įvyks tik pirmadienį. Kodėl taip skubi? O gal pernelyg pasitiki savimi? Jei būtuoju laiku sudarai būsimų veiksmų programą, tai gal jau paspaudei nuleistuką? Gal, nubrėžęs tariamą kulkos skriejimo trajektoriją, tu jau matai maždaug vietą, kurion ji pataikys? Nori, kad aš perskaityčiau užrašus, kuriuose pasakoji, kas netrukus turi įvykti? Man rodos, šiuo metu gali būti tik vienas taikinys, ir jis vadinasi „Mirtis".
Tu vėl rašai.

„...Atkampiame pajūrio parko pakraštyje, kur vargu ar sutiksi žmogų, buvo išmestas į krantą nežinomo vyriškio lavonas. Ant skenduolio galvos uždėta kartoninė įpakavimo dėžė, kuri dengė lavoną iki šlaunų ir virvelėmis buvo pririšta prie liemens. Peršasi išvada, kad tai bus žmogus-dėžė, kuris, pasta-

ruoju laiku bastęsis mieste, atsitiktinai įkrito į kanalą ir buvo išmestas per potvynį į krantą. Jokių asmeninių daiktų nerasta. Ekspertizės duomenimis nustatyta, jog mirtis jį ištikusi maždaug prieš trisdešimt valandų".

Trisdešimt valandų... O tu — ryžtingas vyrukas! Tarkim, kad ekspertizė bus atlikta ankstų pirmadienio rytą. Grįžę trisdešimčia valandų atgal, pataikytume kaip tik į dabartinį laiką. Geriausiu atveju — pora valandų vėliau. Matyt, tu esi galutinai pasiryžęs. Staiga užverti sąsiuvinį, nušliuoži nuo lovos krašto ant grindų ir klaupiesi. Dėžė palinksta į priekį, o užpakalinis jos kraštas pakylą aukštyn. Dėžės viduje įtaisyti daiktai sujuda ir, daužydamiesi vienas į kitą, sukelia didelį triukšmą. Išsigandęs sukiesi ir rankomis bandai sulaikyti siūbuojančią dėžę. Pakėlęs galvą, įsiklausai, kas darosi už sienų ir virš lubų, antrame aukšte. Išgąstis tarsi prityręs dažytojas vienu plačiu teptuko brūkštelėjimu uždeda tau ant veido kaukę. Ir akimirksniu džiūstantis lakas išvagoja tavo veidą daugybe smulkių raukšlelių. Labai jau tu, broli, nervingas. Reiktų realiau žvelgti į gyvenimą. Kad ir kaip stengtumeis, daugiau nei pajėgi, nepadarysi.

Tu pasisuki į duris, ištiesi pakumpusią nugarą. Pradedi žingsniuoti. Alkūnės tvirtai prispaustos prie šonų, abiejų rankų pirštai sukabinti... Bet nuėjęs vos tris žingsnius, vėl netenki jėgų. Pasisuki ir grįžti prie stalo. Sėsdamasis delnais suspaudi galvą. Po alkūne įspraustas sąsiuvinis išslysta ir be garso krinta ant stalo. Paskui tu sėdi ir nieko neveiki, vien galvoji.

Dabar įsmeigi akis į dengiančio stalą stiklo briauną. Kokia bedugnė — nors nėra nei atstumų, nei gilumos! Beribė, skaidri, šiek tiek žalsva žydrynė. Tai pavojinga spalva, ji masina bėgti. Tavo žvilgsnis skęsta toje žydrynėje. Tau atrodo, kad į ją pasinėręs, galėsi plaukti amžinai. Prisimeni, jog ši žydruma ne kartą tave viliojo ir anksčiau. Tai kunkuliuojančių už garlaivio sraigto bangų žydruma... Apleistame sieros rūdyne telkšančio vandens mėlis... Kaip želė melsvi žiurkių nuodai... Violetinė aušra, kurią išvysti belaukdamas pirmojo traukinio, kad važiuotum, kur akys mato... „Pagalbos savižudžiams draugijos" arba, jei toks pavadinimas blogai skamba, „Mirties dvasios ramybėje klubo" dalinamų „Meilės akinių" spalvoti stiklai. Prityrę meistrai ilgai ir kruopščiai klijuoja ant tų stiklų ploną plėvelę, spindinčią rūsčios žiemos saulės šviesa. Tik užsidėjęs tuos akinius, pamatai stotį, iš kurios išvyksta išsvajotas, niekada atgal negrįžtantis traukinys.

O gal tu per giliai įlindai į dėžę? Ir dėžė, iš pradžių tau padėjusi, ėmė nuodyti tave? Tikrai, esu girdėjęs, kad dėžė,— taip pat pavojingas žydrumos šaltinis.

Lietaus, nuo kurio peršąla ir ima kosėti elgeta, spalva... Laiko, kuomet nuleidžiamos požeminių krautuvėlių užuolaidos, spalva... Neišpirkto iš lombardo, universiteto baigimo proga dovanoto laikrodžio spalva... Pavydo, dūžtančio į plieninę virtuvės indų plovyklą, spalva... Rašalo, kuriuo parašytas niekam nereikalingas asmens liudijimas, spalva... Savižudžio paskutinio bilieto į kiną spalva... Ir anonimiškumo, ir žiemos miego, ir išvaduojančios nuo kančių mirties, ir kiaurymės, kurią išėdė pats stipriausias šarmas — laikas, spalvos...

Bet štai tu tik keliais centimetrais žvilgtelėjai aukščiau ir jau išvengei kritimo į bedugnę. Kad ir kaip tu susimąstytum, esi tik apsišaukėlis žmogus-dėžė. Pats savęs iš savęs neišguisi. Dabar tu apžiūrinėji reklaminį farmacinės firmos kalendorių, pakištą po stiklu. Centre atspausdintas firmos ženklas — kažkokiu lotynišku aforizmu vainikuotas kreminės spalvos Hipokratas, jam iš kairės parašyta: „Vitamino C ir kortizono sezonas", iš dešinės: „SEPTEMBER — krinta psichinis atsparumas" ir panašūs kiekvienam mėnesiui derantys medicininiai patarimai. Paskui tavo dėmesį patraukia raudoni hieroglifai kairiajame kalendoriaus kampe. Paskutinis rugsėjo sekmadienis. Tavo apskaičiavimais, viena diena vėliau bus surastas jūros pakrantėn išneštas skenduolis... Rytoj... ne, ne rytoj — prieš kelias minutes „rytoj" jau pavirto „šiandien". Sekmadienis. Kad ir kiek stengtumeis nežiūrėti į tuos hieroglifus, jie neišnyks. Kaip ir ateities spėjimas, kurį užrašei būtuoju laiku. Tu išskėti rankas per pečių plotį ir dedi jas ant stalo krašto. Taip nepalyginamai geriau. Pasirėmęs alkūnėmis ir perkėlęs svorio centrą priekin, galėsi bet kurią akimirką atsistoti. Kai nuleistukas jau paspaustas, joks saugiklis nepadės susigrąžinti dvasios ramybę.

Vis dėlto man nepatinka tavo pradėti „Parodymai raštu". Prašau tavęs, prieš pakildamas nuo stalo, suplėšyk juos ir išmesk. Jeigu viskas vyks, kaip sumanei, jų nė neprireiks, o jei nepasiseks, nepadės jokie „Parodymai".

(PARODYMAI RAŠTU. TĘSINYS)

Dėl surasto lavono, apie kurį manęs klausėte, aš nė kiek neabejodamas tvirtinu, kad tai buvo ponas karo gydytojas, kurio pavardę pasiskolinau, idant pradėčiau gydytojo praktiką. Ponu karo gydytoju jį vadinu ne dėl kokių pasenusių luominių prietarų, bet vien todėl, kad šitaip jį pusiau juokais vadindavau daugelį metų, tai tapo mano įpročiu, o jam, manau, buvo malonu. Žinau, jog ponas karo gydytojas jau seniai troško nusižudyti, todėl dabar negaliu sau atleisti ir iš visos širdies apgailestauju, jog galbūt nepakankamai juo rūpinausi ir laiku nuo to poelgio nesulaikiau. Labai norėčiau šiuos savo žodžius paaiškinti.

Likus metams iki karo pabaigos, buvau pasiųstas į vieną lauko ligoninę ir paskirtas pono karo gydytojo padėjėju. Tuo metu ponas karo gydytojas buvo užsidegęs atrasti cukraus gavimo iš medienos būdą ir visa galva pasinėrė į tyrinėjimus, tad veik visus ligonius gydžiau aš. Laimė, mano puiki atmintis ir miklesni nei daugelio žmonių pirštai, todėl netrukus, pono karo gydytojo vadovaujamas, jau galėjau atlikti gana sudėtingas operacijas. Kalbant apie pono karo gydytojo mokslinius tyrimus, norėčiau priminti, kad karo metu cukraus labai trūko ir saldumynai buvo nepaprastai vertinami. Jeigu būtų pasisekę rasti cukraus gamybos iš medienos būdą — tai būtų buvęs tikriausiai pasaulinės reikšmės išradimas. Ponas karo gydytojas jau seniai buvo atkreipęs dėmesį, kad avys ėda popierių, kuris, kaip žinia, gaminamas iš medienos, todėl, nusprendęs, jog avių viduriuose esama aktyvių fermentų, gebančių perdirbti celiuliozę į krakmolą, jis dienas ir naktis leisdavo stengdamasis tuos fermentus aptikti ir išskirti.

Vieną dieną įvyko nelaimė — nežinia, ar ponas karo gydytojas užsikrėtė avių žarnyno bakterijom, ar apsinuodijo beragaudamas savo apdorotos medienos mėginius,— šiaip ar taip, jis sunkiai susirgo. Tris dienas laikėsi aukšta temperatūra, paskui išsivystė kažkokia keista liga: kas tris dienas ėmė kartotis stiprūs raumenų skausmai, lydimi traukulių ir sąmonės aptemimo. Diagnozės nepajėgė nustatyti nei pats ponas karo gydytojas, nei kiti jo kolegos. Vėliau aš pats peržiūrėjau visą man prieinamą literatūrą, bet iki šiol taip ir nesugebėjau nustatyti ligos pavadinimo.

Jaučiau ponui karo gydytojui didelę pagarbą bei simpatiją ir negailėdamas jėgų jį slaugiau. Liga nė kiek nesitraukė,

jos simptomai tai kiek susilpnėdavo, tai vėl paaštrėdavo, ir aš iki šiol negaliu sau atleisti, kad, nepajėgdamas ramiai žiūrėti į pono karo gydytojo kančias, paklusau jo reikalavimams — ir ėmiau reguliariai leisti jam morfijų. Baigiantis karui, narkomanijos simptomai buvo jau ryškūs. Tai dar viena priežastis, dėl kurios nepanorau palikti pono karo gydytojo ir demobilizavausi kartu su juo.

Po demobilizacijos mudu atidarėme kliniką, kurioje dirbau asistentu ir, be to, ėmiau tvarkyti didžiąją dalį klinikos reikalų. Pono karo gydytojo būklė nė kiek negerėjo, ir galų gale jis jau neįstengė priiminėti ligonių — paprastai tik susipažindavo su ligos istorijomis ir patardavo, kaip gydyti. Jūs klausiate, kodėl aš, gerai suvokdamas, jog užsiimu gydytojo praktika neteisėtai, vis dėlto jos nenutraukiau,— na ką gi, galiu atvirai ir smulkiai viską paaiškinti.

Pirmiausia aš buvau tikras, kad susiklosčiusiomis aplinkybėmis privalu aprūpinti poną karo gydytoją morfijumi. Dabar nėra luominių prietarų ir ponas karo gydytojas, suprantama, negalėjo manęs priversti. Aš tai dariau iš draugiškumo, savo noru, puikiai žinodamas, kad už viską turiu atsakyti. Į jūsų pastabą, kad iš draugiškumo veikiau būčiau paskatinęs jį gydytis nuo narkomanijos, noriu pasakyti štai ką. Nustatyta, jog medikus gydyti nuo narkomanijos daug sunkiau nei kitus žmones, beveik beviltiška,— statistikos duomenys rodo, kad išgijusių medikų narkomanų procentas labai menkas, maždaug lygus nuliui. Todėl, nors ir supratau, kad mano pagalba iš esmės buvo tik mirštančiojo kančių mažinimas, nutraukti jos ir palikti poną karo gydytoją likimo valiai neturėjau ryžto.

Antra vertus, nedrįstu neigti, jog, pasinaudojęs pono karo gydytojo vardu ir kompetencija, aš, šiaip ar taip, susikūriau sau pasiturimą gyvenimą. Tik jokiu būdu nenorėčiau, kad būtų manoma, jog pasinaudojau pono karo gydytojo silpnybe, siekdamas savanaudiškų tikslų. Visus piniginius reikalus tvarkė jo žmona N. N. Vėliau tarp mudviejų susiklostė artimi santykiai, beje, padedant pačiam ponui karo gydytojui, kuris būgštavo, kad galiu jį palikti, ir manė, jog, paskatinęs N. N. gyventi su manim, pajėgs mane sulaikyti. Liguistos fantazijos dažnai būdingos vėlyvajai narkomanijos stadijai.

Trečia, dar viena priežastis, dėl kurios tęsiau neteisėtą praktiką, buvo tai, kad mano darbas diena po dienos buvo vis labiau vertinamas, meistriškumas augo ir aš ėmiau pasitikėti savo jėgomis. Žinoma, visiškai objektyviai gydytojo darbo

įvertinti neįmanoma. Galbūt kaip tik dėl to neteisėtai praktikuojantys asmenys labai retai suvokia, jog nusikalsta. Be to, ilgainiui aš ėmiau nuodugniai studijuoti medicinos mokslą, nuolat skaičiau medicininę literatūrą, specialybės žurnalus, iš kurių sėmiausi naujausių mokslinių žinių. Dvidešimties metų darbo patirtis, nuoširdžiai besidomint įgytos žinios įkvėpė man pasitikėjimą savo jėgomis, kuris, man atrodė, svarbiau nei gydytojo diplomas. Ir iš tikrųjų, ne kartą stebėjausi, kokios nemokšiškos ir neatsakingos būna iš kitų klinikų atsiųstų ligonių diagnozės,— o juk jas nustatydavo diplomuoti specialistai, garsių universitetų auklėtiniai. Žinoma, šiais savo žodžiais aš visai nesiekiu įrodyti, kad esu nekaltas. Jokie argumentai ar motyvai nepateisina nusižengimo įstatymui.

Svarbios permainos įvyko aštuntais metais po klinikos atidarymo. Kartais ponas karo gydytojas pavesdavo man jo vardu dalyvauti gydytojų konferencijose ir palaikyti ryšius su užsieniu, bet galiausiai tai sukėlė įvairius absurdiškus gandus, ėmė sklisti kalbos, jog gydytojas esą pamišo. Be to, jo vartojamų narkotikų dozės nuolat didėjo ir ėmė gerokai viršyti įprastą vidurkį, todėl pradėjau griežtai jas riboti. Tuo metu aš gerai suvokiau mums gresiantį pavojų, ir pasitarę mudu su ponu karo gydytoju nusprendėme uždaryti kliniką ir persikelti į šį miestą — taip įvykiai klostėsi iki pastarųjų metų.

Dėl šių mus užgriuvusių rūpesčių ir nemalonumų pono karo gydytojo psichinė būsena ėmė blogėti, išsivystė mizantropija, ir jis vis dažniau prakalbdavo apie savižudybę. N. N. pasiūlymu nusprendėme nutraukti bet kokius pono karo gydytojo ryšius su aplinka, o aš užsiregistravau kaip klinikos šeimininkas, pasisavindamas jo vardą ir pavardę. Nors formaliai šis tas pasikeitė, faktiškai viskas liko kaip buvę, ir ponas karo gydytojas mūsų sumanymui noriai pritarė. Laimė, ir šiame mieste greitai pelniau pacientų pasitikėjimą ir, nors suvokiu savo kaltę, esu visiškai tikras, jog niekam nepakenkiau ir kad jokių skundų dėl padarytos žalos nebus. Norėčiau pasakyti tik viena: jeigu auka, nesijaučianti auka,— ne auka, tai ir aš, nesijaučiantis nusikaltėliu,— ne nusikaltėlis, nors tai jokiu būdu nepateisina nusižengimo įstatymams. Kadangi įstatymai gina mano kaip piliečio gyvybę ir turtą, aš nesistengiu įrodyti, kad leidžiama nusižengti įstatymams.

Praėjusiais metais priėmiau dirbti naują medicinos seserį praktikantę, ir tai, kaip jau minėjau anksčiau, nulėmė mūsų su N. N. skyrybas. Tačiau aš ir iki šiol pranešu N. N. apie

visas pajamas bei išlaidas ir po senovei gerbiu jos, kaip bendro turto savininkės, teises, tad dėl to, manau, neturėtų kilti jokių abejonių. Beje, N. N. ir dabar gyvena šiame mieste, moko groti pianinu vaikus, todėl norėčiau, kad jūs apie tai pasiklaustumėte ją pačią ir iš jos pasakojimo įsitikintumėte, jog mano išdėstyti faktai absoliučiai teisingi.

Toliau turiu pripažinti, kad aš nenumanau jokios konkrečios priežasties, dėl kurios ponas karo gydytojas išėjo iš klinikos ir pasirinko mirtį vienatvėje. Jis gyveno atskirame antro aukšto kambaryje, gulė ir kėlėsi kada tik užsimanęs ir neretai, nieko nesakęs, išeidavo į miestą pro atsargines duris — todėl, suprantama, nenorėčiau laikyti savęs atsakingu už jo poelgius. Gerai prisimenu vieną neseną konfliktą, sukeltą neseniai atsiradusio liguisto polinkio į saldumynus; dejuodamas, kad ilgisi širdžiai brangių laikų, kai bandė iš medienos gauti cukrų, jis ėmė tvirtinti, kad saldumynai yra vienintelė jo paguoda, o aš, būgštaudamas dėl jo sveikatos, nutariau nepataikauti jo apetitui, ir tada jis smarkiai supyko. Vis dėlto nemanau, kad dėl to būtų nusprendęs nusižudyti. Kadangi ant lavono rasta gofruota kartono dėžė, spėju, jog jis galbūt nė neketino žudytis, o tik išėjo pasivaikščioti pylimu, slidžiu nuo visą dieną lijusio lietaus; šitaip keistai apsitaisęs, jis galėjo gerai neįžiūrėti, kas dedasi jam po kojų, paprasčiausiai paslydo ir įkrito į kanalą.

Jūs paklausite, kodėl jis užsidėjo dėžę iš gofruoto kartono,— niekaip negaliu to suvokti. Keletą mėnesių po miestą bastėsi tokią pat dėžę užsidėjęs valkata — tai patvirtintų daugelis liudininkų ir jeigu jūs paklaustumėte, gal tai buvo persirengęs ponas karo gydytojas, negalėčiau šito kategoriškai paneigti, nes, kaip jau esu sakęs, ne visus jo veiksmus įstengiau kontroliuoti; visai įmanoma, kad jis nuslėpė nuo manęs ir dėžę. Ponas karo gydytojas dažnai kalbėdavo, jog perdavęs man savo vardą, kilmę, teises, kartu atidavė ir asmenybę, o pats tapo niekas. Užsidėti per pasivaikščiojimus kartono dėžę gal jį paskatino ir nenoras bendrauti su žmonėmis, ir galop tas nenoras pavertė jį tikru mizantropu. Iš ekspertizės rezultatų žinote, kad jo rankų ir kojų vidinė pusė vienų randų, nuo nuolatinio ir ilgą laiką trukusio badymo. Kai narkomanija jau taip toli pažengusi, vargu ar kelia nuostabą ir ekscentriškas ligonio elgesys.

Yra liudininkų, mačiusių žmogų-dėžę įeinantį ir išeinantį iš klinikos, ir, remiantis jų parodymais bei ilgamečių injekcijų

pėdsakais, buvo galima įtarti, kad jis turėjo reikalų su klinika, taip pat ir su manimi, todėl dabar ir esu apklausiamas. Tačiau labai nenorėčiau, kad būtų manoma, jog jeigu neatsirastų liudininkų ir žmogaus-dėžės lavonas liktų neatpažintas, tai aš tarsi niekur nieko tęsčiau neteisėtą gydytojo praktiką. Ir aš, ir medicinos sesuo buvome susitarę su ponu karo gydytoju, kad neisime į jo kambarį, kol jis nepasikvies skambučiu. Ir anksčiau pasitaikydavo, kad jis nekviesdavo ilgiau nei pusė paros, todėl nujaučiau negera ir įėjau į jo kambarį tik vėlai sekmadienio naktį. Bet, kai jis negrįžo ir auštant, ryžausi kreiptis į policiją,— nė akimirką neabejojau, jog būtina tai padaryti, nors puikiai suvokiau, jog tuo atveju neišvengiamai išaiškėtų mano neteisėta praktika.

Kad nutraukčiau gydytojo praktiką, labiausiai nenorėjo pats ponas karo gydytojas. Paprastai jis stengdavosi mane sulaikyti pagyromis, — koks aš puikus specialistas ir kiek daug pasiekiau, ir tuo pat metu grasino nusižudyti. Visiems žinoma, kokios klastos, kokios beprotiškos rizikos griebiasi narkomanai, rūpindamiesi gauti narkotikų. Todėl pono karo gydytojo grasinimai neatrodė man tušti ir skatino nuolat nerimauti. Juk užpildydamas jo mirties liudijimą, būčiau turėjęs nurodyti tokią pat kaip mano pavardę ir vardą, o pateikti tokį dokumentą municipalitetui, suprantama, nebūčiau ryžęsis. Todėl ne kartą nusižeminęs jo prašiau, kad bent laikinai atsisakytų savižudybės. O ponas karo gydytojas, pajutęs savo grasinimų galią, dar ėmė reikalauti, kad liepčiau naujajai medicinos seseriai Joko Tojamai jo akyse apsinuoginti, plikai daryti jam klizmą, kitokias medicinines procedūras,— šie ir panašūs įgeidžiai labai supainiojo mano gyvenimą. Bet neapykantos ponui karo gydytojui nejaučiau. Sveikam žmogui sunku įsivaizduoti, ką išgyvena ligonis, todėl kad ir kaip jis elgtųsi, jį visada turime užjausti.

Dabar, kai ponui karo gydytojui esu nebereikalingas, man nebūtina apgaudinėti visuomenę ir toliau verstis gydytojo praktika. Pono karo gydytojo nuomone, ši veikla laikoma neteisėta, jei žalojama pacientų sveikata ar nukenčia jų turtas, o jei nėra nukentėjusiųjų, tai nėra ir nusikaltimo, tačiau aš pats neabejoju, kad gydyti be diplomo, vadinasi, pažeisti įstatymą, ir iš visos širdies gailiuosi nusižengęs. Dabar, nuoširdžiai viską papasakojęs, jaučiu, kad nuo širdies nusimečiau ilgus metus slėgusį sunkumą.

Viskas, ką papasakojau, yra gryna tiesa.

...Tikriausiai ir tu jau nerimsti. Prieš akimirką išgirdau dzingtelėjimą — tu dedi į sterilizatorių švirkštą. Šį garsą pažinčiau iš bet kokio nuotolio. Juk stepių pelė užuodžia vandenį ir už dešimties kilometrų.

Štai nuo skersvėjo trinkteli laiptinės langelis... Taip, be abejonės... jis dunksteli tik tuomet, kai varstomos tavo kambario durys. Dabar girdžiu... kaip tu šlepsi basomis kojomis per plastmasines plyteles, kuriomis išklotas pirmojo aukšto koridorius... Lėtai, maždaug vieno žingsnio per sekundę greičiu... Na žinoma, tu juk su dėže... Vienuoliktojo žingsnio garsas jau kitoks, tarsi būtum užlipęs ant sudrėkusio demblio,— vadinasi, jau pastatei koją ant pirmojo laiptelio. Pagaliau pradedi kilti laipteliais — vienu, antru, dar vienu, žingsniai vis lėtėja... pasieki laiptų aikštelę, sustoji ir toliau neini — dabar tikriausiai suki dėžę šimto aštuoniasdešimties laipsnių kampu ir pakeli akis į viršų... Eini palei antro aukšto aikštelės turėklus, už kelių žingsnių sustoji priešais mažą kambarėlį. Žiūri į sunkiai atskiriamas nuo sienos kriptomerijos lentų duris, kurios užima beveik visą koridoriaus plotį.

Lavoninė...

Nuošaliausias kambarys jai paskirtas ne iš pasibjaurėjimo lavonais, o kad mirusiųjų vaizdas netrikdytų klinikos pacientų (seniau taip yra pasitaikę). Be to, iš čia patogu išnešti lavonus, nes atsarginės laiptinės durys čia pat.

Žinoma, aš dar ne lavonas. Gyvu, tiesa, manęs taip pat nepavadinsi, bet vis dėlto ne lavonas. Ir nemiręs dabar esu lavoninėje — norėčiau tai ypatingai pabrėžti — ne todėl, kad su manimi čia elgiamasi kaip su lavonu, bet kad aš pats šito pareikalavau. Man patinka šis kambarys. Labiausiai patinka tai, kad jis be langų,— tai dera prie dabartinės mano būsenos. Pastaruoju laiku mano akių vyzdžiai, atrodo, nė kiek nesusitraukia, tad dienos šviesoje skausmas man taip raižo akis, tarsi į jas būtų pripilta smėlio. Be to, kadangi kambario ilgis pustrečio karto didesnis už plotį, savo proporcijomis jis primena karstą,— man, žmogui, praradusiam visas natūralias gyvybines reakcijas, nesugebančiam pykti, jausti nepasitenkinimą, neapykantą, tai vieta, už kurią jaukesnės negali būti.

Dabar nesigirdi nė krepšt — vadinasi, tu apmirei. Stengiuosi išgirsti tavo žingsnius, o tu — tik iš kitos durų pusės — bandai išgirsti, ką veikiu aš. Jei durys protautų, jos, ko gero, imtų kvatotis. Bet aš suprantu tavo dvejones. Kad ir kaip puikiai mudu sutariam, šiaip ar taip, tu būsi budelis. Natūralu, kad sunku žengti paskutinį žingsnį. Jeigu pasikeistumėm vaidmenimis, aš taip pat svyruočiau, ir dar nežinia, ar pagaliau pasiryžčiau. Blogiausia, kad tas, kuris turi būti nužudytas, puikiai tai suvokia. Neįsivaizduoju, kaip galima ramiai, lyg niekur nieko, šnekučiuotis su žmogum, kurio papjauti tu atėjai ir kuris tai gerai supranta. Gal būtų lengviau, užuot tauškus niekus, pasamprotauti apie mirtį? Manau, kad ir ši tema nelabai tinka. Priešingai, tai būtų dar didesnis pasityčiojimas. O jeigu tylomis tik žiūrėtume vienas kitam į akis, tuoj pat apsinuogintų nervai ir įvyktų trumpas sujungimas — tai sukeltų smarkų nudegimą.

Geriausia būtų, jei dabar nusnūsčiau. Saldžiai įmigus nejučiom persikelti į aną pasaulį,— kad ir ką sakytum, labai maloni išeitis. Deja, narkomano miegas negilus, ir tu tai puikiai žinai. Narkomanas beveik visą laiką snūduriuoja, bet niekada kaip reikiant neįminga. Tu turbūt nė nesitiki, kad aš kietai įmigsiu. Taip ir yra, aš nemiegu. Sėdžiu lovoje ir paskubomis rašau. Retkartėmis boro rūgštyje sumirkyta vata nusišluostau nuo akių pūlius. Tokia mano padėtis tau, žinoma, pati nemaloniausia. Bet nesijaudink. Vos tik paliesi durų rankeną... vos tik tu žengsi pirmą žingsnį... kaipmat apsimesiu miegąs. Tavęs, suprantama, neapgausiu, bet nieko — toks miegas už tikrą netgi patikimesnis. Jei miegosiu iš tikrųjų, kils pavojus, kad prabusiu, o apsimesdamas niekuo nerizikuoju. Kad būtum tikras, jog aš sąmoningai vaidinu, tyčiomis, kad išgirstum, numesiu ant grindų sąsiuvinį. Svarbiausias mano žudikas aš pats, tu — tik bendrininkas. Tu neprivalai užsiversti sau visos atsakomybės. Na, dabar jau įeik, ryžkis, daugiau nėra ko laukti. Tegul tai įvyksta kad ir šią akimirką. Kai tik tu pajudėsi, mano užrašai pasibaigs...

Gal būtų gerai palikti trumpą, kad ir poros sakinių, atsisveikinimo laiškelį? Nemanau, kad jo prireiks, bet antra vertus, kas žino, kurlink viskas pakryps. Šiaip ar taip, tau bus ramiau. Kaltinti tave, kad talkini savižudžiui, žinoma, absurdiška. Bet kartais dėl vieno nutrūkusio siūlo išyra ir visas nertinis. Iškirpk iš lapo šias kelias eilutes ir pririšk laišką lavonui prie piršto (kad nesušlaptų popierius, įdėk į polietileno maišelį). Luktelk — prie piršto rišti negerai, reikia išrinkti kokią kitą vietą, prie kurios aš pats galėčiau pririšti... Gal susukti į vamzdelį ir pakabinti ant

kaklo? Bet ne, tu juk nori, kad būtų panašu į nelaimingą atsitikimą; kol policija ką nors užuos ir atsibels daryti kratos, laišką reikia paslėpti kur nors kambaryje, kokioje iš pirmo žvilgsnio nepastebimoje vietoje, pavyzdžiui, lovos rėmo vamzdyje — policininkai jį suras tik pradėję itin kruopščiai, nuodugniai ieškoti. Išpjovęs laiškelį, sąsiuvinį, suprantama, tuoj pat sudegink.

Aš pats pasirinkau mirtį. Jeigu atrodytų, jog mane kas nors nužudė, tai tik dėl nevikriai...

Ne, per daug aišku, jog bandau nuo kažko nukreipti įtarimą. Taip aš, priešingai, tik sukelsiu įtarimą. Geriau tiesiai parašysiu, kodėl žudausi.

Aš nusprendžiau mirti. Nereikia veidmainiauti ir bandyti įteigti man viltį. Kiekvienas saldainis, prieš įsidedant jį burnon ir pradedant čiulpti, atrodo labai kietas. Bet tuoj pat kyla noras jį perkrimsti. O vienąkart sukrimsto ledinuko jau nesusigrąžinsi.

Nejaugi aš taip noriu gyventi? Iškyla širdies gelmėse tūnoję troškimai. Bet kam tas nerimas — kad ir kaip apgailestaučiau, tai tėra apgailestavimas, nieko daugiau. Protu puikiai suvokiu, jog gyventi man iš tikrųjų nėra prasmės. Kaip gerai, kad dar išliko protas! Nors ir jis labai trapus ir toks pat neilgaamžis kaip smėlio pilis jūros paplūdimyje. Dvi trys didelės bangos, ir štai puikios pilies jau nė pėdsako. Kaip tik dabar aš, rodos, galiu atsisakyti ankstesnių žodžių ir vėl pradėti godžiai kabintis į gyvenimą. Net galėčiau nesidrovėdamas jai pasipiršti, ir jeigu ji atsakytų neigiamai (tai neišvengiama), ją nužudyti, o po to kelias dienas gardžiuotis jos kūnu. Sakau tai ne kokia perkeltine prasme, mano noras kaip tik toks — įsidėjus į burną, kramtyti ir jausti skonį liežuviu. Aš jau ne kartą rijau ją sapnuose. Mėsa būdavo sultinga, ne per daug apkepusi, skaniausia viduj, kur pusžalė. Ji, nors ir pavirtusi kepsniu, romiai šypsodavosi, aš jausdavau burnoje puikų, sakytum, veršienos ar paukštienos skonį, ir man būdavo taip gera, kad neįmanoma to apsakyti. Matyt, mano jausmas jai perdegė ir pagaliau virto paprastu alkiu. Jeigu tas alkis ir toliau stiprės, vieną kartą neištversiu ir suleisiu į ją dantis, dar nenužudęs. Ir kol esu išsaugojęs bent kiek sveiko proto, turiu pasitraukti. Nusižudyti tokiu atveju, žinoma, garbingiausias poelgis, bet juk tai poelgis — jam įvykdyti vien proto

ir noro nepakanka. Antraip bet koks gailestis ar ne laiku atgijęs alkis gali paralyžiuoti valią. Todėl, kol mano protas dar budrauja, aš bent pasistengsiu neparodyti, kad atstumiu man paduotą pagalbos ranką. Tik nelauk ilgai, duok greičiau man savo ranką, kol dar noriu ją imti. To reikia man, to reikia taip pat ir tau.

Kas atsitiko? Kodėl delsi? Juk aš pažadėjau, kad apsimesiu miegąs. Nekvaršink sau galvos, elkis su manimi kaip su akmeniu ar rąstigaliu. Nejaugi tu traukiesi atgal, patyliukais, kad neišgirsčiau? (Aš vis tiek išgirsiu, nes tyliau, negu ateidamas, žengti nesugebėsi.)

— Ei drauguži! Ar čia tu?.. Jeigu tu, atsiliepk... Nebijok, eikš į vidų.— Iš visų jėgų įtempęs pabrinkusias balso stygas, bandau rėkti pro duris. Niekas neatsako. Negirdėti nė krust. Tiktai skausmingai aidi nakties tyluma, ji tvoja ir tvoja į ausų būgnelius tarsi kūjis į skardos lakštą. O gal man pasivaideno? Kas be ko, trinktelėti laiptinės langelį ar tyliai sušnarėti koridoriuje galėjo ir sausvėjis, netikėtai atskriejęs nuo kalnų po ištisas tris dienas trukusio lietaus. Be to, yra viena aplinkybė, dėl kurios galbūt per greitai patikėjau savo klausa. Praėjusį vakarą tu neatsiuntei jos pas mane. O jos nuogumas — absoliuti ir vienintelė vertybė, dėl kurios dar įstengčiau atidėti savo mirtį. Nuo to laiko, kai pradėjai ruošti dėžę (mano karstą), jau praėjo dešimt dienų, todėl, šiąnakt jos nesulaukęs, supratau, kad esi pasiruošęs įvykdyti mirties nuosprendį. Taip, tie garsai mane, ko gero, bus suklaidinę, bet juk vis tiek ateisi, anksčiau ar vėliau, būtinai ateisi.

Pagaliau durys iš tikrųjų tyliai prasiveria. Iškart užsimerkiu. Niekas, be tavęs, taip tykiai nemoka atidaryti durų, todėl man nereikia pasitikslinti, ar tai tikrai tu. Taigi deduosi miegąs. Tu stengiesi apsiprasti su slogiu yrančio kūno dvoku, trumpam sulaikai kvapą. Prieš vėl pradėdamas kvėpuoti, nuryji seilę. Krūtinėje įstrigęs nykščio didumo ledo gabalėlis prasmenga dviem trim centimetrais žemiau. Statydamas ant grindų plastmasinį bakelį su vandeniu ir nusiimdamas dėžę, permeti akimis ilgą belangę patalpą ir vėl pagalvoji, kad tai tikrų tikriausias karstas. Jį apšviečia tik lubose įmontuota trisdešimties vatų lemputė. Nuo jos gaubto kabo lipnios musgaudžių juostos, susiraičiusios į rožės pavidalo kamuolį. Tiesiog po ta rože, kambario centre, stovi geležinė ligoninės lova. Ant lovos, vargiai joje išsitekdamas, guliu aš ir tyliai šnarpšdamas nuduodu miegantį. Įkvepiant mano

kūnas suvilnija tarsi pajudinta pūslė su ištirpusiu ledu. Turbūt aš panašus į žuvų parduotuvės vitrinoje užsigulėjusią jūros velnio nugarinę. Dryžuotos pižamos skvernai atlapoti, virtų šparagų spalvos pilvą dengia nuskalbtas gėlėtas rankšluostis. Iš po rankšluosčio kyšo išskėstos, veik be plaukų, drėgnos kojos — jos tikriausiai primena nuluptus kalmaro čiuptuvus. Orą traukiu per nosį, o iškvepiu pro burną, todėl lūpos vibruoja kaip storas gumos vožtuvas. Ant to vožtuvo sustingę metano ar amoniako kristaliukai, ir jis spindi it šokėjas triko. Kiekvienąkart, kai aš užmiegu, mano krūtinėje kas nors pradeda gesti. Švinkstu taip greitai, kad galėčiau pasivaržyti net su tikru lavonu. Tu užspaudi nosį, akys pritvinksta ašarų. Akis graužia dujos, kurios išsiskiria rūgstant prakaitui. Tu vos pajėgi tverti. Ar kadaise jau nesu tau sakęs, kad visai nebūtina kentėti? Kaip matai, tu neturi pagrindo kaltinti savęs dėl žmogžudystės, pakanka suvokti, jog pagreitini jau vykstantį irimą.

Tu plekšteli man per petį. Aš tebevaizduoju miegantį. Suverži mano kairę ranką timpa. Skalpelis lengvai perskrodžia raumenį ties alkūnės įlinkiu ir suranda veną. Rankos oda surandėjusi, todėl adata jos būtų paprasčiausiai neįveikusi. Audiniai balti, kraujas nė nepasirodo. Tarp pirštų įspausta vata suimi veną ir įbedi adatą. Iš venos į švirkštą skverbiasi juodas kraujas. Švirkšto stūmoklis ištrauktas iki paskutinės, dvidešimtos padalos, bet jo viduje — tik trys kubiniai centimetrai chloro vandenilio druskos. Atleidęs timpą, pirmiausia sušvirkšti tuos tris kubinius centimetrus. Kad būtų lengviau, dabar gali įsivaizduoti, kad mane operuoji ir aš netikėtai pabudau (nors kam man pabusti, jeigu aš nemiegu iš pat pradžių?), arba kad ėmiau pernelyg sunkiai kvėpuoti ir tu nusprendei dėl viso pikto suleisti man morfijaus,— save paguosti galima šimtais būdų. Kvėpavimas beregint pagilėja, įdubę skruostai dar labiau įdumba, o apie burną ima ryškėti mirties kaukė. Tu dar tebespaudi stūmoklį. Dabar švirkšto viduje tik oras. Apnuoginta venos dalis išpampsta nelyginant žuvies pūslė. Ištrauki adatą, patepi įpjovimą klijiniu tepalu ir stipriai suspaudi pirštais. Dirbi nelabai atidžiai, bet neverta kreipti dėmesio, juk tu manęs negydai, taigi nėra ko saugotis infekcijos. Be to, aš turbūt jau iš tikrųjų kietai miegu. Jeigu dabar man nupjautų du ar tris pirštus, turbūt manyčiau, jog kas nors atsikando gerai papipirintų Vienos dešrelių. Staiga mano kvėpavimas vėl labai pasikeičia. Jis tapo švokščiantis, trūkčiojantis, iš gerklės veržiasi sakytum koks katės murkimas, ir štai aš jau visai nekvėpuoju. Tuo metu sapnuoju, kad stoviu priešais daugybę nusidrie-

kusių į tolį spindulingų arkų — prie vartų į didelį nemetantį šešėlio miestą. Kai aš palaimingai juokdamasis įbėgu pro švytinčius vartus, mano kūnas lengvai pakyla į dangų. Mat pradingus šešėliui, pradingsta ir sunkumas. Tuo metu tas „aš", kuris guli ant lovos, pradeda griežti dantimis ir šokčioti, stipriai išmesdamas aukštyn apatinę kūno dalį (kaip sumeškeriota žuvis). Kartu su manim griežia dantimis ir lova. Skirtingais balsais, tarsi sausos šakos židinio ugnyje, poška trata keli šimtai spyruoklių. Tas poškėjimas prasiskverbia į sapną ir susilieja su arkų miško ošimu, kuris virsta gedulinga mano palydėtuvių melodija. Prisitraukęs prie krūtinės kelius ir plevendamas aukštai danguje, esu nusiteikęs džiugiai ir kiek jausmingai. Stambiu planu — jos veidas, ji apverkia mano mirtį. Jaunam maumedžiui tinka šaltas žiemos dvelksmas. Atkišu į priekį pirštą, oras įplyšta — atsiveria tuštinimosi anga. Pasidaro sunku kvėpuoti. Išsižioju, bet išorėje, matyt, labai žemas slėgis, todėl man iš burnos išlenda liežuvis, nebegaliu jo įtraukti atgal. Paskui liežuvis dar labiau ištįsta, sustandėja ir užkemša oro tuštinimosi angą — čia sapnas ima blankti, kol viskas pradingsta. Aš numirštu.

Tu užsiropšti ant mano lavono. Rankoje laikai bakelį su vandeniu. Atsisėdi man ant krūtinės ir savo svoriu imi spausti iš manęs orą. Paskutiniai jo likučiai išeina su gurgėjimu, tarytum būtų traiškomi žuvies ikrai. Visu svoriu tebespausdamas plaučius, įstatai man į burną didelį piltuvėlį ir pili į jį iš bakelio vandenį. Tuo pat metu iš lėto kyli, mažindamas plaučių spaudimą. Bakelis pripildytas jūros vandens. Piltuvėlyje šokčioja mažytis verpetas. Jūros žolių skiautės užkemša piltuvėlio angą. Kai jas ištrauki, pasigirsta čiulpčiojimas, kaip traukiant pro išgedusį dantį orą,— gal plaučiuose jau nėra vietos ir vanduo išsilieja per burną? Tokiu atveju tau reikia greičiau nuo manęs nulipti. Kai tu atsistoji, dviejų litrų talpos bakelis lieka pustuštis. Tuo baigei darbą, kurio tikslas vienas — pavaizduoti, jog aš nusiskandinau.

(Žinoma, teismo medicinos ekspertų šitaip neapmulkinsi. Kad teismas konstatuotų, jog žmogus prigėręs, reikia aptikti planktono ne tik plaučiuose, bet ir kituose organuose prie jų. Jūros vanduo rastas vien plaučiuose, tik, priešingai, sukels įtarimą, jog esama subtilios apgavystės. Vos tik pradėjus abejoti, mano lavonas kaipmat taps tikru įtarimų lizdu. Tegu jis išpampsta nuo vandens, tegu jį apkramto žuvys, ant kūno vis tiek liks pernelyg daug įtartinų požymių. Rankos nuo pažastų

iki riešų, šlaunys iki kelių iš vidinės pusės ištisai padengtos netaisyklingos formos sukalkėjusiais randais. Bet kas, tik žvilgtelėjęs, supras, kad tai užkietėjęs narkomanas, ilgus metus be pertraukos leidęsis narkotikus. Savaime suprantama, šiame mažame provincijos miestelyje tik nedaugelis gali turėti tokį patikimą ir neišsenkamą narkotikų šaltinį. Pirmiausia koks nors nusikaltėlis, radęs būdą šantažuoti gydytoją. Arba ir pats gydytojas. Juk statistika rodo, kad, lyginant su kitų sluoksnių žmonėmis, didžiausią narkomanų procentą sudaro medikai. Jeigu bus patikrintas klinikoje suvartotų narkotikų kiekis, tavo padėtis taps beviltiška. Todėl suprantu, kaip tu nerimavai, kai ėmei rašyti „Parodymus raštu". Bet, šiaip ar taip, ką nors pakeisti jau vėlu. Dabar tau belieka iš visų jėgų stengtis daugiau nesuklysti. Na, nenusimink, bent kol kas viskas klostosi neblogai. Tikėkimės, kad taip ir pasibaigs. Suprantu, jog perskaitęs tai, ką dabar parašiau, tikriausiai pasijausi kaip apipiltas šaltu vandeniu, tačiau aš tau juk netrukdau papildomai pasirūpinti savo saugumu. Turbūt jau ne vienam policininkui papasakojai apie valkatą, užsivožusį ant savęs dėžę. Savaime suprantama, jog beprasmiška švaistyti valstybės lėšas skrodžiant valkatos lavoną, kad ir kaip jis baigtų savo dienas.)

Reikia dar kai ką padaryti. Tavęs laukia sunkus darbas — užsivertus ant pečių, atsarginiais laiptais nutempti mane žemyn. Tokiam smulkių kaulų vyrukui kaip tu tai nelengva. Be to, jeigu užsiversi kūną ant nugaros, mano krūtinės ląsta susispaus ir iš burnos ims trykšti vanduo, kuris pasipils tau už apykaklės. Geriau jau iškart apvyniok man galvą rankšluosčiu. Paskui dar turėsi grįžti dėžės. Beje, nepamiršk išpilti iš bakelio jūros vandens likučius. Bet kokia klaidelė gali būti lemtinga. Uždėjęs ant manęs dėžę, virvelėmis pririšk ją prie juosmens. O gal patogiau tai padaryti tada, kai jau įkelsi kūną į dviračio priekabą? Prieš uždedant dėžę, reikia dar užmauti man kelnes ir apauti ilgaauliais batais. Tai, rodos, bus ir visi paruošiamieji darbai. Dabar į kelionę. Gal dėl visa ko dar pridenk mane medžiagos atraiža? Tačiau ne balta — ji tik masintų žvilgsnius. Žinoma, vargu ar ką nors pakeliui sutiksi. Jei ir sutiksi, pasuksi į šalį, ir tiek. Kelias leidžiasi šlaitu, ratai gerai sutepti, taigi važiuosi nesunkiai. Beje, neužmiršk atsikratyti šunimi. Jei tas išlepintas šunpalaikis seks paskui tave, turėsi tik papildomų rūpesčių. Todėl pririšk jį grandine.

Dabar apie vietą, kurioje išmesi lavoną,— patarčiau, kaip anksčiau kalbėjome, tai padaryti už sojų fabriko. Dviračiu į ten nelengva nuvažiuoti užtat skardis prieina prie pat vandens ir lavoną galėsi įmesti tiesiog srovėn, kuri iškart jį nuneš į atvirą jūrą. Kol viską užbaigsi, bus jau apie pusę antros. Turi susitvarkyti vėliausiai iki trečios valandos nakties. Kitaip baigsis atoslūgis, srovė kanale išnyks, ir šios dienos vargai nueis niekais. O atidėti tokį nemalonų darbą rytdienai tik...

(Šioj vietoj užrašai staiga nutrūksta.)

(VĖL INTARPAS, ŠĮKART PASKUTINIS)

Rodos, jau laikas atvirai viską papasakoti. Aš noriu, nusimetęs dėžę, parodyti tau savo veidą ir tik tau vienam atskleisti, kas tikrasis šių užrašų autorius ir kokie jo tikslai.

Tau tikriausiai nelengva patikėti, bet visa, ką iki šiol aprašiau, yra gryniausia tiesa. Taip, daug kas — vaizduotės kūrinys, bet — ne melas. Melo tikslas yra apkvailinti ir nuvilioti nuo tiesos, o vaizduotė, priešingai, veda trumpiausiu keliu į tiesą. Dabar mes jau visai arti tikslo, iki jo beliko vienas žingsnis. Beliko kai ką patikslinti, ir pakils paskutinės vis dar slepiančios tiesą uždangos.

Žinoma, atskleisti tiesą manęs niekas neįpareigojo. Tu taip pat neprivalai manimi tikėti. Niekas nieko neprivalo, čia svarbu kas kita — ką konkrečiai mes laimėsime ir ką prarasime? Suprask, tave mulkinti man nėra jokios prasmės. Bet labai nenorėčiau, kad manytum, jog čia koks detektyvinis romanas, pateikiantis daugybę versijų.

Tiesa, pasaulis pastaruoju laiku vystosi detektyviniam romanui labai nepalankia kryptimi. Taip rašydamas turiu galvoje, pavyzdžiui, sparčiai populiarėjančią pardavimo išsimokėtinai sistemą. Seniai praėjo tie laikai, kai žmonės bijojo, sakysim, švirkšto dūrio arba nesiryždavo pirkti skolon. Tačiau iš pirkėjo reikalaujama garantijų — jis turi pranešti savo vardą ir pavardę, pateikti žinių apie profesiją, gyvenamąją vietą, socialinę padėtį. Ir kai žmonių, turinčių tikrą profesiją ir tikrą vardą bei pavardę, bus didžioji dauguma, suprantama, neišvengiamai sumažės nusikaltėlių, šnipų ir tvarkos saugotojų. Šiais laikais tik partizanai bei žmonės-dėžės nenusiima kaukių, neigia kredito sistemos privalumus. Bet aš ir esu toks žmogus-dėžė. Taigi esu vienas iš pagrindinių šios sistemos priešininkų. Tačiau, nors ir priešinuosi bend-

rai tendencijai, šį sąsiuvinį noriu užbaigti aiškiai ir atvirai išpasakodamas, ką reiškia mano aprašyti įvykiai.

Tačiau pirma pasakyk, ką tu manai apie mirtį, kaip apie išvaduojančią nuo kančių priemonę? Siūlau tau apmąstyti 1963 metų vasarį Nagojos miesto aukščiausiojo teismo paskelbtus teisminius apibrėžimus.

1. Ligonis serga nepagydoma liga ir yra prie mirties.
2. Ligonio kančios nepakeliamos artimiesiems.
3. Taip ligonis išvaduojamas nuo kančių.
4. Ligonis yra aiškios sąmonės ir pareiškia savo valią arba sutikimą.
5. Numarina gydytojas. Arba yra pakankamas pagrindas patenkinti ligonio prašymą.
6. Numarina logiškai pagrįstu būdu.

Jeigu kas paklaustų mane, pasakyčiau, jog šie apibrėžimai man nepatinka, nes kalbama vien apie kūno kančias. Manau, kad šitaip banaliai žmogaus esmę suvokia tik menkystos. Tikiu, jog būna atvejų, kai žmogaus sielos kančios taip pat nepakeliamos artimiesiems, kaip ir bet kokios fizinės kančios. Tačiau teismas į tai nekreipia dėmesio. Mano nuomone, kai žmonės atsiduria už įstatymo ribų, kiekviena žmogžudystė gali būti vertinama kaip išvaduojanti nuo kančių mirtis. Iš tikrųjų, jeigu nelaikome nusikaltėliai, žudančių priešus kareivių arba atliekančių savo pareigas budelių, tai neturėtumėm smerkti ir žmogaus-dėžės žudiko. Norint tuo įsitikinti, tereikia perskaityti aukščiau pateiktas teismo rekomendacijas, pakeitus žodį „ligonis" į „žmogų-dėžę". Visiškai aišku, kad žmogaus-dėžės, lygiai kaip ir priešų kareivio ar pasmerktojo mirti egzistavimas nepripažįstamas teisėtu.

Todėl manau, kad kelias į tiesą būtų kur kas trumpesnis, jei, užuot svarstę, kas yra tikrasis žmogus-dėžė, nustatytumėme, kas nėra žmogus-dėžė. Žmogus-dėžė gali papasakoti tokių dalykų, apie kuriuos apsišaukėlis nieko nežino,— jis turi tikrojo žmogaus-dėžės patirtį.

Pavyzdžiui, kelių pirmųjų vasaros dienų įspūdžiai užsidėjus dėžę. Tai — ir žmogui-dėžei lemtų išmėginimų pradžia. Dar ir dabar, vos prisimenu tą dusinantį tvankumą, man norisi nusiplėšti drabužius. Ne, ne vien dėl karščio — tai dar būtų galima pakęsti. Jeigu darosi nepakeliamai karšta, prieik prie bet kokios alu-

dės šalia požeminės perėjos, ir tave bent kiek atvėsins pro jos duris srūvantis kondicionierių atšaldytas oras. Kur kas sunkiau ištverti, kai be perstojo žliaugia prakaitas, kuris virsta vis nau jais neišdžiūstančio purvo sluoksniais. Tai palankiausia terpė daugintis visokioms bakterijoms ir pelėsiams. Po rūgstančio lipnaus purvo šarvu, tarsi nusekusiame atabrade trokštančios geldelės, dūsta oro negaunančios odos poros. Šitas žūstančių ląstelių perštėjimas kankina labiau nei bet koks vidaus organų skausmas. Todėl žmogus-dėžė gerai supranta, kokias kančias patiria degutu išteptas žmogus arba kodėl išprotėjo viena šokėja, išdažyta aukso spalvos dažais. Jam prieš akis pradeda šmėkščioti viliojanti vizija — švelnus, baltas vaisius, nuo kurio peiliu nunerta oda. Ir man pačiam ne kartą norėjosi kartu su dėže tarsi datulės žievę nuplėšti nuo savęs odą.

Bet aš ištvėriau ir tebegyvenau su dėže. Oda, matyt, apsipranta su purvu ir po keturių penkių dienų jautiesi jau kone normaliai. Gal organizmas išmoksta apsieti be to deguonies, kurį jam turi tiekti odos poros? Be to, iš pradžių labai stipriai prakaituodavęs, į vasaros pabaigą aš jau beveik lioviausi prakaitavęs. Kol prakaituoji, dar nesi tikras žmogus-dėžė.

Prie progos papasakosiu apie elgetą su emblemomis. Tai bjauriausias tipas iš visų, kuriuos sutikau aš, žmogus-dėžė. Tai buvo nukaršęs senis, nuo galvos iki kojų tarsi žuvis žvynais apsisegiojęs ženkliukais, emblemomis žaisliniais ordinais, o ant jo skrybėlės, kaip žvakutės ant torto, puikavosi rateliu susmeigtos Japonijos vėliavėlės. Jis imdavo rėkti ir puldavo mane, vos išvydęs. Vieną kartą, apsipratęs, kad į mane niekas nekreipia dėmesio, laiku nepastebėjau jo antpuolio ir vos nenukentėjau. Neaiškiai šaukdamas, jis užšoko ant manęs ir kažką įsmeigė į dėžės viršų. Vargais negalais jo atsikratęs, ištraukiau smaigą — pasirodė, kad tai buvo viena iš vėliavėlių, puošusių elgetos skrybėlę.

Mane tas įvykis labai sukrėtė. Keli centimetrai į šalį — ir aštrus vėliavėlės kotas būtų įsmigęs man į ausį. Nuo to laiko, vos tik išvysdavau elgetą su ženkliukais, kaipmat puldavau jį pirmas, nors šiaip jau stengiuosi elgtis taikiai. Vien per jį turėjau išmokti nenusiimdamas dėžės mėtyti sunkius daiktus. Pirmiausia (jei esi dešiniarankis) iškiši pro langelį dešinę ranką ir, sulenkęs per alkūnę, laikai horizontaliai; tuo pat metu liemenį kartu su visa dėže pasuki į kairę. Grįždamas į pradinę padėtį, kartu nukreipi į taikinį dešinės rankos alkūnę ir, staigiai ją ištiesęs, paleidi akmenį. Panašiai metamas diskas, skirtumas tik toks, kad kojos nepajuda iš vietos.

To, kas nesiryžta pirmas pulti emblemomis apsikarsčiusį elgetą, dar nedera vadinti tikru žmogum-dėže.

Dažniausiai žmogaus-dėžės dienos, po to, kai jis išeina į gatvę, slenka ramiai. Kas nors, ką būtų galima pavadinti nuotykiu, atsitinka labai retai. Iš pradžių stengiesi vengti žmonių akių, bet tai praeina per pirmuosius du tris mėnesius. Jei varžysies žmonių, paprasčiausiai negalėsi išgyventi. Žmogui-dėžei, kaip ir visiems, kasdien reikia valgyti, tuštintis, šlapintis, miegoti, būna ir kitokių poreikių. Sakykim, miegoti ar tuštintis jis gali bet kur, bet apsirūpinti maistu jau kur kas sunkiau. Pasibaigus maisto atsargoms, norom nenorom turi kilti iš vietos ir eiti jų ieškoti. O norint nemokamai ir be ypatingo vargo maitintis, paprasčiausia susirasti maisto atliekų. Taigi eini ten, kur jų daug ir kuo įvairesnių.

Bet susirasti maisto atliekų — taip pat gana sudėtinga. Žmogus-dėžė — ne koks elgeta ar valkata, gyvenantis tiesiog vidury sąvartyno, jis negali valgyti kas pakliūva. Čia kalbu ne apie išrankumą, o apie elementarius higienos įpročius. Tiesa, užterštų maisto atliekų pasitaiko gana retai, bet atrodo jos itin nepatraukliai. Ypač atstumiantis kvapas. Per trejus metus aš taip ir neįstengiau prie to kvapo priprasti.

Matyt, didžiausią pasibjaurėjimą kelia tai, kad atliekų kvapas neatitinka jų skonio. Kiekvienas produktas turi savo kvapą: žuvis — žuvies, mėsa — mėsos, daržovės — daržovių; sumaišęs maistą burnoj, žmogus dar kartą patikrina, ar mišinio kvapas toks, kokio tikėjosi; po to jo vidinis sargas, matyt, nusiramina ir sutinka įsileisti mišinį į organizmo vidų. Tikėdamasis kepto omaro, iškart išspjausi maistą iš burnos, jeigu pajausi banano skonį. Gali net susivemti, jeigu atkąstas šokolado gabalas primins tau keptą moliuską. Dažniausiai netvarkingai suverstų ir sumišusių maisto atliekų neįmanoma atskirti ir, nors supranti, kodėl taip pakitę jų kvapai, tiesiog fiziologiškai nepajėgi jų valgyti.

Todėl, atėjęs apsirūpinti maistu, tarp atliekų pirmiausia ieškai sausų ir bekvapių produktų. Bet tai daug sunkiau, nei iš pradžių atrodo. Yra dvi pagrindinės kavinių ir restoranų išmetamų likučių rūšys; viena jų — lengvai prarandantys formą ir greit gendantys produktai, kaip tik tokių ir būna daugiausia. Išrinkus nevalgomus daiktus (valgymo lazdeles, popieriaus skiauteles, indų šukes), atliekos suverčiamos į didelius plastmasinius bakus ir kiekvieną rytą sunkvežimiais vežamos į kiaulių fermas. Kita at-

liekų rūšis — produktai, kurie išsaugo savo formą, tačiau, vieno lankytojo palikti, paduoti kitam jau netinka. Pavyzdžiui, duona, kepta mėsa, džiovinta žuvis, sūris, saldumynai, vaisiai ir kita. Atrodytų, visa tai ne retenybė, bet, pradėjęs ieškoti, žiūrėk,— ir nerandi. Gal todėl, kad šie likučiai,— nors tai ir nuograužos,— negreitai genda ir kokiu nors būdu panaudojami antrąkart? Ir tikrai, duoną juk galima išdžiovinti ir sutrupinti į džiūvėsių miltelius, iš keptos žuvies ar vištų kaulų išverdamas neblogas sultinys.

Laimė, žmogus-dėžė, kaip jau esu apie tai rašęs, neblogai apsirūpina, grobdamas maistą tiesiog nuo parduotuvių prekystalių. Taigi jam nebūtina ieškoti atliekų. Tačiau tai gera klajokliško gyvenimo mokykla. Jei nori, užsidėjęs dėžę, laisvai jaustis žmonių pilnose gatvėse, turi priprasti prie valkatos gyvenimo. O kai pripranti, kad ir kur būtum, laikas pradeda judėti koncentriškais apskritimais, kurių centre visada esi tu. Kas matyti tolumoje, greitai pralekia ir dingsta, artimi daiktai juda lėtai, o apskritimo centre viešpatauja visiška rimtis; kaip tik todėl čia niekada nebūna nuobodu. Jei dėžėje nuobodu, tai dar ne tikra dėžė.

Štai dabar pagalvok. Kas niekada nebuvo žmogus-dėžė? Kam nepavyko tapti žmogumi-dėže?

(KAS ATSITIKO D.)

Paauglys D. troško būti stiprus. Jis nuolat apie tai galvojo. Tačiau nelabai įsivaizdavo, kaip tos stiprybės pasiekti. Vieną dieną jam šovė į galvą iš faneros, kartono ir dviejų veidrodžių pasigaminti panašų į periskopą prietaisą. Vamzdžio apačioje ir viršuje pritvirtinęs keturiasdešimt penkių laipsnių kampu pasuktus, vienas kito atžvilgiu lygiagrečius veidrodėlius, padarė instrumentą, kurio padedamas galėjo, vaizdžiai kalbant, perkelti savo akį į šoną, į viršų ar apačią tokiu atstumu, koks buvo vamzdžio ilgis. Be to, prie viršutinių abiejų veidrodėlių kampų pritaisė storo popieriaus kilpas ir surišo jas virvele; patraukęs už tos virvelės galo, galėjo šiek tiek keisti regėjimo kampą.

Pirmąkart savo prietaisą D. išbandė atkampioje vietoje tarp sandėliuko ir artimiausios kaimynų tvoros. Šį siaurą plyšį jis įsidėmėjo dar tada, kai žaisdavo slėpynes,— pasislėpusiojo nesimatydavo nei iš gatvės, nei iš namo pusės. Kai D. pritūpė už to

sandėliuko, į nosį jam tvoskė sumišęs drėgnos žemės ir žiurkių šlapimo kvapas.

Atsirėmęs alkūnėmis į kelius, prisispaudė vieną prietaiso galą prie kaktos. Paskui atsargiai, po truputį keldamas kitą galą, iškišo jį virš tvoros. Kadangi gatvė šioje vietoje gana staigiai leidžiasi žemyn, žvilgtelėti per tvoros viršų nebūtų įstengęs nė labai aukšto ūgio praeivis. Be to, ropščiantis stačiu šlaitu, reikia dar žiūrėti, kad nesukluptum, tad praeivių žvilgsniai turėjo būti nukreipti daugiausia sau po kojom. Šitaip ir panašiai samprotaudamas, D. slopino savo nerimą, bet tą akimirką, kai gatvė ir iš tikrųjų nutįso veidrodėlyje prieš pat jo akis, jis vis dėlto išsigando. Jam pasirodė, kad visas peizažas pervėrė jį smerkiančiu žvilgsniu. Iš netikėtumo D. net susigūžė. Periskopo viršutinis galas užkliuvo už tvoros ir nutrūko, švelniai pokštelėdamas, tarytum dalijamas pusiau gerai prinokęs mandarinas. Periskopo viršutinis galas paprasčiausiai nutrūko. Šluostydamasis prakaitą, D. ėmė remontuoti prietaisą ir šiaip taip sutvarstė jį lipnia juosta. Antrą kartą dėdamas prie savo akies apatinį periskopo veidrodėlį, jis buvo pasiryžęs narsiai atremti slenkantį ant jo gatvės vaizdą. O kai iš tikrųjų jį atrėmė, įtampa tuoj pat pradėjo slūgti. Vos tik įsitikino, kad nesulauks jokio atsakomojo žvilgsnio, nustojo gėdinęsis, kitaip ėmė atrodyti ir pats peizažas. Greitai D. suvokė, kad iš esmės pasikeitė jo ir aplinkos, net ir viso pasaulio, santykis. Šiaip ar taip, tikslas, kurio siekė iš pat pradžių, kai sumanė pasidaryti periskopą, bent jau iš dalies buvo pasiektas.

Tiesą pasakius, nieko naujo jis nepamatė. Peizažas buvo sklidinas romios, kiekvieną smulkmeną persmelkiančios šviesos, viskas, kas atsispindėjo veidrodėlyje, atrodė glotnu ir minkšta. Iš praeivių veidų ir laikysenos, lyg nušluostytas drėgnu skudurėliu, pradingo priešiškumas. Nesimatė nė vieno priekabaus ar grėsmingo žvilgsnio. Ir betono grindinys, ir tvora, ir elektros stulpai, ir eismo ženklai, ir visos kitos peizažo detalės atrodė netekusios aštrių kampų ar šerpetų. Viską gaubė tokia ramybė, tarsi būtų jau prasidėjęs amžinas, niekada nesibaigsiantis šeštadienio vakaras. Manipuliuodamas veidrodėliais, D. linksmai žaidė su gatve. Ir gatvė, su kuria žaidė, jam šypsojosi. Pasirodė, kad vienpusiškai stebimas pasaulis daug malonesnis. Tą dieną D. panoro susitaikyti su visu pasauliu.

Gerai pajutęs pramogos skonį bei įsidrąsinęs, D. nutarė patyrinėti kitas vietas ir pradėjo klajoti po visą gatvę. Ir gatvė jam nė kiek nepriekaištavo. Pro periskopą regima aplinka buvo

be galo kilniadvasiška. Įsismaginęs D. vieną dieną sumanė iškrėsti pokštą. Nutarė žvilgtelėti į kaimynų išvietės vidų. To namo sparne gyveno vieniša vidurinės mokyklos fizinio lavinimo mokytoja. Tikriau pasakius, ne gyveno, o tik retsykiais ateidavo pagroti pianinu — naudodamasi gera to pastato garso izoliacija, ji galėjo groti netrukdydama kaimynams. Visų šių aplinkybių D. gerai nežinojo, tiesą pasakius, ne itin jomis ir domėjosi.

Tačiau sumanyta išdaiga jo sąmonėje netauktai pavirto tikruoju, iš pat pradžių siektu tikslu. Jam net ėmė atrodyti, kad iki šiol nieko nedarė, tik ruošėsi. Nuo mažo, tėvų jam paskirto kambarėlio (atitverto koridoriaus galo) iki gretimo pastato sienos buvo tik pora žingsnių, tame tarpe stovėjo dar lentų tvora. Jeigu kaimynų namo gale įrengtoje išvietėje būdavo nuleidžiamas vanduo, jo šniokštimą D. girdėdavo daug geriau negu storų sienų nuslopintus pianino garsus. Suprantama, plūstančio vandens ūžesio ir pianino vienu metu girdėti jis negalėjo, tačiau D. galvoje liūdna, švelni ir nuostabiai graži melodija, kurią mokytoja grodavo pačioj pratybų pabaigoj, susiliejo su vandens ir oro burbuliukų sūkurio baltame fajanso inde galingu šniokštimu,— jam net atrodė, kad tas garsų susiliejimas turi ypatingą prasmę. Vos tik jis išgirsdavo bruzdesį kaimynų namo išvietėje, jo šnervės kaipmat suvirpėdavo, lyg uosdamos garuojantį viralą, širdį apimdavo jausmingumas, o nugara išsitiesdavo ir įsitempdavo, tarytum klausantis mėgstamos melodijos.

Jau seniau atsitiktinai buvo pastebėjęs, jog kaimynų namo sienoje, maždaug ties grindimis, yra mažytės durelės, skirtos iššluoti šiukšlėms. Jeigu tik pasiseks jas atidaryti, tada viskas labai paprasta, priešingu atveju reikės žiūrėti pro ventiliacijos angą, kuri įrengta pačioje palubėje. Pro ją ką nors išvysti bus sunku, juolab kad, neseniai išėmus ventiliatorių (tikriausiai sugedo), anga buvo aptraukta vabzdžius sulaikančiu metaliniu tinkleliu. Be to, išvietę pageidautina stebėti kaip tik iš apačios. Vos tik D. įsivaizduodavo, kaip jis tai darys, jo akys imdavo godžiai blizgėti.

Iš anksčiau žinojo, kad mokytoja liaujasi grojusi paprastai du kartus — apie penktą ir apie aštuntą valandą vakaro. Dažniau eidavo į išvietę po aštuntos. Bet šis laikas jam buvo labai nepatogus. Ir tėvas, ir motina tuo metu namuose, labai sunku nepastebėtam išsprukti į kiemą. O apie penktą valandą tėvas būna dar negrįžęs, motina dažniausiai išeina pirkti vakarienei reikalingų produktų. Pats laikas ryžtingiems veiksmams. Tiesa, tuo metu

dar visai šviesu, tad yra pavojus, kad jį pastebės pati mokytoja, bet čia jau lieka pasikliauti periskopu ir savo apdairumu. Vaikščiodamas su tuo prietaisu išilgai gatvės, D. ėmė labai pasitikėti savimi. Be to, šita idėja taip jį pagavo, kad visos dvejonės pranyko, tarsi uždažytos linksmomis vaivorykštės spalvomis.

Tą dieną sugrįžęs iš mokyklos, ir stengdamasis penktą valandą būti laisvas, D. kiek galėdamas trukdė motinai išeiti per anksti. Be dvidešimties minučių ketvirtą įsitikinęs, kad grojimo pratybos baigiasi,— pasigirdo pažįstama paskutinė melodija,— jis pagaliau leido motinai eiti, o pats apsiavė nudryžusiais brezentiniais sportbačiais ir su periskopu po pažasčia išbėgo į kiemą. Priešingai, nei tikėjosi, iš šios tvoros pusės periskopas skylės nesiekė. Ką gi, nieko nepadarysi, reikia lipti per tvorą, be to, žiūrint iš šios pusės gal netgi daugiau šansų įkliūti. Neaiški nuojauta jam kuždėjo, kad anoj tvoros pusėj pavojus įkliūti kur kas mažesnis. Šiaip ar taip, jis neketino pranešti mokytojai, kad ją stebi... O jeigu ji, sakykim, suvoktų, kad yra stebima, dar nežinia, ar skubėtų tai parodyti... D. širdyje net užgimė neaiški viltis, kad tarp jo, stebinčiojo, ir jos, stebimosios, gali užsimegzti savotiškas ryšys. Jam nė į galvą neatėjo, kad slapčia stebėti yra, švelniai tariant, tas pats, kas žaisti meilę, ir kad visuomenė tokį elgesį labai smerkia.

Šmurkštelėjęs po tvoros apačia, jis atsidūrė kaimynų kieme. Čia buvo dar drėgniau nei D. namų pusėje. Plyšys tarp tvoros ir sienos nesiekė nė pusmetrio, ir atrodė, kad žmonės šion vieton beveik niekada neužklysta,— žemę dengė storas melsvų samanų sluoksnis. Pasisukęs skersas, šiaip taip įsispraudė į plyšį tarp sienos ir tvoros. Jam pasisekė. Angos durelės buvo per kokius penkis centimetrus pravertos. Suprantama, periskopą reikės laikyti horizontaliai. Jaudulys suspaudė krūtinę, jam užėmė kvapą. Prisišliejęs prie tvoros, užsimerkė. Pagaliau, giliai įkvėpęs, ėmė derinti periskopą prie angos. Pirmiausia pamatė porcelianinę tupyklą. Pasirodė, ji buvo ne balta, kaip jis manė, bet blyškiai žydra. Tik grindys išklotos baltom plytelėm, ant kurių stovėjo pora auksine spalva dažytų guminių sandalų. Kad ir kaip D. kreipė veidrodėlius, pažiūrėti galėjo tik kairėn ar dešinėn, o pageidaujamo regėjimo kampo nustatyti nesugebėjo. Nusiramink, pasakė jis sau, periskopas guli horizontaliai, ir norint pažiūrėti į viršų, reikia pakreipti patį vamzdį. Iš tikrųjų, pakreipęs vamzdį, išvydo išvietės sienas, kurios buvo apkaltos medį imituojančiomis plokštėmis.

Jam rodėsi, kad laikas slenka be galo lėtai. Ir paskutinė me-

lodija tą dieną atrodė neįprastai ilga. Visas D. kūnas degė, jis ne alsavo, o tiesiog švogždė. Jam dingojos, kad tuoj tuoj, neatlaikiusi vidinio slėgio, suskils kaukolė ir iš jos tarsi kamščiai iš butelių iššaus akys. Ko gero, jau greit sugrįš ir motina. Iškilmingi muzikos garsai čaižė kelių sąnarius, kurie trūkčiojo, tarsi susirgus nervų liga. Jam norėjosi įlėkti į kaimynų namą ir sudaužyti pianiną į gabalėlius.

Vis dėlto pabaiga jau artėjo. Dar keli pažįstami taktai... paskutinis, ilgai aidintis akordas... Tik nesitikėk iš karto labai daug, sakė sau D., nesitikėk, kad iš pirmo bandymo viskas pasiseks. Be to, šiandien labai karšta, viskas perdžiūvę, todėl tikriausiai nelabai norisi šlapintis. Bet nereikia ir galutinai prarasti viltį. D. visas tirtėjo. Jam jau neužteko vien per nosį įkvėpiamo oro. Išsižiojęs ėmė traukti jį visu kūnu, kaip siurblys.

Nelauktai prie pat ausies pasigirdo:

— Kas čia? Ką ten veiki? Tik jau nebandyk pabėgti. Jeigu paspruksi, visiems papasakosiu apie tavo darbelius.

Iš išgąsčio jis net susigūžė. Prisiplojo prie žemės. Neturėjo jėgų net pakelti akių ir pažiūrėti, iš kur sklinda balsas. Jis vos kvėpavo, jo kvėpavimas priminė gęstančias žiežirbėles, kurias žeria ant špagato virvelės pakabinta aromatinė lazdelė.

— Apeik namą ir įeik pro fasado duris.— Balsas atrodė ne toks jau piktas, ir jis pajuto, kad galbūt išsigelbės.— Na stokis, greičiau!..— Balsas, kaip ir anksčiau, matyt, sklido iš išvietės. Bet kalbančiosios nebuvo matyti. Pro kur, kaip ji regėjo D.? — Tik neužmiršk to savo įdomaus aparato. Ir greičiau eik prie durų. Jos neužrakintos.

Kažin pamanė D., ar ji dar tik ketino šlapintis, ar liovėsi, pamačiusi mane? Tikriausiai blogai nutaikiau periskopą.

— Tu supratai? Bėgti beprasmiška. Na, negaišk laiko, greitai eik už namo.

Jam teliko tik klusniai vykdyti, ką ji liepė. Bėgti, matyt, iš tikrųjų nebuvo prasmės. Jeigu ji sakė, kad taip bus blogiau pačiam D., tai šiuos žodžius galima buvo suprasti ir kaip pažadą, kad, jeigu jis nepaspruks, ji nepraneš tėvams ir mokytojams; bet kuriuo atveju atrodė kur kas geriau tuoj pat atsiimti tokią bausmę, kokią ji paskirs. Todėl paauglys D. prisispaudė prie krūtinės jau niekam nebetinkamą periskopą, klusniai, kaip į kampą įvarytas gyvulys, nukulniavo aplinkui namą ir pasuko prie durų. Durys, kurias anksčiau vaizduotėje jis buvo regėjęs kaip minkštas gyvo kūno klostes, pavirto betoninėmis.

Įėjęs iškart atsidūrė erdviam kambary, kuriame stovėjo pianinas. Kambario sienos buvo apkaltos garsą sugeriančiomis plokštėmis — tokiomis korėtomis, kad vien jas pamačius, visas kūnas pradėjo niežtėti. Grindis dengė žalias kilimas. Tą pat akimirką, kai jis atgalia ranka privėrė duris, pro kitas įžengė iš namo gilumos atėjusi mokytoja. Jai už nugaros dar girdėjosi nuleisto vandens šniokštimas. Vis dėlto ji po to, matyt, dar nusišlapino. Vaizduotėje iškilęs besisukančio verpeto vaizdas sukėlė kitą — baltą, ant tupyklos krašto įsitaisiusią sėdynę. Jis nedrįso pakelti akių — apėmė jausmas, kad priešais jį iš tikrųjų yra nuogas užpakalis.

— Užrakinsiu duris.

Mokytoja nuėjo jam už nugaros, pasigirdo spynos spragtelėjimas.

— Ar tau ne gėda?

— Gėda.

— Matau, tau lūžinėja balsas. Dabar suprantu, kodėl tu šitaip pasielgei, bet juk tai taip nevalyva! Tau tikriausiai gėda, bet man, mokytojai, dar labiau gėda. Tu prisidarei gėdos pats ir privertei susigėsti savo mokytoją. Ką dabar daryti? Jeigu paleisiu tave nenubaudus, tu, ko gero, vėl imsies to paties?..

— Daugiau taip nedarysiu.

— Tikrai?

— Tikrai tikrai, daugiau nedarysiu.

— Taip... Vis dėlto, turiu tave nubausti. Paleisti tave nenubaudus negaliu. Bent jau priversiu pajusti tą pat, ką per tavo malonę turėjau išgyventi aš.

Mokytoja sėdo prie pianino, jos pirštai ėmė greitai bėgioti klavišais. Tai buvo toji paskutinė melodija. Bet dabar jos neslopino sienos, ir kiekvienas garsas krito į tylą kaip žaižaruojantis brangakmenis. Melodija buvo panaši į didelę vėjyje besiplaikstančią vėliavą. Klausydamasis, D. sau ėmė atrodyti vis purvinesnis, vis niekingesnis, kol pagaliau jam iš akių pabiro ašaros.

— Kaip tau ši melodija?

— Patinka.

— Tikrai patinka?

— Taip, labai labai!

— Kas kompozitorius, žinai?

— Nežinau.

— Šopenas. Didysis, nuostabusis Šopenas.— Mokytoja staiga nustojo grojusi ir atsistojo.— O dabar greit nusirenk, tik viską. Aš išeisiu į kitą kambarį.

D. ne iškart suvokė jos žodžių prasmę. Mokytoja dingo už durų, o jis dar kurį laiką tebestovėjo, nežinodamas, kaip jam elgtis.

— Kas yra? Ko tu lauki? — pasigirdo iš už durų jos balsas.— Aš gerai viską matau pro rakto skylutę. Jeigu tu tikrai atgailauji, turi tai padaryti.

— Ką turiu padaryti?

— Nusirengti, argi neaišku? Tu privertei šitokią gėdą išgyventi mane, taigi dabar neturi teisės prieštarauti.

— Atleiskite man.

— Negaliu. O gal tu nori, kad viską papasakočiau tavo tėvui ir motinai?

D. pasijuto priremtas prie sienos. Skrandis smuktelėjo šlapimo pūslės link, krūtinėje liko tuštuma. Jam nebuvo labai baisu nusirengti. Nežinia kodėl, vaizdavosi, kad jį su mokytoja sieja kažkoks abipusis supratimas. Bet jis labai nepasitikėjo savimi. Nusirengęs prieš savo valią susijaudins, atsiras erekcija. Kaip į tai pažiūrės mokytoja, ar ji jam atleis? Sunku numatyti, ko gero, dar labiau supyks ir jau šį kartą nubaus nesigailėdama. O jeigu ji susiims už pilvo ir pratrūks kvatoti? Dar nežinia, kas blogiau. Bet gal, jausdamasis toks apgailėtinas, jis pajėgs nuslopinti erekciją? Ne, tai beviltiška — vos tik jis įsivaizduoja save nuogą, tuojau pat sukyla jaudulys. Jo nenuslopintų net jos juokas.

Beliko atsiduoti likimui. Iš anksto gėdindamasis savo bjaurumo, jis nusivilko švarką, nusitraukė marškinius, nusileido kelnes ir liko stovėti nuogas. Kaip ir tikėjosi, tuoj pat atsirado erekcija. Tačiau už durų nieko nesigirdėjo. Name tebetvyrojo visiška tyla. Net tylesnė nei paprastai — atrodė, kad tyla pavirto kūnu ir įsiklausė, pritūpusi už durų. Kiaurai vėrė pro rakto skylutę besiskverbiantis juodas žvilgsnio spindulys. Visos spalvos užgeso, liko tik juoda ir balta. Kojų padai užtirpo. Jis susvyravo ir tuo pat metu pajuto, jog šlapinasi. Bet ne, tai buvo ne šlapimas, tai veržėsi sėkla. Negalėjo jos sulaikyti. Suspaudė kelius ir užsidengė veidą delnais, neabejodamas, kad pravirks. Tačiau ašarų nebuvo. Jo vidus staiga išdžiūvo kaip aušros nutviekstas paplūdimio smėlis.

— Ar dabar supratai? — Iš už durų pasigirdęs mokytojos balsas taip pat atrodė sausesnis nei anksčiau. D. linktelėjo. Jis iš tikrųjų gerai suprato. Suprato viską net daug geriau, nei parodė linktelėjimu, net geriau, nei pats įsivaizdavo.

— Dabar gali eiti.

Durys šiek tiek prasivėrė ir ant kilimo be garso nukrito laukujų durų raktas. Raktas nuo durų, kurias iš vidaus galima buvo atverti ir be rakto.

(...........................)

Kai pagaliau užsiropščiau šlaitu ir sustojau priešais klinikos duris, pamačiau ant jų kabantį skelbimą, jog šiandien ligoniai nepriimami. Durys užrakintos. Už pastato girdėti, kaip kimiu balsu ambrija tas pats išpaikintas šuo. Aš spusteliu skambutį. Apimtas nekantrumo, spaudžiu jį neatitraukdamas piršto. Išgirstu, kad kažkas artinasi. Staiga durys plačiai atsiveria, ji pasitraukia, duodama man kelią ir paragina greičiau įeiti. Skubiai berdama žodžius, eina į pastato vidų. Aš neišgirdau kaip reikiant, ką ji pasakė — greičiausiai mane palaikė apsišaukėliu žmogum-dėže (tai yra apsišaukėliu gydytoju) ir už kažką priekaištauja. Kuo greičiau paaiškinsiu, jog ji klysta, tuo geriau. Atsikosiu ir pradedu kalbėti:

— Aš ne sensėjus. Aš esu tikrasis. Tikras. Vakar vakare laukiau tavęs po tiltu. Aš — buvęs fotoreporteris...

Ji liaujasi kalbėjus ir dar pusiau praverta burna greitai nužvelgia mane nuo kojų iki galvos. Iš nuostabos jos veido išraiška pasikeičia.

— Varge, varge! Tai jūs nesilaikote pažado?! Tuoj pat nusiimkite dėžę! Nors jūs gal ir nežinote, kad...

— Ne, aš žinau. Tu kalbi apie sensėjų. Aš ką tik buvau jį susitikęs gatvėje.

— Prašau jus...

— Negaliu. Todėl čia ir skubinausi.

— Liaukitės, dabar jau...

— Bet aš nuogas. Nuogutėlis. Po to, kai susitarėme, nuėjau praustis į paplūdimio persirengimo patalpas, išskalbiau baltinius ir ėmiau laukti, kol jie išdžius. Juk išeiti iš dėžės ne taip paprasta, tam reikia pasiruošti. Paskui maniau sudoroti dėžę ir ateiti čionai. Kad pamatytum, jog išlaikiau žodį. Bet tuo tarpu prisnūdau. Užmigau taip stipriai, lyg mane būtų pervažiavęs kelininkų volas. Pikčiausia, kad visą laiką sapnavau, jog negaliu sumerkti akių. Todėl ir dabar jaučiuosi neišsimiegojęs, nors pabudau visai neseniai. Be to, kai vis dėlto praplėšiau akis, paaiškėjo, kad nežinia kur pradingo mano padžiauti baltiniai ir kelnės. Nors verk! Tiesą pasakius, dabar, rodos, prisimenu, kad paryčiui sapnavau,

jog būrelis vaikų laksto pajūriu, mosuodami ant bambuko karties plevėsuojančia vėliava,— ko gero, tai buvo ne sapnas, o tikrovė. Ir turbūt jie mosavo ne vėliava, o mano kelnėmis. Šiaip ar taip, man tai buvo nelauktas smūgis. Žūtbūt reikėjo surasti bent kokias kelnes, bet niekas neatėjo į galvą. Man tiktų bet koks skarmalas, kad tik atrodytų kaip kelnės... Šitaip susikrimtęs pasukau miesto link ir pakeliui, prie pat dambos galo, pamačiau bevaikščiojantį dar vieną, visai tokį kaip aš, žmogų-dėžę... Še tau, pamaniau, pavėlavau, ieškoti kelnių jau nėra kada...

Staiga ji pratrūksta juoktis. Kvatojasi susiriesdama, vos išsilaikydama ant kojų. Iš pradžių juokiasi piktdžiugiškai, pasityčiodama, bet paskui netenka jėgų, ir jos juokas pavirsta tiesiog linksmu. Iki valiai pasijuokusi ji vėl tapo linksma ir draugiška, matyt, išsisklaidė kažkokios jos sielą gaubusios miglos.

— Nieko, kad nuogas, pažadas lieka pažadu.

— Man nesmagu tavęs prašyti, bet gal tu galėtum paskolinti kokias senas kelnes?

— Jeigu jau jūs toks jautrus, tuomet, kad jums būtų lengviau, nusirengsiu ir aš. Juk esu žadėjusi jums pozuoti. Kai abu būsim nuogi, nereiks ir gėdintis, ar ne?

— Bet žiūrėti į nuogą vyriškį — tikriausiai menkas malonumas?

— Jūs klystate,— ramiai atsakė ji ir pradėjo sparčiai traukti nuo savęs drabužius. Palaidinukė... sijonas... liemenėlis...— Kokia šlykšti ta dėžė! Stačiai negaliu jos pakęsti daugiau nei vienos akimirkos!

Visiškai nuoga, ji stovėjo priešais mane. Lūpose dar galima buvo įžvelgti šiokią tokią pašaipą. Bet akis užliejo tamsi ilgesio spalva. Viską nusirengusi, ji man nė kiek neatrodė nuoga. Jai pernelyg tinka būti nuogai. Bet apie mane to, deja, nepasakysi. Turbūt ypač komiškai atrodo iš dėžės kyšančios plikos kojos.

— Gal nors sutiktum trumpam užsimerkti? Arba nusisukti...

— Prašom.

Šypsodamasi ji pasisuko į mane nugara ir petim atsirėmė į koridoriaus sieną. Traukdamas nuo savo kojų ilgaaulius batus, aš pajutau visą kūną apimantį drebulį. Nusikėliau dėžę, tyliai prisiartinau ir uždėjau jai ant pečių rankas. Ji nesipriešino, o aš, vis mažindamas ir mažindamas mus skyrusį atstumą, atkakliai sau tvirtinau, kad privalau tą atstumą išsaugoti.

— O jeigu sugrįš sensėjus?

— Nesugrįš. Jis nė neketino grįžti...

— Kaip kvepia tavo plaukai...

— Koks stiprus tavo užpakaliukas...

— Prisipažįstu, aš buvau netikras.

— Nekalbėkim apie tai...

— Bet sąsiuvinis tikras. Tai vieno žmogaus-dėžės užrašai, atitekę man po jo mirties.

— Mane išpylė prakaitas...

(Turbūt nereikia nė sakyti, kad viskas, kas aprašyta tuose priešmirtiniuose užrašuose, yra tikra tiesa, kad jie nuoširdus prisipažinimas. Einantis mirti, mums, kurie liekame gyventi, visada jaučia pavydą. Suprasti jo mes nė negalime. Neabejoju, kad atsiras ir asmenų, mirtinai įsižeidusių dėl suklastoto „tiesos" vekselio,— jie užsispyrę bandys bent jau „melo vinimis" užkalti karsto dangtį. Bet nevertėtų į šiuos užrašus žiūrėti vien tik kaip į testamentą.)

(SAPNE NUSIIMA DĖŽĘ NET ŽMOGUS-DĖŽĖ. AR JIS SAPNUOJA SAVO GYVENIMĄ IKI UŽSIDEDANT DĖŽĘ, AR MATO, KAIP GYVENS ATEITYJE, KAI IŠLĮS IŠ DĖŽĖS?..)

Namas, prie kurio artinausi, stovėjo ant kalvos, galima sakyti, prie miesto vartų. Nuvažiavęs arklio traukiamomis vežėčiomis ilgą ilgą kelią, pagaliau pasiekiau to namo prieangį. Sprendžiant iš nuotolio, kurį turėjau įveikti, namas stovėjo ne prie išėjimo iš miesto, o greičiau prie įėjimo.

Tiesą pasakius, vežėčias traukė ne arklys,— iš tikrųjų jokio arklio nebuvo, jo vietoj įsikinkė gofruoto kartono dėžę užsidėjęs žmogus. O kalbant visai atvirai, tas žmogus buvo mano tėvas, tuo metu sulaukęs jau daugiau kaip šešiasdešimties metų. Žinoma, tai jau seniai atgyvenęs prietaras, tačiau tėvas jokiu būdu nesutiko nusižengti senovinei miesto tradicijai, pagal kurią sužadėtinis į jungtuves turi atvažiuoti arklio traukiamomis vežėčiomis, ir įsikinkė į vežėčias pats vietoj arklio. Be to, nenorėdamas daryti man gėdos, užsidėjo ant savęs gofruoto kartono dėžę. Matyt, jam rūpėjo, kad nuotaka neturėtų ką prikišti.

Suprantama, jei būtume išgalėję pasisamdyti vežėčias su arkliu, tėvui tikriausiai nebūtų reikėję šitaip dėl manęs kamuotis, o ir aš pats jo nebūčiau prašęs. Tačiau atsisakyti vedybų tik

dėl to, kad neturiu kuo užmokėti už arklį, buvo pernelyg skaudu. Todėl beliko pasikliauti tėvo gerumu.

Tik bėda, kad šešiasdešimtmetis tėvas būti arkliu jau nelabai tiko. Jis vargais negalais tempė išmaltu keliu vežėčias ir neatstojo nė vienos dešimtosios tikro arklio jėgos. O man nulipti nuo vežėčių ir jas pastūmėti, be abejo, nederėjo, ir atrodė, kad tas kelias niekada nesibaigs. Tik laikas lėkė greičiau už strėlę. Blogiausia, kad nuo begalinio kelio ir negailestingo kratymo aš nepaprastai užsimaniau šlapintis ir, kai atvažiavome, vos galėjau tverti.

Pagaliau vežėčios sustojo. Tėvas atsileido diržus, kuriais prie ratų rišamas arklys (nežinau, kaip jie vadinasi), žvilgtelėjo į mane pro dėžės langelį ir nusikamavęs silpnai šyptelėjo. Aš jam atsakiau tokiu pat iškankintu šypsniu ir visas pastiręs išsiropščiau iš vežėčių. Jos, beje, buvo skirtos vežioti kroviniams, o ne keleiviams. Tačiau juk niekur nepasakyta, kad draudžiama atvažiuoti krovininėmis vežėčiomis, o kai susituoksime, tai bus jau nesvarbu. Sulaikęs kvapą, pakeliui segiodamasis kelnes, nustripenau į kelio pakraštį, ir, pagaliau atleidęs pilvo apačios raumenis, pajutau tokį palengvėjimą, tarsi būčiau pakilęs į dangų ir nuskriejęs virš tolumoje baltuojančių kalnų.

— Šopenai, ką gi tu darai! — išgirdau sutrikusį man už nugaros stovinčio tėvo balsą. Tarp nuotakos namų ir kelio auga kažin kokie tankūs krūmokšniai, ir aš buvau tikras, kad jie mane gerai dengia nuo pašalinių akių. Tačiau atsitiko taip, kad nuotakai prailgo laukti. Matyt, iš tolo išgirdusi, kaip trinksi vežėčių ratai, ji išbėgo prie kelio pasitikti. Likimas iš manęs pasišaipė — drovėdamasi ji pasislėpė už tų pačių krūmų, kurie man atrodė patikima priedanga. Mūsų žvilgsniai susitiko. Nebuvo ko abejoti, ar ji matė, kas kyšo iš mano kelnių. Balta suknelė plastelėjo tarp šakų, sutapsėjo lengvos kojos, lyg sudavus per riešutą plaktuku trinktelėjo durys. Viskas pražuvo! Tą pat akimirką, kai taip sunkiai svyrinėjau tarp nevilties ir tikėjimo ištiestu lynu ir buvau jau bepasiekiąs kitą krantą, per lyną čiaukštelėjo kirvis! Bet juk aš negalėjau su tuo sutikti!

— Tėve, padaryk ką nors, juk tu jos globėjas!

Gerklėje tvenkėsi ašaros. Dar tebesišlapindamas, pradėjau raudoti. Stipri srovė išmušė dirvoje duobutę, kurią užliejo linksmas, greitai plintantis šviesiai geltonas klanelis.

— Ne, Šopenai, reiks atsisakyti,— liūdnai įtikinėjo mane tėvas. Pro langelį iškišta jo ranka barbeno per dėžės šoną.— Būk geras,

nesispyrlok. Šiuolaikinė jauna mergina jokiu būdu netekės už ekshibicionisto.

— Argi aš ekshibicionistas!

— Bet ji tikriausiai taip mano, ir čia jau nieko nepadarysi. Juk ji viską matė.

— Vis tiek netrukus turėjom susituokti!

— Elkis kaip vyras, bent jau iš pagarbos tėvui, kuris dėl tavęs net ėmėsi pavaduoti arklį! Labai prašau! Dar laimė, jog daugiau niekas to nematė! Ateityje, kai tavo, Šopenai, gyvenimas pavirs šimtais tomų knygų, šio skandalingo įvykio niekas nė neprisimins. Visiškai nedera, kad biografija bylotų, jog vienąkart neatsargiai pasišlapinęs, sugriovei savo laimę. Žinoma, tu nekaltas, kalta neigiama visuomenės nuomonė apie ekshibicionistus, taip pat apsileidusi miesto valdžia, kuri nepasirūpino įrengti pakankamai išviečių. Eime iš čia, mūsų jau niekas nesieja su šiuo miesteliu. Keliaukim į didelį miestą, kur yra pakankamai viešų tualetų. Kai užtenka išviečių, galima be jokio pavojaus atlikti ir mažą, ir didelį reikalą...

Aš žinojau, kad ir didelis miestas neišgydys mano širdies žaizdos. Taip tai taip, bet kodėl tėvas vadina mane Šopenu? Suprantu, kad ir jam skauda širdį, ir nutariau pernelyg atkakliai jo nekamantinėti. Sutikau, kad pasilikti šiame mieste neverta. Buvau sukrėstas, kai suvokiau, koks čia nesaugus ir kaip lengvai pažeidžiamas besišlapinantis žmogus.

Vežėčias mes metėme. Tačiau tėvas griežtai atsisakė nusiimti dėžę. Jis atkakliai tvirtino, kad jo pečius užgulusi pusė kaltės ir, kaip mano tėvas, jis jaučiąs pareigą ir toliau būti mano arkliu. Todėl aš apžergiau jo dėžę ir raitas iškeliavau iš miesto, kuriame gyvenau daug metų.

Atvykę į didmiestį, viename name išsinuomojome mažą kambarėlį su pianinu ir pradėjome laukti, kol mums nusišypsos laimė. Nejučia man ėmė atrodyti, kad keliavome ratu ir dabar įsikėlėme į jos namus, tik iš kitos pusės. Širdies skausmą įstengiau nuslopinti tik darbu, tad tėvas iš kažkur atnešė man vatmano ir kotelį. Pasidėjęs popierių ant pianino, ėmiau kruopščiai piešti jos portretą iš atminties. Savaime suprantama, augant meistriškumui, piešiau ją vis nuogesnę.

— Šopenai, o tu, ko gero, esi talentingas! Taip, aš tuo neabejoju! Bet mano piniginėje šiuo metu, deja, beveik tuščia. Todėl ar negalėtum pataupyti popierių, piešdamas kuo mažesnius piešinius?..

Tėvas buvo teisus. Bet popieriaus lapų dydis man neatrodė es-

minis dalykas. Ko gero, mažu piešiniu net lengviau išreikšti, ką nori. Ir aš vėl piešiau, po truputį vis mažindamas lakštų dydį. Tačiau kuo mažesni darėsi mano piešiniai, tuo greičiau juos užbaigdavau, todėl popieriaus vis dėlto reikėjo vis daugiau ir daugiau, o netrukus aš jį karpiau jau visai smulkiais kvadratėliais. Galų gale aš pritvirtindavau segtukais prie lentos nykščio nago didumo lapelius ir, žiūrėdamas pro padidinamąjį stiklą, kruopščiai vedžiodavau plonytes, plika akim beveik neįžiūrimas linijas. Tik visa siela pasinėręs į darbą, jausdavausi esąs kartu su ja.

Vieną dieną gerokai nustebau. Visad tyli mūsų kamarėlė netikėtai prisipildė žmonių klegesio. Kodėl aš šito nepastebėjau iki šiol? Nuo durų iki mano pianino rikiavosi eilė, ir ji, rodos, tęsėsi net koridoriuje. Štai žmogus, kuris stovėjo priešaky, įkišo pinigus į šalia pianino buvusią dėžę (jos viduje, žinoma, sėdėjo mano tėvas) ir, atsargiai paėmęs, išsinešė ką tik pabaigtą piešinį. Nors gal ne taip labai aš ir nustebau. Man net atrodė, kad visa tai vyksta jau senokai. Beje, pastaruoju metu kur kas pagerėjo ir mūsų maistas, o vietoj senojo darbo stalą atstojančio pianino atsirado didžiulis naujutėlis fortepijonas. Stipriai pasikeitė ir tėvo dėžė — dabar ji buvo pagaminta iš tikros raudonos odos, susegama sagtimis. Pasirodo, aš nė nepastebėjau, kaip išpopuliarėjau. Piešinius graibstė tiesiog man iš rankų; kad ir kiek piešiau, neatrodė, kad pirkėjų eilė kada nors išsektų.

Tačiau man tai buvo ne tiek svarbu. Turbūt tėvas už mano uždirbtus pinigus dabar būtų įstengęs nupirkti tikrą arklį, bet ir tai manęs jau nė kiek nedžiugino. Tiesą pasakius, tėvas nė karto taip ir neišlindo iš dėžės, ir aš pradėjau net abejoti, ar tikrai joje sėdi mano tėvas. Nusiminęs mąsčiau, kad piešiu vis tokią pat moterį, kokią mačiau senais laikais, o tikroji per tuos metus neišvengiamai turėjo susenti, ir niekas nesugrąžins man praeities. Kiekvieną kartą, vos tik apie tai pagalvodavau, atgydavo nė kiek nesusilpnėjęs širdies skausmas, ir iš mano amžinai užverktų akių vėl imdavo byrėti ašaros. O iš dėžės tuoj pat pasirodydavo tėvo ranka ir naujutėle šilko nosinaite nušluostydavo man ašaras. Juk piešiniai buvo tokie maži, kad ir viena ant jų užlašėjusi ašara galėjo juos nepataisomai sugadinti.

Štai kodėl dabar nėra nė vieno žmogaus, kuris nežinotų mano vardo. Vargu ar visame pasaulyje rastum bent vieną enciklopediją, kurioje nebūtų parašyta apie pirmojo pašto ženklo išradėją ir leidėją Šopeną. Tačiau pašto ryšiams tobulėjant ir pereinant į valstybės žinią, pamažu buvo pradėta manyti, kad aš esu pašto

[illegible] klaidotojas. Tai turbut svarbiausia priežastis, dėl kurios tu viename pašto skyriuje nepamatysi mano portreto. Tik laiškų dėžės dar ir dabar kai kur dažomos raudona paskutinės tėvo dėžės spalva.

(IKI VAIDINIMO PRADŽIOS BELIKO PENKIOS MINUTĖS)

„Tarp manęs ir tavęs pučia karštas vėjas. Tarp mūsų siaučia galinga audra, ji svilina odą. Nors negaliu prisiminti, kada ji prasidėjo. Dėl to beprotiško karščio ir švilpiančio ausyse vėjo, rodos, praradau laiko pojūtį.

Tik suprantu, jog kada nors vėjo kryptis vis vien pasikeis. Vienąkart ims pūsti vėsus vakarų vėjas. Ir kai šita siautulinga liepsna pasitrauks iš mūsų kūnų, mes nepajėgsime jos atgaivinti net atmintyje, tarsi iš namų išėjusio vaiduoklio. Taip, karštis pernelyg stiprus. Vien dėl to kyla nuojauta, kad greitai viskas pasibaigs...

Kodėl? Jei reikėtų, aš gal ir pajėgčiau paaiškinti. Bet dabar svarbiausia, ar tu nori manęs klausytis... Žinau, būna vieno aktoriaus teatras, bet nenorėčiau tau nusibosti. Kaip? Dar kalbėti?.. Ar..."

„Taip, tik ne per ilgai..."

„Ne per ilgai — tai turbūt kokios penkios minutės?"

„Ko gero. Penkios minutės bus kaip tik".

„Žinoma, tai meilė. Bet, rodos, visai ne tokia, kaip paprastai įsivaizduojama — toks pamažėle augantis, iškylantis virš debesų, galutinai susiformuojantis ir po to sustingstantis bokštas. Aš sakyčiau, tai meilė, atsiradusi iš suvokimo, kad ji be atsako... paradoksali meilė, prasidėjusi nuo pabaigos. Vienas poetas yra pasakęs maždaug taip: „Mylėti puiku, būti mylimam — bjauru". Nuo ilgesio prasidėjusi meilė yra meilė be šešėlio. Nežinau, ar ji puiki, šiaip ar taip, mes neturime dėl ko apgailestauti..."

„Kodėl?"

„Kas kodėl?"

„Kodėl būtina tęsti baigtą pokalbį?"

„Jis visai nebaigtas. Juk viskas prasidėjo nuo meilės be atsako. Aš jaučiu, kaip stiprėja karštas vėjas".

„Karšta, nes vasara".

„Matyt, tu negali suprasti. Žinoma, visa tai — išgalvota is-

torija. Istorija, kurią šiuo metu pasakoju. Ir tu, jeigu manęs klausaisi, privalai tapti viena šio pasakojimo veikėjų. Štai dabar aš prisipažinau, kad tave myliu. Galbūt mums bus ir nelabai malonu, gal pasijusim kvailiai, bet pradėtą vaidmenį reikia vaidinti iki galo".

„O kodėl?"

„Todėl, kad svarbu ne pabaiga. Svarbiausia, kad išsaugotume šiuo metu mūsų kūnus deginantį vėją. Viską užbaigti nesunku. Bet esmė — tas karštas vėjas. Snaudžiantys žodžiai ir jausmai, tarytum per juos paleista aukštos įtampos srovė, plykstelėjo žydra ugnimi — štai ką padarė tarp mūsų siaučiantis karštis. Tai tas retas atvejis, kai žmogus gali išvysti savo sielą".

„Neblogai sumanyta! Šitaip viliojant moterį, nėra jokio pavojaus susižeisti pačiam. Tik ar nepraslysta čia per daug apgalvotas išskaičiavimas?"

„Ką gi, tavo žodžiuose bent pusė tiesos gal ir yra. Bet jeigu tu neįžvelgi kitos pusės, man turbūt laikas užsičiaupti".

„O tu norėtum tęsti?"

„Žinoma".

„Dar turi dvi minutes".

„Tu elgiesi neprotingai".

„Ar verta tuščiai švaistyti laiką?"

„Taip, laiką reiktų branginti. Bet kas praėjo, to jau nesugrąžinsiu. Juk mano atspindys tavo sieloje daug blankesnis už tavo paveikslą, kurį sukūriau aš. Tačiau kai bandau bėgti nuo šios kančios, laikas pradeda slinkti lėčiau. Kas išmoksta kantriai ir atkakliai vilioti, visada turi viltį išplėšti iš gyvenimo nors šiek tiek ramybės ir laimės. Todėl man toks brangus šis karštas vėjas, atsiradęs nuo meilės be atsako. Tai nuostabus žodžių miškas, pojūčių jūra... Vos tik liesteliu tavo odą, laikas sustoja, ir ateina amžinybė. Šiame karštame, kankinančiame vėjyje aš gyvensiu iki mirties, jis padovanos man persikūnijimo paslaptį".

(VAIDINIMAS BAIGĖSI, NESULAUKUS NĖ PRADŽIĄ SKELBIANČIO SKAMBUČIO)

Dabar galiu pasakyti aiškiai ir nė kiek neabejodamas. Aš neklydau. Galbūt pralaimėjau, bet neklydau. Kad pralaimėjau — nė kiek nesigailiu. Šiaip ar taip, gyvenau nė dėl pabaigos.

Trinkteli uždaromos durys.

Ji mane paliko. Dabar aš jau nepykstu ir nesiskundžiu. Tame garse aš išgirdau ir gailestį, ir užuojautą. Mes nesibarėme ir nejautėme vienas kitam neapykantos. Ji, matyt, būtų norėjusi pradingti kaip nors kitaip, ne pro tas duris. Todėl taip nedrąsiai jos trinktelėjo. Palauksiu kokias dešimt minučių, paskui užkalsiu duris vinimis. Aš žinau, nėra jokios vilties, kad ji sugrįš. Bet palauksiu, kol ji nutols pakankamai toli, kad negirdėtų plaktuko smūgių.

Užkalus paradines duris, beliks kaiščiu uždaryti atsarginės laiptinės duris. O kai faneros ar kartono lakštais užtaisysiu visus langus bei ventiliacijos angas, į namo vidų neprasiskverbs nė saulės šviesos spindulėlis. Juolab kad dabar apsiniaukęs vakaras. Namas bus visiškai atskirtas nuo pasaulio — niekas negalės nei įeiti, nei išeiti. Tuomet aš taip pat jį paliksiu. Išeiti iš namo galės tik žmogus-dėžė. Kaip ištrūksiu ir kur atsidursiu, ketinu aprašyti šio sąsiuvinio gale.

Praėjo dešimt minučių...

Aš stoviu prie durų, kurias ketinu užkalti. Sudreba plaktuką laikanti ranka, suduodu sau per kairės rankos nykštį ir nusibrozdinu panagę. Ištrykšta lašelis kraujo, bet skausmas greitai praeina.

Dabar prisimenu, kad nuo to laiko, kai sugrįžau, iki jai išeinant, mes nepratarėme nė vieno žodžio. Širdyje, žinoma, liko slogutis. Bet vargu ar jis būtų išnykęs nuo kalbų. Buvome jau pakilę į tą bendravimo pakopą, kai žodžiai nereikalingi. Viskas aišku, vos žvilgtelėjus vienas kitam į akis. Ne veltui sakoma, jog pernelyg didelė tobulybė yra tik vienas iš prasidėjusio irimo požymių.

Jos veide mačiau šiokią tokią įtampą. O gal taip tik atrodė dėl to, kad jo veik nedengė kosmetika? Bet pasikeitusi veido išraiška buvo tik dalis visų įvykusių joje permainų ir tik tiek mane jaudino. Svarbiausia naujiena buvo, kad ji atėjo manęs pasitikti apsirengusi. Kuo apsirengusi — taip pat ne esminis dalykas. Jau beveik du mėnesiai ji gyveno nuoga. Name gyveno du nuogi žmonės. Be mūsų, daugiau nieko nebuvo. Nuėmėm lentelę su pavarde bei iškaba, užgesinom raudonąjį vartų žibintą, todėl niekas pas mus neateidavo net per klaidą,— nereikėjo ir skelbimo, jog klinikos veikla laikinai nutraukta.

Vieną kartą per dieną užsidėdavau dėžę ir eidavau į miestą. Kaip nematomasis klaidžiodavau po gatves ir grobdavau nuo prekystalių maistą bei kitokias prekes. Jeigu kiekvienoje par-

duotuvėje lankysies ne dažniau kaip kartą per mėnesį, gali būti tikras, kad niekas tavęs nepastebės ir nebars. Prabangos taip nesusikursi, bet gyventi įmanoma. Nė neabejojau, kad šitaip mes nugyvensim ne vienerius metus.

Grįžęs atsarginiais laiptais užsilipdavau tiesiai į antrą aukštą, koridoriuje nusiimdavau dėžę bei guminius batus, o ji nuoga atbėgdavo iš pirmo namo aukšto. Tai būdavo kiekvieną dieną mus labiausiai jaudindavusi akimirka. Nors skirdavomės neilgam, kaskart vėl jos užsigeisdavau. Drebėdami taip stipriai prisispausdavom vienas prie kito, kad tarp mūsų nelikdavo nė menkiausio tarpelio. Tik žodžių vartodavau vis mažiau ir mažiau. Jos galva siekė mano nosį, ir aš murmėdavau: „Kaip kvepia tavo plaukai!", o ji apkabindavo mane per liemenį, delnais tapšnodavo per sėdynę ir sakydavo: „Koks stiprus tavo užpakaliukas!" Manau, kad tiek žodžių mums visai pakako. Žodžiai reikalingi, kol kalbantieji vienas kitam tebėra svetimi, kol jie neperžengė minėtosios pustrečio metro ribos. Nemanau, kad mums bendrauti būtų bent kiek kliudžiusi netolima lavoninė. Mes visiškai jos neprisimindavom, o ko neprisimeni, to, galima sakyti, ir nėra.

Po kelių minučių paleisdavom vienas kitą iš glėbio ir eidavom į koridoriaus gale įrengtą virtuvę. Bet ir nesiglėbesčiuodami, stengdavomės nuolat liesti vienas kitą. Pavyzdžiui, ji, atsistojusi prie kriauklės, skusdavo bulves arba pjaustydavo svogūnus, o aš tuo metu atsisėsdavau ant grindų ir švelniai glostydavau jai kojas. Virtuvės grindys kiek atsidavė pelėsiais. Pagrindinė virtuvė pirmajame aukšte, o ši buvo kadaise įrengta klinikoje gulintiems ligoniams, bet kadangi ja beveik niekas nesinaudodavo, kai kas ėmė gesti. Mes ją pasirinkome dėl vieno privalumo. Mat kitoje koridoriaus pusėje buvo tuščias kambarys, į kurį versdavome virtuvės atliekas. Daržovių nuovalas, žuvų galvas ir panašius dalykus prieš išmesdami sukraudavom į polietileno krepšelius, tačiau žiurkės juos greit pragrauž等davo ir vis vien viską ištampydavo po grindis. Atliekos tuoj pat imdavo gesti ir kiekvieną kartą, kai atidarydavome ir uždarydavome duris, į nosį tvokstelėdavo puvėsių kvapas. Bet net ir tai mus menkai tejaudino. Pirmiausia todėl, kad nuolat liesdamas kito žmogaus odą, pradedi visai kitaip suvokti kvapus. Antra, mes galbūt nesąmoningai jautėm, kad šie kvapai padeda užmiršti, jog šalia yra lavoninė. O kad maisto atliekų pripildytume visą kambarį, reikėjo laukti mažiausiai dar pusmetį.

Bet ar mudu iš tikrųjų buvome tokie optimistai? Dabar manau, kad jau iš pat pradžių atsisakėm bet kokios vilties. Svarbiausia,

kad aistra be perstojo liepsnotų. Matyt, mes ir tetroškome degti aistra vienas kitam. Tik būgštavome sutrukdyti liepsnai įsidegti; mums buvo visai nesvarbu, egzistuoja ar ne realus pasaulis. Pusmečio laiko tarpas, per kurį kambarys būtų prisipildęs šiukšlių, mums atrodė tiesiog neįsivaizduojamai ilgas. Mes nuolat stengėmės liesti vienas kitą. Kone visą laiką būdavome tame pačiame pustrečio metro skersmens rate. Iš taip arti žmogaus beveik nematai, bet mes neliūdėjome. Pripratome vienas kitą įsivaizduoti iš atskirų kūno dalių, ir tai buvo labai malonu, nes mūsų laisvės nevaržė suvokimas, kad esi nuolat stebimas. Žiūrėdama į mane, ji matė paskiras kūno dalis. Galėjo ką nors pasakyti man, pavyzdžiui, apie mano sėdynės formą, kai kas jai patikdavo arba nepatikdavo, bet nė žodžiu neužsimindavo, ką mananti apie visą mano kūną. Manau, kad visuma jos ir nedcmino. O ir tokių žodžių neturėjom — jie jau buvo praradę prasmę. Laikas galutinai sustojo. Mums vienodai atrodė ir trys dienos, ir trys savaitės. Bet kad ir kaip ilgai degtų ugnis, jeigu nebelieka kuro, ji užgęsta per akimirką.

Todėl, kai šiandien pamačiau, kad ji mane pasitinka ne nuoga, kaip paprastai, o apsirengusi ir tylomis, ne taip labai ir nustebau, tik nusiminiau, kad laimė jau baigėsi ir vėl prasidės ankstesnis beprasmiškas gyvenimas. Mano nuogumas iškart ėmė atrodyti toks pat gėdingas ir apgailėtinas kaip anksčiau. Tarsi vejamas sugrįžau į dėžę ir apmiręs ėmiau laukti, kol ji išeis,— man neliko nieko kito. Ji suraukė antakius ir apsižvalgė aplinkui, sakytum manęs nė nepastebėdama. Atrodė, ji mėgina suprasti, iš kur sklinda blogas kvapas. Po to lėtai pasisuko ir grįžo į savo kambarį. Aš taip pat nusėlinau į buvusį gydytojo kabinetą. Jeigu reikia viską pradėti iš pradžių, galbūt pradėsim nuo šios vietos? Pradėti iš naujo galima daugybę kartų. Įtempęs klausą, laukiau, gal koridoriuje pasigirs jos žingsniai. Bet ten nieko nesigirdėjo. Galbūt ji laukia, kad aš pasiūlyčiau pradėti viską iš pradžių? Bet kad ir kiek kartų mes pradėtume, kiekvienąkart neišvengiamai atsidurtume toje pačioje vietoje ir tame pat laiko taške.

Laikrodžio ciferblatas nusitrynė.
Labiausiai nudilo
Skaitmuo 8.
Kiekvieną dieną du kartus
Jį perbraukia neramus žvilgsnis.
Priešingoje ciferblato pusėje
Yra skaitmuo 2.

Akys, užmerktos naktį,
Perbėga jį neprisiliesdamos,
Ir jis nudilo perpus mažiau.

Jeigu yra žmogus, turintis laikrodį
Su nusitrynusiu ciferblatu,
Tai yra jis, pavėlavęs pradėti gyvenimą
Vienu laikrodžio rodyklės apsisukimu.

Todėl gyvenimas visada jį lenkia
Vienu laikrodžio rodyklės apsisukimu.
O tai, ką jis regi,
Yra dar negimęs pasaulis.
Vaiduoklių laikas.
Laikrodžio rodyklės sustojo statmenai.
Nesulaukus nė pradžią skelbiančio skambučio,
Vaidinimas baigės.

(........................)

Dabar — jau paskutinis atviras pasakojimas. Garsas, kurį girdėjau, iš tikrųjų buvo tik jos kambario durų trinktelėjimas. Nes išorės durys netrinksi. Aš jas buvau užkalęs iš pat pradžių. Taip, nepagailėjau jėgų ir labai tvirtai užkaliau. Taigi, pro jas išeiti ji tikrai negalėjo. Atsarginės laiptinės durys užrakintos, tad ji patikimai uždaryta namo viduje ir turėtų jame tebebūti. Mus skiria tik ta nepakenčiama palaidinukė ir sijonas. Bet ir drabužiai netrukdys, vos tik visame name išjungsiu elektros srovę. Kai mano akys jos nematys, paprasčiausiai įsivaizduosiu, jog ji, kaip ir anksčiau, nuoga. Man per daug skaudu, kai ji žiūri į mane apsirengusi. O tamsoje mes būsim kaip apakę. Ji vėl bus man švelni. Ir nereikės sukti galvos, kurti kokčių planų, kaip ją apakinti.

Ne, aš nepaliksiu dėžės, priešingai,— aš įkišiu į dėžę visą pasaulį! Kaip tik dabar priversiu pasaulį užsimerkti. Jis turės tapti toks, kokį sumaniau. Iš namo, žinoma, reikės išnešti visokius kišeninius žibintuvėlius, degtukus, žvakes, žiebtuvėlius,— viską, kas gimdo šešėlį.

Kiek palaukęs, atjungiau elektros srovę. Ne per daug demonstratyviai, bet ir nesislėpdamas, įėjau į jos kambarį. Suprantama, be dėžės, nuogas. Tačiau tai, ką pamačiau, taip skyrėsi nuo mano

įsivaizduoto tamsaus, mažo kambarėlio, kad iš netikėtumo apstulbau. Skirtumas buvo toks didžiulis, kad aš nepajėgiau net išsigąsti,— tiesiog sutrikęs suakmenėjau. Buvusi kambario erdvė pavirto kažkokios prisišliejusios prie stoties prekybinės gatvelės galukiemiais. Kiek nuošaliau, kitoje kiemų pusėje, buvo matyti viename pastate įsikūrę nekilnojamo turto pardavimo kontora ir privati rankinio bagažo saugykla. Išilgai kiemų vedė siauras takas, kuriuo vargiai būtų prasilenkę du žmonės, ir net prastai vietovėje besiorientuojantis praeivis iš gamtovaizdžio ir kelio krypties būtų supratęs, kad tai kur nors netoliese į stotį įsiremiantis aklikelis. Į tokią vietą gali užklysti tik tas, kas nori nemačiomis pasišlapinti.

Krūva guminių šlangų... krosnis, padaryta iš geležinės statinės... viena ant kitos sukrautos gofruoto kartono dėžės... Kelią man užtvėrė senas dviratis ir penki vienas šalia kito išrikiuoti puodai su nudžiūvusiais nykštukiniais medžiais. Ko ji čia ieškojo? Jeigu jai reikėjo susirasti kartono dėžę, tai kur ji paskui susiruošė iš čiai eiti.

Stumdydamas į šalis visokį šlamštą, ėjau taku, kol jo gale išvydau siaurus betoninius laiptus. Jie buvo nelabai statūs, iš viso kokie penki laipteliai. Nulipau jais žemyn ir atsidūriau didžiulėje betoninėje aikštelėje — tiesiog netikėjau savo akimis! Geriau pažiūrėjęs, supratau, kad čia buvo pradėtas statyti milžiniškas viadukas, bet, įpusėjus darbui, šio sumanymo, matyt, atsisakyta, ir viskas liko taip, kaip yra dabar.

Nužengiau ant aikštelės ir kiek paėjau. Tuo metu stipriau pūstelėjęs vėjas atnešė kažkur toli, prie geležinkelio, verdančio naktinio darbo garsus. Dangus nusidažė rausva ir violetine spalva — debesyse, matyt, atsispindėjo neoninės miesto reklamos. Žengiau dar keletą žingsnių, ir po mano kojomis staiga atsivėrė kokių septynių aštuonių metrų gylio tarpeklis, kurio dugnu ėjo geležinkelio linija. Pasijutau, lyg būčiau atsidūręs nebaigto statyti dangoraižio keltuve, įspraustame tarp paukščių išmatomis išmargintų betono sienų.

Aš privalau ją surasti. Bet toliau nėra kur eiti. Matyt, aš dar neištrūkau iš tos pačios uždaros erdvės. Ir vis dėlto, kur ji pradingo? Atsargiai žvilgtelėjau žemyn, bet ten buvo tamsu, ir aš nieko neįžiūrėjau. O jeigu žengčiau dar vieną žingsnį? Įdomu, kas atsitiktų? Bet greičiausiai ten tas pat, kas ir čia. Nes viskas vyksta vieno aklinai uždaryto namo viduje.

Beje, kad neužmirščiau,— noriu tau dar kai ką patarti. Gaminant dėžę, jos sienose reikia palikti kuo daugiau tuščios vietos

įrašams. Nors ne, tuščios vietos kaip tik niekada netrūksta. Kad ir kiek rašytum, visos tuščios vietos vis tiek neužpildysi. Aš nuolat stebėdavausi, kad kai kurie įrašai yra tas pat, kas tuščia vieta. Šiaip ar taip, visada galima rasti, kur pasirašyti. Bet jeigu tu tuo netiki, man vis tiek.

Dėžė, tas iš pirmo žvilgsnio toks įprastas kubas, žvilgtelėjus iš vidaus, pasirodo esanti daugybės susipynusių kreivų kelelių labirintas. Dėžė — dar vienas tavo kūną dengiąs odos sluoksnis, todėl, kad ir kiek joje blaškytumeis ir ieškotum naujų kelių, bet kuris iš jų ves tik gilyn į labirintą.

Aš žinau, kad ji slepiasi šio labirinto vingiuose. Ne, ji nenorėjo pabėgti, ji tik pasiklydo ir negali manęs surasti. Dabar tuo nė kiek neabejoju. Aš neturiu dėl ko apmaudauti. Manau, kad jeigu yra tiek daug į priekį vedančių kelių, tiek pat turi būti ir tiesų.

Aidi greitosios pagalbos sirena.